

ЗБІРНИК ОСНОВНИХ ДЖЕРЕЛ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ТА ЗАХИСТУ В УКРАЇНІ ЕМБЛЕМИ ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА

ТОВАРИСТВО ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА УКРАЇНИ

**ЗБІРНИК ОСНОВНИХ ДЖЕРЕЛ
ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ
ТА ЗАХИСТУ В УКРАЇНІ
ЕМБЛЕМИ ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА**

Київ
2024

УДК 341.33
3-41

3-41   **Збірник основних джерел щодо використання та захисту в Україні емблеми Червоного Хреста** / уклад., передм., вступ. ст.: М. Доценко, Є. Лук'янченко, Р. Болкун, В. Полюля ; за ред. радника президента ТЧХУ з міжнар. гуманіт. права Т. Короткого. – Київ ; Товариство Червоного Хреста України : Фенікс, 2024. – 164 с.
ISBN 978-617-8430-14-6

Збірник містить систематизовану добірку нормативних положень, які регулюють використання та захист відмітних емблем Червоного Хреста, Червоного Півмісяця і Червоного Кристала в Україні відповідно до джерел міжнародного гуманітарного і міжнародного кримінального права, законодавства України, актів Міжнародного Руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця. Надано загальну характеристику джерел, які регулюють використання та захист відмітних емблем, їх основні функції та особливості застосування.

Збірник призначений для юридичних радників Збройних Сил України, публічних службовців, слідчих правоохоронних органів, персоналу міжнародних і національних неурядових організацій, співробітників і волонтерів Товариства Червоного Хреста України.

УДК 341.33

ISBN 978-617-8430-14-6

© Укладання, передмова, вступна стаття
М. Доценко, Є. Лук'янченко, Р. Болкун,
В. Полюля, Т. Короткий, 2024

Зміст

Передмова	5
Правове регулювання використання в Україні відмітних емблем Червоного Хреста, Червоного Півмісяця і Червоного Кристала	7

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ДЖЕРЕЛА ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ТА ЗАХИСТУ ВІДМІТНИХ ЕМБЛЕМ

Положення про закони і звичаї війни на суходолі. Додаток до IV Конвенції про закони і звичаї війни на суходолі (<i>ВИТЯГ</i>)	25
Конвенція про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях (<i>ВИТЯГ</i>)	26
Конвенція про поліпшення долі поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, зі складу збройних сил на морі (<i>ВИТЯГ</i>)	31
Конвенція про захист цивільного населення під час війни (<i>ВИТЯГ</i>)	34
Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I) (<i>ВИТЯГ</i>)	38
Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв збройних конфліктів неміжнародного характеру (Протокол II) (<i>ВИТЯГ</i>)	46
Заключний акт Дипломатичної конференції про прийняття Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується прийняття додаткової відмітної емблеми (Протокол III)	47
Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується прийняття додаткової відмітної емблеми (Протокол III) (<i>ВИТЯГ</i>)	49
Римський статут Міжнародного кримінального суду (<i>ВИТЯГ</i>)	57
Елементи злочину (<i>ВИТЯГ</i>)	58
Звичаєві норми міжнародного гуманітарного права (<i>ВИТЯГ</i>)	61

ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ТА ЗАХИСТУ ВІДМІТНИХ ЕМБЛЕМ

Про символіку Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала в Україні: Закон України	65
Про Товариство Червоного Хреста України: Закон України <i>(витяг)</i>	80
Кримінальний кодекс України <i>(витяг)</i>	82
Про Товариство Червоного Хреста України: Указ Президента України <i>(витяг)</i>	84
Порядок виготовлення, видачі та реєстрації особистих іменних посвідчень медичного персоналу, що використовує емблему Червоного Хреста	85
Порядок маркування в особливий період будівель та споруд, транспортних засобів, які підпадають під дію норм міжнародного гуманітарного права, відповідними розпізнавальними знаками (емблемами)	92
Порядок проведення моніторингу стану дотримання норм міжнародного гуманітарного права у зв'язку із збройною агресією проти України <i>(витяг)</i>	100
Інструкція про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України <i>(витяг)</i>	101

НОРМАТИВНІ ДЖЕРЕЛА МІЖНАРОДНОГО РУХУ ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА І ЧЕРВОНОГО ПІВМІСЯЦЯ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ТА ЗАХИСТУ ВІДМІТНИХ ЕМБЛЕМ

Статут Міжнародного руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця <i>(витяг)</i>	113
Правила по використанню емблем Червоного Хреста або Червоного Півмісяця Національними товариствами	114
Проект типового закону про визнання <i>(витяг)</i>	141
Резолюція 1, прийнята 29-ю Міжнародною конференцією Червоного Хреста і Червоного Півмісяця <i>(витяг)</i>	143
Типовий закон про використання та захист емблеми Червоного Хреста або Червоного Півмісяця.	145
Статут Товариства Червоного Хреста України <i>(витяг)</i>	159

Передмова

Український Червоний Хрест, виконуючи покладену на нього високу місію, сприяє державі у здійсненні гуманітарної діяльності. Серед масштабної за обсягом гуманітарної допомоги, наданої потерпілим від повномасштабного вторгнення Росії в Україну, важливим завданням цієї організації є діяльність у сфері міжнародного гуманітарного права і захист відмітних емблем Червоного Хреста, Червоного Півмісяця та Червоного Кристала.

В обох аспектах Україна має унікальний досвід і величезні досягнення, докладаючи максимум зусиль для дотримання та забезпечення дотримання міжнародного гуманітарного права, захищаючи відмітні емблеми. Український Червоний Хрест сприяє роботі Міжвідомчої комісії з питань застосування та реалізації норм міжнародного гуманітарного права в Україні, забезпечує поширення знань про міжнародне гуманітарне право, бере активну участь у гуманітарній дипломатії, забезпечує захист відмітних емблем Червоного Хреста, Червоного Півмісяця та Червоного Кристала.

В умовах міжнародного збройного конфлікту високої інтенсивності, використання та захист відмітних емблем зіткнулися зі значними викликами та загрозами. Перш за все, з неповагою та нехтуванням супротивником захисної функції відмітних емблем під час ведення бойових дій. Україна робить все можливе для захисту військового медичного та духовного персоналу й об'єктів, для забезпечення використання ними відмітних емблем відповідно до положень міжнародного гуманітарного права.

Значно актуалізувалося питання використання відмітних емблем цивільним медичним персоналом, що потребує спеціального регулювання, відповідних інформаційних і юридичних зусиль для обмеження неправомірного використання відмітних емблем особами й об'єктами, які не уповноважені на таке використання.

У цьому напрямку Український Червоний Хрест відповідно до Законів України «Про символіку Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала в Україні» та «Про Товариство Червоного Хреста України» здійснює значну діяльність з фіксації та припинення порушень неправомірного використання відмітних емблем, звертаючись до правоохоронних і судових органів у випадку зазначених порушень, а також проводить інформаційні кампанії з цього приводу.

Елементом такої кампанії є пропонований збірник основних джерел щодо використання та захисту в Україні емблеми Червоного Хреста. Його перевагою є системний підхід та огляд усіх нормативних актів, що стосуються використання і захисту в Україні відмітних емблем, а також переклад українською документів Міжнародного Руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця, раніше доступних лише англійською мовою.

Сподіваємось, що цей збірник стане ще одним кроком у покращенні захисту та поваги до емблем Червоного Хреста, Червоного Півмісяця і Червоного Кристала та імплементації в Україні міжнародного гуманітарного права.

Максим Доценко,

Генеральний директор Товариства Червоного Хреста України

Правове регулювання використання в Україні відмітних емблем Червоного Хреста, Червоного Півмісяця і Червоного Кристала

Захист і забезпечення правомірного використання в Україні відмітних емблем¹ Червоного Хреста, Червоного Півмісяця і Червоного Кристала є елементом сумлінного дотримання та забезпечення дотримання міжнародного гуманітарного права. В Україні створена та застосовується відповідна нормативно-правова база для забезпечення захисту і правомірного використання відмітних емблем. Вона включає три групи нормативних актів: **(1) міжнародно-правові джерела; (2) закони та підзаконні акти України; (3) нормативні джерела Міжнародного Руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця.**

Відмітні емблеми Червоного Хреста, Червоного Півмісяця і Червоного Кристала запроваджені на міжнародному рівні, регулювання їх використання носить універсальний характер у рамках міжнародного гуманітарного права. Його основу складають три *Женевські конвенції про захист жертв війни від 12 серпня 1949 року*²:

- *Конвенція про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях від 12 серпня 1949 року*³;

---

¹ У Женевських конвенціях про захист жертв війни від 12 серпня 1949 року використовується визначення «відмітні емблеми». В Законі України «Про символіку Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала в Україні» використовується узагальнена назва «символіка Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала», «емблеми Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала».

² Конвенція про поводження з військовополоненими від 12 серпня 1949 року ці питання не регулює.

³ Конвенція про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях від 12 серпня 1949 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_151

- Конвенція про поліпшення долі поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, зі складу збройних сил на морі від 12 серпня 1949 року¹;
- Конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 року²,

та три Додаткових протоколи до цих конвенцій від 8 червня 1977 року та 8 грудня 2005 року:

- Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I) від 8 червня 1977 року³;
- Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв збройних конфліктів неміжнародного характеру (Протокол II) від 8 червня 1977 року⁴;
- Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується прийняття додаткової відмітної емблеми (Протокол III) від 8 грудня 2005 року⁵.

Ці міжнародні договори створюють сучасну універсальну основу використання та захисту відмітних емблем під час збройних конфліктів. У правовій системі України вони відносяться до категорії міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а тому, відповідно до *ст. 9 Конституції України*, є частиною національного законодавства Укра-

¹ Конвенція про поліпшення долі поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, зі складу збройних сил на морі від 12 серпня 1949 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_152

² Конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text

³ Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I) від 8 червня 1977 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199

⁴ Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв збройних конфліктів неміжнародного характеру (Протокол II) від 8 червня 1977 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_200

⁵ Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується прийняття додаткової відмітної емблеми (Протокол III) від 8 грудня 2005 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g74#Text

їни та мають пріоритет над іншими актами національного законодавства. Україна, як сторона Женевських конвенцій про захист жертв війни від 12 серпня 1949 року та Додаткових протоколів до них від 8 червня 1977 року та 8 грудня 2005 року, несе міжнародно-правові зобов'язання щодо дотримання та забезпечення дотримання цих конвенцій (ст. 1, спільна для Женевських конвенцій про захист жертв війни від 12 серпня 1949 року).

Заключний акт Дипломатичної конференції про прийняття Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується прийняття додаткової відмітної емблеми (Протокол III) ухвалений 5-8 грудня 2005 року, містить положення про введення назви «Червоний Кристал» для «емблеми третього Протоколу», яка була офіційно введена 29-ю Міжнародною конференцією Червоного Хреста і Червоного Півмісяця.¹

Також до міжнародних договорів, щодо яких Україна набула зобов'язання у порядку правонаступництва, відноситься *IV Гаазька конвенція про закони і звичаї війни на суходолі від 18 жовтня 1907 року з Положенням про закони і звичаї війни на суходолі від 18 жовтня 1907 року*. Однак, сучасний вплив на питання регулювання використання відмітних емблем Конвенції 1907 року незначний у зв'язку з обмеженою кількістю норм присвячених відмітним емблемам у Положенні 1907 року та наявністю Женевських конвенцій про захист жертв війни від 12 серпня 1949 року.

Міжнародно-правові зобов'язання для України створюють також норми *звичаєвого міжнародного гуманітарного права*, серед яких декілька присвячено використанню відмітних емблем. Звичаєве міжнародне гуманітарне право формально не відноситься до внутрішньодержавного законодавства², але підлягає застосуванню як частина міжнародно-правових зобов'язань України.

Важливе значення для забезпечення дотримання міжнародного гуманітарного права має притягнення до міжнародної кри-

¹ Заключний акт Дипломатичної конференції про прийняття Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується прийняття додаткової відмітної емблеми (Протокол III), від 5-8 грудня 2005 року. URL: https://international-review.icrc.org/sites/default/files/irrc_861_10.pdf

² Ст. 9 Конституції України.

мінальної відповідальності фізичних осіб за воєнні злочини, зокрема за віроломство, напад на осіб та об'єкти, що позначені відмітними емблемами. Міжнародний кримінальний суд має юрисдикцію щодо геноциду, злочинів проти людяності та воєнних злочинів, вчинених на території України відповідно до п. 3 ст. 12 *Римського статуту Міжнародного кримінального суду*¹, згідно з заявами Верховної Ради України. Серед іншого, декілька воєнних злочинів, передбачених ст. 8 Римського статуту, стосуються міжнародної кримінальної відповідальності за серйозні порушення міжнародного гуманітарного права, пов'язані з відмінними емблемами, а саме неналежне використання розпізнавальних емблем, встановлених Женевськими конвенціями, наслідком чого є смерть або заподіяння особі серйозних ушкоджень (ст. 8(2a)vii); умисне спрямування нападів на будівлі, матеріали, медичні установи й транспортні засоби, а також персонал, що використовує згідно з міжнародним правом розпізнавальні емблеми, передбачені Женевськими конвенціями (ст. 8(2a)xxiv).

Крім того, у збірнику вміщено переклад деталізації та тлумачення відповідних статей Римського статуту, відомих під назвою «Елементи злочину», які були опубліковані Міжнародним кримінальним судом у 2011 році у Гаазі.

Важливо відмітити, що нормативну основу регулювання використання та захисту відмітних емблем створюють не тільки норми міжнародних договорів та звичаїв міжнародного гуманітарного права, які безпосередньо присвячені цим питанням, а й інші численні норми міжнародного гуманітарного права, які визначають статус та надають захист відповідним особам та об'єктам, які мають право на використання відмітних емблем. Тому міжнародно-правове регулювання використання та захисту відмітних емблем треба розглядати комплексно, із врахуванням всього масиву норм, під захистом яких знаходяться відповідні особи та об'єкти.

Таким чином, саме норми Женевських конвенцій про захист жертв війни від 12 серпня 1949 року та Додаткових протоколів до них від

---

¹ Римський Статут Міжнародного Кримінального Суду від 17 липня 1998 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text

8 червня 1977 року та 8 грудня 2005 року створюють універсальну основу для використання відмітних емблем, забезпечення їх захисту та належної імплементації їх положень на національному рівні.

Україна створила відповідну нормативно-правову та організаційно-правову основу для імплементації міжнародних норм щодо використання та захисту відмітних емблем, перш за все внаслідок ухвалення *Закону України «Про символіку Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала в Україні»*¹ та його деталізації у наступних підзаконних актах. Цей Закон з іншими актами законодавства України створює організаційно-правовий механізм імплементації, якій включає відповідні організації та державні органи, зокрема: Міністерство оборони України (ст. 4 Закону); Міністерство охорони здоров'я України (ст. 5 Закону); Товариство Червоного Хреста України (ст. 6 Закону).

Закон України «Про символіку Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала в Україні» визначає порядок та умови використання і захисту символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала на території України відповідно до вимог Женевських конвенцій про захист жертв війни від 12 серпня 1949 року та Додаткових протоколів до них від 8 червня 1977 року та 8 грудня 2005 року, а також *Правил по використанню емблем Червоного Хреста або Червоного Півмісяця Національними товариствами*, ухвалених ХХ Віденською Міжнародною конференцією Червоного Хреста 1965 року та переглянутих Радою делегатів у Будапешті у 1991 році, і *Резолюції 1*, прийнятої на ХХІХ Міжнародній конференції Червоного Хреста і Червоного Півмісяця у 2006 році (преамбула Закону).

Таким чином, у Законі встановлена нормативно-правова основа використання і захисту емблем, виходячи з положень міжнародних договорів у сфері міжнародного гуманітарного права та актів Міжнародного Руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця. Щодо останніх, саме Закон шляхом відсилання надає припи-

---

¹ Про символіку Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала в Україні : Закон України від 8 липня 1999 року № 862-XIV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/862-14#Text>

сам, які містяться у Правилах по використанню емблем Червоного Хреста або Червоного Півмісяця Національними товариствами, нормативний сенс у правовій системі України.

Серед інших законів України, які регулюють використання та захист відмітних емблем, також варто згадати *Закон України «Про Товариство Червоного Хреста України»*¹, який передбачає право Українського Червоного Хреста використовувати емблему Червоного Хреста (ст. 8 Закону). Аналогічне положення містить *Указ Президента України «Про Товариство Червоного Хреста України»* від 28.10.1992 року (пункт 3 Указу).

Кримінальна відповідальність за порушення правил використання відмітних емблем передбачена ст.ст. 435, 438, 445 *Кримінального кодексу України*. Статті 435 та 445 КК України є спеціальними та майже не мають практики застосування, на відміну від ст. 438 «Порушення законів та звичаїв війни», яка передбачає кримінальну відповідальність за серйозні порушення міжнародного гуманітарного права, включаючи віроломство.

На жаль, в Україні відсутня адміністративна відповідальність за порушення правил використання відмітних емблем, яка мала би застосовуватися до численних випадків неправомірного використання емблем, які не досягають порогу кримінальної відповідальності.

Закон України «Про символіку Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала в Україні» містить основні терміни та порядок застосування символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця та Червоного Кристала у мирний час і під час збройних конфліктів для захисту медичного персоналу, медичних формувань та санітарно-транспортних засобів. Також він встановлює порядок нанесення та використання емблем окремо як захисного та розпізнавального знаку, визначає правила використання назв та розпізнавальних сигналів, встановлює обов'язок щодо контролю за використанням символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала, а також відповідальність за їх неправомірне використання.

---

¹ Про Товариство Червоного Хреста України : Закон України від 28 листопада 2002 року № 330-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/330-15#Text>

У статті 1 Закону наведено визначення основних термінів та суб'єктів, що використовуються, зокрема «символіка Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала (у тому числі Міжнародного Руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця)» визначається як емблеми Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала (зображення відповідно червоного хреста на білому тлі; червоного півмісяця на білому тлі; червоної рамки у формі квадрата на білому тлі, що стоїть на одній із своїх вершин), назви (слова «Червоний Хрест», «Червоний Півмісяць», «Червоний Кристал») і розпізнавальні сигнали (спеціальні міжнародно визнані допоміжні сигнали (світлові, радіо-, електронні), що використовуються як захисні та розпізнавальні знаки для позначення осіб, рухомого та нерухомого майна відповідно до Женевських Конвенцій про захист жертв війни від 12 серпня 1949 року, Додаткових протоколів до них та Закон України «Про символіку Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала в Україні».

Важливими положеннями Закону також є виокремлення **захисної та розпізнавальної функції емблем**. Основною є **захисна функція**, тобто використання емблем Червоного Хреста, Червоного Півмісяця та Червоного Кристала як захисних знаків під час збройного конфлікту для позначення медичного персоналу, медичних формувань та санітарно-транспортних засобів, які перебувають під захистом Женевських конвенцій про захист жертв війни від 12 серпня 1949 року та Додаткових протоколів до них від 8 червня 1977 року та 8 грудня 2005 року. В такому разі емблеми повинні мати великі розміри для забезпечення видимості на відстані (ст. 2 Закону).

Крім того, емблеми Червоного Хреста, Червоного Півмісяця та Червоного Кристала можуть використовуватися як **розпізнавальні знаки** для позначення належності до Міжнародного Руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця, про що йдеться у розділі III Закону. Розміри емблеми як розпізнавального знака мають бути відносно невеликими, щоб її не можна було сплутати з емблемою, яка використовується як захисний знак.

Законом передбачається використання емблеми Червоного Хреста Міністерством оборони України, а саме медичною службою Збройних Сил України під час збройних конфліктів для позначення власного медичного персоналу, медичних формувань і санітарно-транспортних засобів на суші, на морі та в повітрі (ст. 4 Закону).

Під час збройного конфлікту емблемою Червоного Хреста, із захисною метою, за спеціальним дозволом Міністерства охорони здоров'я України та під його контролем, також користується цивільний медичний персонал, цивільні лікарні та інші цивільні медичні формування, будівлі, обладнання, медичні матеріали, а також цивільні санітарно-транспортні засоби, заклади охорони здоров'я, призначені, зокрема, для перевезення та розміщення поранених, хворих і потерпілих від аварій судна та догляду за ними (ст. 5 Закону).

Товариство Червоного Хреста України використовує емблему як захисний знак також для позначення власного медичного персоналу та власних медичних формувань, які надаються в розпорядження медичної служби Збройних Сил України (ст. 6 Закону).

Під час збройних конфліктів емблеми Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала як захисний знак можуть використовуватися, зокрема, для позначення медичних формувань, санітарно-транспортних засобів і медичного персоналу іноземних Товариств Червоного Хреста і Червоного Півмісяця та інших міжнародних організацій з подання допомоги, присутніх на території України, за наявності відповідного погодження з Товариством Червоного Хреста України та офіційного дозволу Кабінету Міністрів України щодо такого перебування та діяльності згідно з чинним законодавством України (ст. 7 Закону), а також для позначення нейтральних медичних зон і територій на місцевості, призначених для захисту розташованих на ній поранених, хворих, цивільних осіб і медичного персоналу (ст. 8 Закону).

Законом визначається, що особи, які користуються захистом емблеми Червоного Хреста, повинні мати при собі відповідні особисті посвідчення з фотографією на весь період збройного кон-

флікту, порядок видачі, реєстрації та основні вимоги до таких посвідчень (ст. 14 Закону).

Також у Законі встановлюється пряма заборона на незаконне використання емблем Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала, комбінацій цих емблем; слів «Червоний Хрест», «Червоний Півмісяць», «Червоний Кристал», комбінацій цих слів; розпізнавального знака чи будь-якого іншого знака, найменування або сигналу, які являють собою імітацію (використання подібних кольорів або зображень) або можуть призвести до змішування, незалежно від мети такого використання (ст. 15 Закону).

Товариство Червоного Хреста України визначається, як суб'єкт, на який покладається зобов'язання сприяти органам державної влади в їх зусиллях щодо запобігання або припинення будь-яким зловживанням у використанні символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала, а також сповіщати правоохоронні органи та суди про будь-які виявлені зловживання використання символіки (ст. 16 Закону).

Таким чином, Закон України «Про символіку Червоного Хреста, Червоного Півмісяця та Червоного Кристала в Україні» є основним внутрішньодержавним нормативно-правовим актом, який забезпечує імплементацію норм міжнародного гуманітарного права щодо використання та захисту відмітних емблем, шляхом встановлення основних принципів та норм використання та захисту відмітних емблем, визначення компетенції відповідних органів та установ по їх забезпеченню, та вимог щодо розробки деталізованого регулювання в підзаконних нормативних актах.

Спеціальними підзаконними актами, які в Україні регулюють вказану сферу, є *Порядок виготовлення, видачі та реєстрації особистих іменних посвідчень медичного персоналу, що використовує емблему Червоного Хреста*¹ та *Порядок маркування в особливий*

---

¹ Порядок виготовлення, видачі та реєстрації особистих іменних посвідчень медичного персоналу, що використовує емблему Червоного Хреста. Затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 12 червня 2000 року № 939. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/939-2000-%D0%BF#Text>

*період будівель та споруд, транспортних засобів, які підпадають під дію норм міжнародного гуманітарного права, відповідними розпізнавальними знаками (емблемами)*¹.

Окремі норми щодо використання та захисту відмітних емблем містять *Порядок проведення моніторингу стану дотримання норм міжнародного гуманітарного права у зв'язку із збройною агресією проти України*² та *Інструкція про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України*³.

Порядок виготовлення, видачі та реєстрації особистих іменних посвідчень медичного персоналу, що використовує емблему Червоного Хреста, регулює питання виготовлення, видачі та реєстрації особистих іменних посвідчень медичного персоналу Збройних Сил, цивільного медичного персоналу та медичного персоналу Товариства Червоного Хреста України, що використовують емблему Червоного Хреста як розпізнавальний та захисний знак.

Порядок маркування в особливий період будівель та споруд, транспортних засобів, які підпадають під дію норм міжнародного гуманітарного права, відповідними розпізнавальними знаками (емблемами) визначає механізм маркування в особливий період будівель та споруд, транспортних засобів, пошуково-рятувальних суден, які підпадають під дію норм міжнародного гуманітарного права, відповідними розпізнавальними знаками, зокрема емблемами Червоного Хреста, Червоного Півмісяця та Червоного Кристала – для позначення медичних формувань та санітарно-тран-

---

¹ Порядок маркування в особливий період будівель та споруд, транспортних засобів, які підпадають під дію норм міжнародного гуманітарного права, відповідними розпізнавальними знаками (емблемами). Затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2022 року № 1199. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1199-2022-%D0%BF#Text>

² Порядок проведення моніторингу стану дотримання норм міжнародного гуманітарного права у зв'язку із збройною агресією проти України. Затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 15 березня 2024 року № 301. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/301-2024-%D0%BF#Text>

³ Інструкція про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України. Затверджена Наказом Міністерства оборони України від 23 березня 2017 року № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0704-17#Text>

спортних засобів, у тому числі тих, що належать організаціям цивільного захисту (пункт 4 Порядку).

Порядок проведення моніторингу стану дотримання норм міжнародного гуманітарного права у зв'язку із збройною агресією проти України встановлює механізм підготовки та проведення моніторингу стану дотримання норм міжнародного гуманітарного права у зв'язку зі збройною агресією проти України.

Такий моніторинг проводиться з метою отримання та узагальнення інформації про стан дотримання норм міжнародного гуманітарного права у зв'язку із збройною агресією проти України (п. 4 Порядку). Моніторинг проводиться відповідно до Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», Положення про Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України, цього Порядку та інших актів законодавства (п. 5 Порядку).

Об'єктом моніторингу може бути інформація про порушення норм міжнародного гуманітарного права, включаючи серйозні порушення, передбачені Женевськими конвенціями про захист жертв війни від 12 серпня 1949 року, таке як неналежне використання захисних емблем та інші (п. 10 Порядку).

Важливим є дотримання вимог міжнародних та внутрішньодержавних приписів використання та захисту відмітних емблем під час ведення військових дій. Ці норми містяться в *Інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України*.

Відповідно до *Інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України* розпізнавання об'єктів і персоналу медичного, духовного, цивільної оборони, особливо небезпечних об'єктів та культурних цінностей здійснюється шляхом використання розпізнавальних емблем (знаків), а медичних формувань та санітарно-транспортних засобів також за допомогою розпізнавальних сигналів. Також, Інструкція встановлює заборону на використання не за призначенням цих розпізнавальних емблем, зокрема, серед інших, і емблеми Червоного Хреста, Червоного Півмісяця чи Червоного Кристала (п. 1 гл. 3 розд. I Інструкції).

Інструкція має положення про заборону нападу на медичні формування та санітарно-транспортні засоби, які мають належні відмітні емблеми (знаки) і сигнали, хоча відсутність емблем не означає відсутність захисту, що надається таким об'єктам, проте ускладнює ідентифікацію таких об'єктів (п. 1 гл. 3 розд. I Інструкції).

Інструкція визначає порушення, вчинені шляхом віроломного використання міжнародно-визнаних розпізнавальних емблем (знаків) і сигналів, як серйозне порушення міжнародного гуманітарного права, що є воєнним злочином (п. 7 гл. 8 розд. I Інструкції). Також, у ході військових дій забороняється застосовувати міни-пастки (будь-які пристрої чи матеріали, інші ніж протипіхотні міни, які спроектовані, сконструйовані чи пристосовані для того, щоб убивати чи завдавати ушкоджень, і які спрацьовують раптово, коли людина торкається чи наближається до начебто нешкідливого предмета або здійснює, здавалося б, безпечну дію), що якимось чином сполучені або асоціюються з міжнародно визнаними захисними емблемами, знаками чи сигналам (п. 2 гл. 3 розд. I Інструкції).

Положеннями Інструкції встановлюється, що медичні (санітарні) перевезення мають бути організовані таким чином, щоб не давати сторонам, що воюють, підстав для взаємних підозр у зловживанні міжнародними розпізнавальними емблемами, знаками і сигналами санітарного транспорту у віроломних цілях (наприклад, для перевезення боєздатних військовослужбовців або інших озброєних осіб, боєприпасів чи майна немедичного характеру) (п. 5 гл. 18 розд. II Інструкції).

Забороняється використовувати міжнародні розпізнавальні емблеми, знаки і сигнали під час організації та проведення заходів щодо маскуванню (п. 1 гл. 3 розд. III Інструкції).

Також Інструкція містить положення, окрім загальних про розпізнавальні емблеми, зокрема про емблеми Червоного Хреста та Червоного Півмісяця, які згідно з Інструкцією призначені для розпізнавання медичного і духовного персоналу, медичних формувань та санітарно-транспортних засобів, а також міжнародних організацій Червоного Хреста (п. 10 розд. VI Інструкції).

Інструкція встановлює рекомендовані розміри і форму міжнародних розпізнавальних емблем, що містяться в Додатку 7 до Інструкції. Також визначаються правила нанесення та освітлення емблем для кращого розпізнавання осіб і об'єктів, які знаходяться під захистом МГП (п. 10 розд. VI Інструкції).

Таким чином, в Україні створена система національних законодавчих актів, які належним чином імплементують положення міжнародного гуманітарного права щодо використання та захисту відмітних емблем.

Особливим джерелом норм щодо використання та захисту відмітних емблем є акти компонентів Міжнародного Руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця. Важливо зазначити, що вони поширюють регуляторний вплив на компоненти Руху, зокрема на Національні товариства, і створюють зобов'язання та рекомендації для компонентів Руху як внутрішні норми Міжнародного Руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця.

Правила по використанню емблем Червоного Хреста або Червоного Півмісяця Національними Товариствами ухвалені 20-ю Міжнародною конференцією Червоного Хреста і Червоного Півмісяця в 1965 році і переглянуті Радою делегатів в 1991 році. Вони є джерелом внутрішнього права Міжнародного Руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця, й поширюється на будь-які Національні товариства, які входять до Міжнародного Руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця. Також на цей акт є посилення у Законі України «Про символіку Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала в Україні», що посилює його нормативний вплив в Україні (преамбула Закону). Аналогічною є ситуація з Резолюцією 1, ухваленою на ХХІХ Міжнародній конференції Червоного Хреста і Червоного Півмісяця у 2006 році. Ці документи надані в Збірці в неофіційному перекладі українською.

У *Правилах по використанню емблем Червоного Хреста або Червоного Півмісяця Національними товариствами* визначаються різні способи використання Національними товариствами емблем Червоного Хреста або Червоного Півмісяця на білому фоні відповідно до положень міжнародного гуманітарного права та

основоположних принципів Міжнародного Руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця.

Зокрема, ст. 1 гл. I Правил визначає захисну та розпізнавальну функцію використання емблеми, а саме:

- захисне використання емблеми має на меті позначити медичний і духовний персонал та устаткування, які повинні мати належну повагу і бути захищеними під час збройних конфліктів;
- розпізнавальне використання емблеми слугує для того, щоб показати, що особи чи об'єкти пов'язані з Рухом.

Правила детально встановлюють приписи щодо видимості емблеми, що використовується як знак захисту, використання емблеми медичним персоналом Національного товариства, членами та працівниками Національного товариства, Національним товариством нейтральної або іншої держави, яка не є стороною конфлікту, вимоги до маркування емблемами будинків та приміщень, якими користується Національне товариство, лікарень, пунктів допомоги та транспортних засобів Національного товариства.

Статут Міжнародного Руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця, що ухвалений на 25-ї Міжнародній конференції Червоного Хреста і Червоного Півмісяця в 1986 році (зі змінами у 1995 і 2006 роках), закріплює обов'язок Національних товариств співпрацювати зі своїми урядами, щоб забезпечити дотримання міжнародного гуманітарного права та захистити відмітні емблеми, визнані Женевськими конвенціями та Додатковими протоколами до них 1977 року та 2005 року (ст. 3 Статуту), а також право Національних товариств використовувати назву та відмітну емблему відповідно до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року та Додаткових протоколів до них (ст. 4 Статуту).¹

Резолюція I, прийнята 29-ю Міжнародною конференцією Червоного Хреста і Червоного Півмісяця від 20-21 червня 2006 року, вне-

---

¹ Статут Міжнародного руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця, що прийнятий 25-ю Міжнародною конференцією Червоного Хреста, Женева, 1986 рік (змінено в 1995 і 2006 роках). URL: <https://www.ifrc.org/sites/default/files/2021-07/statutes-en-a5.pdf>

сла зміни і доповнення до Статуту Міжнародного руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця, якими визнають емблему Червоного Кристала нарівні з Червоним Хрестом і Червоним Півмісяцем.

Типовий закон про використання та захист емблеми Червоного Хреста або Червоного Півмісяця від 31 серпня 1996 року теж належить до внутрішніх актів Міжнародного Руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця і є зразком закону щодо емблем для розгляду державами та подальшого ухвалення ними окремого законодавства стосовно емблем. Типовий закон окреслює положення, які мають бути включені до комплексного правового режиму щодо регулювання використання та захисту емблеми відповідно до положень Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, двох Додаткових протоколів до них 1977 року та III Додаткового протоколу 2005 року.¹

Проект типового закону про визнання Товариства, що є додатком до Резолюції 1, ухваленої на 27-й Міжнародній конференції Червоного Хреста і Червоного Півмісяця в 1999 році, визначає, що Товариство має право використовувати як емблему Червоний Хрест (Червоний Півмісяць) на білому тлі для всіх цілей, передбачених Міжнародною конференцією Червоного Хреста і Червоного Півмісяця відповідно до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, Типового закону і Правил по використанню емблем Червоного Хреста національними товариствами, ухваленими Міжнародною конференцією Червоного Хреста і Червоного Півмісяця. Також Проект містить положення про те, що будь-яке використання емблеми Червоного Хреста (Червоного Півмісяця), крім передбаченого Женевськими конвенціями від 12 серпня 1949 року, заборонено та підлягає покаранню згідно з національним законодавством.²

Локальним нормативним актом є *Статут Товариства Червоного Хреста України*, який регулює діяльність Товариства. Статут

---

¹ Типовий закон про використання та захист емблеми Червоного Хреста або Червоного Півмісяця / Міжнародний огляд Червоного Хреста № 313, с.486-495, 31 серпня 1996 року. URL: <https://casebook.icrc.org/case-study/icrc-model-law-concerning-emblem>

² Проект типового закону про визнання (назва Товариства Червоного Хреста або Червоного Півмісяця), що є Додатком до Резолюції 1, прийнятої на 27-й Міжнародній конференції, Женева, 1999 рік. URL: https://preparecenter.org/wp-content/sites/default/files/model_law_english-gdpc.pdf

містить окремий розділ «Символіка Червоного Хреста», відповідно до якого емблема (у тому числі, на прапорі), назва та розпізнавальні сигнали (знаки) Червоного Хреста визначаються як символіка Червоного Хреста в Україні.

Статут визначає, що зображення геральдичного знаку Червоного Хреста з 5 (п'яти) однакових квадратів на білому тлі є емблемою Червоного Хреста, що може використовуватись також разом з написом «ТОВАРИСТВО ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА УКРАЇНИ» по колу навколо зображення як логотип (п. 2.2, 2.4 Статуту).

Згідно з положеннями Статуту, Товариство Червоного Хреста України має виключне право на використання своєї символіки, що також передбачено законодавством України та міжнародно-правовими актами (п. 2.7 Статуту). Правління Товариства Червоного Хреста України відповідає за розробку внутрішніх правил використання емблеми для співробітників, волонтерів і членів організації, відповідно до стандартів Міжнародного Руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця (п. 2.9 Статуту).

Окрім цього, Статут визначає, що усі організації Товариства Червоного Хреста України зобов'язані сприяти органам державної влади в їхніх зусиллях щодо запобігання та припинення будь-яких зловживань у використанні символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця й Червоного Кристала, а також, зокрема визначається, що незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця та Червоного Кристала карається відповідно до законодавства України, що підкреслює важливість дотримання встановлених норм і правил (п. 2.8 Статуту).

Таким чином, в Україні створена розгалужена нормативно-правова основа використання та захисту відмітних емблем, яка вміщує як акти міжнародно-правового характеру, так і внутрішньодержавні акти та відповідає міжнародним стандартам.

**МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ДЖЕРЕЛА
ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ
ТА ЗАХИСТУ ВІДМІТНИХ ЕМБЛЕМ**

**Положення про закони і звичаї війни на суходолі.
Додаток до IV Конвенції про закони і звичаї війни
на суходолі**

Гаага, 18 жовтня 1907 року

Витяг

Стаття 23. Крім заборон, передбачених спеціальними конвенціями, особливо забороняється:

f) неналежним чином використовувати прапор парламентаря, національний прапор чи військові знаки розрізнення та форму воєнної влади, а також відмітні знаки за Женевською конвенцією.

Конвенція
про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях
Женева, 12 серпня 1949 року¹

Витяг

Розділ VII. ВІДМІТНА ЕМБЛЕМА

Стаття 38

На знак поваги до Швейцарії геральдична емблема у вигляді червоного хреста на білому тлі, що створена шляхом заміни кольорів федерального прапора протилежними їм кольорами, зберігається як емблема й відмітний знак медичної служби збройних сил.

Однак стосовно країн, що вже використовують як емблему замість червоного хреста червоний півмісяць або червоних лева й сонце на білому тлі, ці емблеми також визнаються умовами цієї Конвенції.

Стаття 39

Емблему зображають під керівництвом компетентних військових властей на прапорах, нарукавних пов'язках та всьому обладнанні, яке використовується в медичній службі.

Стаття 40

Персонал, зазначений у статті 24 і статтях 26 і 27, носить на лівій руці вологостійку нарукавну пов'язку з відмітною емблемою, яку видали військові власті й на якій вони поставили печатку.

Такий персонал на додаток до носіння ідентифікаційних жетонів, зазначених у статті 16, також має при собі спеціальне посвідчення особи з відмітною емблемою. Це посвідчення повинно бути вологостійким і такого розміру, який дозволяє носити його в кишені. Його складають державною мовою.

---

¹ https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_151#Text. Дата набрання чинності для України: 3 січня 1955 р.

У ньому зазначають принаймні прізвище, ім'я, дату народження, звання та службовий номер власника, а також те, як хто він має право на захист, забезпечуваний цією Конвенцією. Посвідчення повинно мати фотокартку власника, а також або його підпис, або відбитки його пальців, або перше й друге разом. На ньому військові власті ставлять рельєфну печатку.

Посвідчення особи повинні бути однаковими в одних і тих самих збройних силах й однотипними, наскільки це можливо, в усіх збройних силах Високих Договірних Сторін. Сторони конфлікту можуть керуватися зразком, що додається до цієї Конвенції як приклад. На початку воєнних дій вони сповіщають одна одну про зразок, яким вони користуються. Кожне посвідчення особи, по можливості, виготовляють принаймні у двох примірниках, один з яких зберігається державою, до якої належить відповідна особа.

За жодних обставин зазначений персонал не може бути позбавлений своїх знаків розрізнення або посвідчень особи, а також права носити нарукавну пов'язку. У разі їхньої втрати персонал має право на отримання дублікатів посвідчень та заміну знаків розрізнення.

Стаття 41

Особовий склад, зазначений у статті 25, носить, але тільки під час виконання медичних обов'язків, білу нарукавну пов'язку з відмітним знаком невеликого розміру, розташованим у центрі. Цю пов'язку видають військові власті, вони ж ставлять на них печатку.

У військових документах, які посвідчують особу і які повинен мати при собі такий особовий склад, зазначають відомості про спеціальну підготовку власника, тимчасовий характер обов'язків, які він виконує, а також право носити нарукавну пов'язку.

Стаття 42

Відмітний прапор Конвенції може бути піднято лише над такими медичними формуваннями й установами, які мають право на її захист, і лише за згодою військових властей.

У пересувних формуваннях, так само як у стаціонарних установах, разом із ним може бути піднятий національний прапор сторони конфлікту, до якої належить це формування або установа.

Однак медичні формування, які опинилися під владою супротивника, піднімають лише прапор Конвенції. Сторони конфлікту вживають, наскільки це дозволяють військові міркування, необхідних заходів для того, щоб відмітні емблеми, якими позначені медичні формування та установи, чітко проглядалися сухопутними, повітряними та морськими силами супротивника для уникнення будь-яких ворожих дій.

Стаття 43

Медичні формування, які належать до нейтральних країн і яким, можливо, було дозволено надавати послуги одній із воюючих сторін відповідно до умов, визначених у статті 27, піднімають разом із прапором Конвенції прапор воюючої сторони щоразу, коли ця сторона користується правом, наданим їй статтею 42.

Стаття 44

За винятком випадків, зазначених у подальших абзацах цієї статті, емблема у вигляді Червоного Хреста на білому тлі та слова «Червоний Хрест» або «Женевський Хрест» можуть використовуватися в мирний час або під час війни тільки для позначення або захисту медичних формувань й установ, персоналу та спорядження, які користуються захистом, забезпечуваним цією Конвенцією та іншими конвенціями, що стосуються подібних питань.

Те саме стосується емблем, зазначених у другому абзаці статті 38, щодо країн, які ними користуються. Національні товариства Червоного Хреста й інші товариства, зазначені в статті 26, мають право використовувати відмітну емблему, яка надає забезпечуваний Конвенцією захист, лише в рамках положень цього абзацу.

Крім того, національні товариства Червоного Хреста (Червоного Півмісяця, Червоного Лева й Сонця) у мирний час також можуть використовувати відповідно до їхнього національного законодавства назву та емблему Червоного Хреста для інших видів

діяльності, що відповідають принципам, сформульованим міжнародними конференціями Червоного

Хреста. Коли ці види діяльності здійснюються під час війни, умови використання емблеми повинні бути такими, за яких її не можна вважати такою, що забезпечує захист за Конвенцією. Емблема повинна бути порівняно невеликого розміру, її не можна розміщувати на нарукавних пов'язках та на дахах будівель.

Міжнародним організаціям Червоного Хреста і їхньому належним чином уповноваженому персоналу дозволяється користуватися будь-коли емблемою у вигляді червоного хреста на білому тлі.

Як винятковий захід відповідно до національного законодавства та із чітко вираженого дозволу одного з національних товариств Червоного Хреста (Червоного Півмісяця, Червоного Лева й Сонця), емблема Конвенції може використовуватись у мирний час для позначення транспортних засобів, які використовуються як машини швидкої допомоги, та для позначення пунктів медичної допомоги, призначених виключно для надання безоплатної допомоги пораненим або хворим.

[...]

Стаття 53

Приватним особам, товариствам, фірмам або компаніям, як державним, так і приватним, крім тих, які на це мають право відповідно до цієї Конвенції, завжди заборонено використовувати емблему або назву «Червоний хрест» або «Женевський хрест» чи будь-який знак або найменування, які їх імітують, незалежно від мети використання та дати їхнього прийняття.

У зв'язку з повагою, виявленою до Швейцарії прийняттям емблеми у вигляді червоного хреста на білому тлі, створеної шляхом заміни кольорів її федерального прапора протилежними кольорами, та у зв'язку з тим, що герб Швейцарії можна сплутати з відмітною емблемою Конвенції, приватним особам, товариствам або фірмам завжди заборонено використовувати герб Швейцарської Конфедерації або знаки, що його імітують, як торговельні або ко-

мерційні марки чи як частини таких марок або з метою, що суперечить комерційній чесності, або за обставин, якими можуть бути ображені національні почуття швейцарців.

Але ті Високі Договірні Сторони, які не були учасницями Женевської конвенції від 27 липня 1929 року, можуть надати тим, хто раніше використовував емблеми, найменування, знаки чи марки, зазначені у першому абзаці, граничний строк, що не повинен перевищувати три роки з моменту набуття чинності цією Конвенцією, для припинення такого використання за умови, що зазначене використання не буде таким, при якому у воєнний час здаватиметься, що воно надає захист, забезпечуваний цією Конвенцією.

Заборона, установлена першим абзацом цієї статті, поширюється, не впливаючи на будь-які права, набуті завдяки попередньому використанню, також на емблеми й марки, зазначені в другому абзаці статті 38.

Стаття 54

Високі Договірні Сторони, якщо їхнє законодавство ще не є адекватним, вживають заходів, необхідних для недопущення та припинення будь-коли зловживань, зазначених у статті 53.

**Конвенція
про поліпшення долі поранених,
хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії,
зі складу збройних сил на морі
Женева, 12 серпня 1949 року¹**

Витяг

Розділ VI. ВІДМІТНА ЕМБЛЕМА

Стаття 41

Під керівництвом компетентних військових властей емблему у вигляді червоного хреста на білому тлі зображають на прапорах, нарукавних пов'язках та всьому обладнанні, яке використовується в медичній службі.

Однак стосовно країн, що вже використовують як емблему замість червоного хреста червоний півмісяць або червоних лева й сонце на білому тлі, ці емблеми також визнаються умовами цієї Конвенції.

Стаття 42

Персонал, зазначений у статтях 36 і 37, носить на лівій руці вологостійку нарукавну пов'язку з відмітною емблемою, яку видали військові власті й на якій вони поставили печатку.

Такий персонал на додаток до носіння ідентифікаційних жетонів, зазначених у статті 19, також має при собі спеціальне посвідчення особи з відмітною емблемою. Це посвідчення повинно бути вологостійким і такого розміру, який дозволяє носити його в кишені. Його складають державною мовою.

У ньому зазначають принаймні прізвище, ім'я, дату народження, звання та службовий номер власника, а також те, як хто він має

---

¹ https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_152#Text. Дата набрання чинності для України: 3 січня 1955 р.

право на захист, забезпечуваний цією Конвенцією. Посвідчення повинно мати фотокартку власника, а також або його підпис, або відбитки його пальців, або перше й друге разом. На ньому військові власті ставлять рельєфну печатку.

Посвідчення особи повинні бути однаковими в одних і тих самих збройних силах й однотипними, наскільки це можливо, в усіх збройних силах Високих Договірних Сторін. Сторони конфлікту можуть керуватися зразком, що додається до цієї Конвенції як приклад. На початку воєнних дій вони сповіщають одна одну про зразок, яким вони користуються. Кожне посвідчення особи, по можливості, виготовляють принаймні у двох примірниках, один з яких зберігається державою, до якої належить відповідна особа.

За жодних обставин зазначений персонал не може бути позбавлений своїх знаків розрізнення або посвідчень особи, а також права носити нарукавну пов'язку. У разі їхньої втрати персонал має право на отримання дублікатів посвідчень та заміну знаків розрізнення.

Стаття 43

Судна, описані в статтях 22, 24, 25 та 27, чітко позначаються таким чином:

- а) усі зовнішні поверхні повинні бути білими;
- б) один чи більше темно-червоних хрестів якнайбільших розмірів малюють фарбою й роблять видимими на кожному боці корпусу й на горизонтальних поверхнях таким чином, щоб забезпечити найліпшу видимість з моря і з повітря.

Усі госпітальні судна дають можливість себе розпізнати шляхом підняття свого національного прапора, і, крім того, якщо вони належать до нейтральної держави, прапор сторони, яка перебуває у конфлікті й чие керівництво вони прийняли. Прапор із червоним хрестом на білому тлі піднімають на грот-щоглі якнайвище.

Рятувальні шлюпки госпітальних суден, прибережні рятувальні судна та всі невеликі судна, що використовуються медичною службою, повинні бути покриті фарбою білого кольору й мати чітко помітні темно-червоні хрести, і взагалі, відповідати пізнавальній системі, яку встановлено вище для госпітальних суден.

Зазначені вище судна й човни, які можуть захотіти забезпечити собі вночі й під час обмеженої видимості захист, на який вони мають право, повинні за згодою сторони конфлікту, під владою якої вони знаходяться, ужити необхідних заходів, щоб забезпечити достатню видимість їхнього кольору й відмітних емблем.

Госпітальні судна, які згідно зі статтею 31 тимчасово затримані супротивником, повинні спустити прапор сторони конфлікту, на службі в якої вони перебувають або керівництво якої вони прийняли.

Прибережним рятувальним суднам, якщо вони продовжують діяти за згодою держави-окупанта з окупованої бази, може бути дозволено продовжувати піднімати свій національний прапор разом з прапором із червоним хрестом на білому тлі, коли знаходяться вдалині від своєї бази, за умови попереднього сповіщення всіх заінтересованих сторін конфлікту.

Усі положення цієї статті, які стосуються емблеми у формі червоного хреста, так само застосовуються до всіх інших емблем, зазначених у статті 41.

Сторони конфлікту постійно намагаються укласти взаємні угоди з метою використання найсучасніших методів, які сприяють ідентифікації госпітальних суден.

Стаття 44

Відмітні знаки, зазначені в статті 43, можуть бути використані як у мирний час, так і під час війни лише для розпізнавання чи захисту суден, що перелічені в цій статті; винятки можуть бути обумовлені будь-якою іншою міжнародною конвенцією або угодою між усіма заінтересованими сторонами конфлікту.

Стаття 45

Високі Договірні Сторони, якщо їхнє законодавство ще не відповідає вимогам, уживають заходів, необхідних для недопущення та припинення будь-коли зловживань відмітними знаками, передбаченими статтею 43.

**Конвенція
про захист цивільного населення під час війни
Женева, 12 серпня 1949 року¹**

Витяг

Стаття 18

Цивільні лікарні, організовані для надання допомоги пораненим, хворим, інвалідам та породіллям, за жодних обставин не можуть бути об'єктом нападу, натомість вони завжди користуються повагою сторін конфлікту й перебуватимуть під їхнім захистом.

Держави, які є сторонами конфлікту, забезпечують усі цивільні лікарні свідоцтвами, які підтверджують, що вони є цивільними лікарнями та що будівлі, які вони займають, не використовуються для жодних цілей, які могли б позбавити ці лікарні захисту відповідно до статті 19.

Цивільні лікарні позначаються емблемою, передбаченою в статті 38 Женевської конвенції про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях від 12 серпня 1949 року, але тільки якщо на це є дозвіл держави.

Сторони конфлікту намагаються, наскільки на це дозволяють воєнні фактори, які необхідно брати до уваги, уживати необхідних заходів для того, щоб зробити розпізнавальні емблеми, якими позначаються цивільні лікарні, чітко помітними сухопутним, повітряним та морським силам супротивника для усунення можливості будь-якої ворожої дії.

З огляду на небезпеки, яким лікарні можуть піддаватися через свою близькість до воєнних об'єктів, рекомендується розташовувати такі лікарні якнайдалі від таких об'єктів.

---

¹ https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text. Дата набрання чинності для України: 3 січня 1955 р.

Стаття 19

Захист, на який мають право цивільні лікарні, не може припинитися, якщо вони використовуються, крім виконання гуманітарних обов'язків, для вчинення дій, шкідливих для супротивника. Захист, однак, може бути припинено лише після відповідного попередження, у якому в усіх відповідних випадках встановлено обґрунтований строк, і після того, як таке попередження залишилося без уваги.

Те, що в цих лікарнях лікуються поранені та хворі із числа особового складу збройних сил, або наявність стрілецької зброї та боєприпасів, вилучених у таких комбатантів, але ще не зданих відповідним службам, не вважається діями, шкідливими для супротивника.

Стаття 20

Особи, які займаються регулярно й виключно обслуговуванням та адмініструванням цивільних лікарень, у тому числі персонал, призначений для пошуку, підбирання, транспортування та лікування поранених і хворих цивільних осіб, інвалідів та породілей, користуються повагою та перебувають під захистом.

На окупованих територіях та в зонах бойових дій зазначений вище персонал розпізнається за допомогою посвідчення особи, що підтверджує його статус, з фотокарткою власника та рельєфною печаткою відповідального органу, а також за допомогою проштемпельованої водостійкої пов'язки, яку він носить на лівій руці під час виконання ним службових обов'язків. Ця пов'язка видається державою й має емблему, передбачену в статті 38 Женевської конвенції про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях від 12 серпня 1949 року.

Інший персонал, зайнятий обслуговуванням та адмініструванням цивільних лікарень, має право на повагу й захист, а також на носіння пов'язки, передбаченої в умовах, встановлених у цій статті, відповідно до них під час виконання ним таких обов'язків. У посвідченні особи зазначаються обов'язки, для виконання яких його найнято.

Адміністрація кожної лікарні завжди надає компетентним національним або окупаційним органам влади оновлений список такого персоналу.

Стаття 21

Колони автомобілів або санітарні поїзди на суші чи на спеціально оснащених суднах на морі, які перевозять поранених і хворих цивільних осіб, інвалідів та породілей, користуються повагою та захищаються так само, як і лікарні, передбачені в статті 18, і позначаються, за згодою держави, демонстрацією відмітної емблеми, передбаченої в статті 38 Женевської конвенції про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях від 12 серпня 1949 року.

Стаття 22

Літальні апарати, призначені виключно для транспортування поранених і хворих цивільних осіб, інвалідів та породілей або для транспортування медичного персоналу й санітарного майна, не можуть бути атаковані, натомість користуються повагою, коли вони летять на висоті, в час та за маршрутами, які спеціально погоджені всіма заінтересованими сторонами конфлікту.

Вони можуть бути позначені відмітною емблемою, передбаченою в статті 38 Женевської конвенції про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях від 12 серпня 1949 року.

Якщо не погоджено інше, то польоти над ворожою територією або територією, окупованою супротивником, забороняються.

Такі літальні апарати повинні виконувати кожну вимогу приземлитися. У разі приземлення на вимогу літальний апарат зі своїми пасажирами може продовжувати свій політ після огляду, якщо такий є.

[...]

ДОДАТОК І

Проект угоди стосовно санітарних та безпечних зон і місцевостей

Стаття 6

Санітарні та безпечні зони повинні бути позначені за допомогою косих червоних стрічок на білому тлі, що розміщуються на будинках та зовнішніх територіях, які до них прилягають.

Зони, призначені виключно для поранених та хворих, можуть бути позначені за допомогою символу Червоного Хреста (Червоного Півмісяця, Червоного Лева та Сонця) на білому тлі.

Вони можуть бути таким самим чином позначені вночі за допомогою відповідного освітлення.

**Додатковий протокол
до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року,
що стосується захисту жертв
міжнародних збройних конфліктів (Протокол I)
Женева, 8 червня 1977 року¹**

Витяг

Стаття 8. Термінологія

Для цілей цього Протоколу:

а) «Поранені» і «хворі» означають як військовослужбовців, так і цивільних осіб, які внаслідок травми, хвороби або іншого фізичного чи психічного розладу або інвалідності потребують медичної допомоги чи догляду, та які утримуються від будь-яких ворожих дій. Ці слова стосуються також породіль, новонароджених та інших осіб, які можуть потребувати в даний час медичної допомоги чи догляду, наприклад, вагітні жінки чи немічні, та які утримуються від будь-яких ворожих дій;

б) «особи, які потерпіли корабельну аварію» означають як військовослужбовців, так і цивільних осіб, які зазнають небезпеки на морі чи в інших водах внаслідок нещастя, що сталося або з ними, або з судном чи літальним апаратом, що перевозив їх, та які утримуються від будь-яких ворожих дій.

Ці особи продовжують вважатися такими, що потерпіли корабельну аварію, під час їх рятування і доти, доки вони не одержать іншого статусу згідно з Конвенціями або цим Протоколом, за умови, що вони продовжують утримуватися від ворожих дій;

с) «медичний персонал» означає осіб, які призначені стороною, що перебуває в конфлікті, виключно для медичних цілей, перерахованих у пункті «е», для адміністративно-господарського

¹ https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#top. Набуття чинності для України: 25 липня 1990 р.

забезпечення медичних формувань або для роботи на санітарно-транспортних засобах та для адміністративно-технічного забезпечення. Такі призначення можуть бути або постійними, або тимчасовими. Цей термін включає:

с.1) медичний персонал сторони, що перебуває в конфлікті, як військовий, так і цивільний, включаючи персонал, зазначений в Першій і Другій конвенціях, та персонал, який придано організаціям цивільної оборони;

с.2) медичний персонал національних товариств Червоного Хреста (Червоного Півмісяця, Червоного Лева і Сонця) та інших національних добровільних товариств допомоги, належним чином визнаних і уповноважених стороною, що перебуває в конфлікті;

с.3) медичний персонал медичних формувань або санітарно-транспортних засобів, зазначених у статті 9, пункт 2;

d) «духовний персонал» означає осіб, як військових, так і цивільних, як, наприклад, священиків, що зайняті виключно виконанням своїх духовних функцій та придані:

d.1) збройним силам сторони, що перебуває в конфлікті;

d.2) медичним формуванням або санітарно-транспортним засобам сторони, що перебуває в конфлікті;

d.3) медичним формуванням або санітарно-транспортним засобам, зазначеним у статті 9, пункт 2;

d.4) організаціям цивільної оборони сторони, що перебуває в конфлікті.

Духовний персонал може бути приданий постійно або тимчасово, і на нього поширюються відповідні положення пункту k;

e) «медичні формування» означають установи та інші формування, як воєнні, так і цивільні, створені для медичних цілей, а саме: для розшуку, підбирання, транспортування, встановлення діагнозу чи лікування, включаючи надання першої допомоги, поранених, хворих і осіб, які потерпіли корабельну аварію, а також для профілактики захворювань. Цей термін стосується, наприклад, госпіталів та інших подібних медичних центрів та інститутів, складів медичного майна та медико-фармацевтичних складів

таких формувань. Медичні формування можуть бути стаціонарними або рухомими, постійними або тимчасовими;

f) «санітарне перевезення» означають перевезення сушею, водою чи повітрям поранених, хворих і осіб, які потерпіли корабельну аварію, а також медичного і духовного персоналу, медичного обладнання й запасів, що перебувають під захистом Конвенцій і цього Протоколу;

g) «санітарно-транспортні засоби» означають будь-які засоби перевезення, як воєнні, так і цивільні, постійні або тимчасові, що призначені виключно для санітарного перевезення й перебувають під контролем компетентного органу влади сторони, що перебуває в конфлікті;

h) «наземні санітарно-транспортні засоби» означають будь-які засоби санітарного перевезення сушею;

i) «санітарні судна і плаваючі засоби» означають будь-які засоби санітарного перевезення по воді;

j) «санітарні літальні апарати» означають будь-які засоби санітарного перевезення в повітрі;

к) «постійними» є медичні формування, медичний персонал і санітарно-транспортні засоби, які призначаються виключно для медичних цілей на невизначений період часу. «Тимчасовими» є медичні формування, медичний персонал і санітарно-транспортні засоби, залучені виключно для медичних цілей на обмежені періоди часу протягом усього строку таких періодів. За відсутністю іншого спеціального визначення терміни «медичні формування», «медичний персонал» і «санітарно-транспортні засоби» стосуються як постійних, так і тимчасових категорій;

l) «розпізнавальна емблема» означає розпізнавальну емблему Червоного Хреста, Червоного Півмісяця або Червоного Лева і Сонця на білому тлі, коли вони використовуються для захисту медичних формувань і санітарно-транспортних засобів, медичного і духовного персоналу та устаткування або запасів;

m) «розпізнавальний сигнал» означає будь-який сигнал або повідомлення, які встановлені виключно для розпізнавання ме-

дичних формувань або санітарно-транспортних засобів згідно з главою III Додатка 1 до цього Протоколу.

[...]

Стаття 18. Розпізнавання

1. Кожна сторона, що перебуває в конфлікті, прагне забезпечити розпізнавання медичного і духовного персоналу, а також медичних формувань і санітарно-транспортних засобів.

2. Кожна сторона, що перебуває в конфлікті, прагне також застосовувати і здійснювати методи процедури, які дають змогу розпізнати медичні формування та санітарно-транспортні засоби, що використовують розпізнавальну емблему і розпізнавальні сигнали.

3. На окупованій території та в районах, де йдуть чи можуть іти бої, цивільний медичний персонал і цивільний духовний персонал розпізнаються по розпізнавальних емблемах та посвідченнях осіб, що підтверджують їх статус.

4. За згодою компетентних властей медичні формування та санітарно-транспортні засоби позначаються емблемою. Судна і плавучі засоби, згадані у статті 22 цього Протоколу, позначаються згідно з положеннями Другої конвенції.

5. Крім розпізнавальної емблеми, сторона, що перебуває в конфлікті, може, відповідно до глави III Додатка 1 до цього Протоколу, дозволяти використання розпізнавальних сигналів для розпізнавання медичних формувань та санітарно-транспортних засобів. Як виняток в особливих випадках, передбачених у зазначеній вище главі, санітарно-транспортні засоби можуть користуватися розпізнавальними сигналами, не використовуючи розпізнавальної емблеми.

6. Застосування положень пунктів 1 – 5 цієї статті визначається главами I – III Додатка 1 до цього Протоколу. Сигнали, описані в главі III цього Додатка й призначені виключно для використання їх медичними формуваннями та санітарно-транспортними засобами, не повинні, за винятком випадків, зазначених у цій главі, використовуватися для якої-небудь іншої мети, крім як для роз-

пізнавання тих медичних формувань та санітарно-транспортних засобів, які зазначені в цій главі.

7. Положення цієї статті не дозволяють розширення застосування в мирний час розпізнавальної емблеми за межами того, що передбачено у статті 44 Першої конвенції.

8. Положення Конвенцій і цього Протоколу, що стосуються контролю над використанням розпізнавальної емблеми та запобігання і припинення зловживань нею, застосовуються й до розпізнавальних сигналів.

[...]

Стаття 38. Визнані емблеми

1. Заборонено використовувати не за призначенням розпізнавальну емблему Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Лева і Сонця або інші емблеми, знаки та сигнали, передбачені Конвенціями або цим Протоколом. Також заборонено навмисно зловживати під час збройних конфліктів іншими міжнародно визнаними захисними емблемами, знаками та сигналами, включаючи прапор перемир'я та захисну емблему культурних цінностей.

2. Заборонено використовувати розпізнавальну емблему Організації Об'єднаних Націй, крім як з дозволу цієї Організації.

[...]

ДОДАТОК 1.

Правила, що стосуються розпізнавання

Глава I. Посвідчення особи

Стаття 1. Посвідчення особи для постійного цивільного медичного і духовного персоналу

1. Посвідчення особи для постійного медичного і духовного персоналу, про яке йдеться в пункті 3 статті 8 Протоколу, повинно:

а) мати розпізнавальну емблему й такий розмір, що дає змогу носити його в кишені;

б) бути, наскільки це можливо, міцним;

с) бути написане національною або офіційною мовою (і може бути написане додатково іншими мовами);

д) зазначати прізвище, дату народження (або, якщо немає дати, то вік на момент видачі посвідчення) та особистий номер власника, якщо такий є;

е) зазначати, в якій якості власник має право на захист, що надається Конвенціями і Протоколом;

ф) мати фотографію власника, а також його підпис або відбиток великого пальця, або одне й друге;

г) мати печатку й підпис компетентного органу влади;

h) зазначати дату видачі й дату закінчення строку дії посвідчення особи.

2. Посвідчення особи має бути однаковим на всій території кожної Високої Договірної Сторони й, за можливості, мати той самий вид для всіх сторін, що перебувають у конфлікті. Сторони, що перебувають у конфлікті, можуть користуватися зразком, складеним однією мовою й зображеним на рис. 1. З початку воєнних дій ці сторони надсилають одна одній зразок форми, яку вони використовують, якщо така форма різниться від зразка, зображеного на рис. 1. Посвідчення особи випикується, за можливості, у двох примірниках, один з яких зберігається у властей, що видали посвідчення і які мають здійснювати контроль за виданими ними посвідченнями.

3. За жодних обставин постійний цивільний медичний і духовний персонал не може бути позбавлений посвідчень особи. При втраті посвідчення особи його власник має право на одержання дубліката.

Стаття 2. Посвідчення особи для тимчасового цивільного медичного і духовного персоналу

1. Посвідчення особи для тимчасового цивільного медичного і духовного персоналу повинно, якщо це можливо, бути аналогічним посвідченню, передбаченому в статті 1 цих Правил. Сторони, що перебувають у конфлікті, можуть користуватися зразком, зображеним на рис. 1.

2. Коли обставини перешкоджають видачі тимчасовому цивільному медичному і духовному персоналу посвідчень особи, аналогічних до посвідчень особи, опис яких поданий у статті 1 цих Правил, такому персоналу може видаватися довідка, підписана компетентним органом влади, яка свідчить, що особі, якій вона видана, доручено виконувати обов'язки у складі тимчасового персоналу, та зазначає, якщо це можливо, строк такого призначення і право її власника носити розпізнавальну емблему. У довідці мають бути зазначені прізвище й дата народження власника (або, якщо цю дату неможливо встановити, вік на момент видачі довідки), виконувані ним функції та особистий номер, якщо такий є. Довідка повинна мати його підпис або відбиток його великого пальця, або одне й друге.

Глава II. Розпізнавальна емблема

Стаття 3. Форма та особливості

1. Розпізнавальна емблема (червона на білому тлі) повинна бути настільки велика, наскільки це виправдано за даних обставин. Щодо форм хреста, півмісяця або лева і сонця Високі Договірні Сторони можуть керуватися зразками, наведеними на рис. 2.

2. Уночі або за обмеженої видимості розпізнавальна емблема може освітлюватись або бути такою, що світиться; вона може бути також зроблена з матеріалів, що дають змогу розрізнити її за допомогою технічних засобів виявлення.

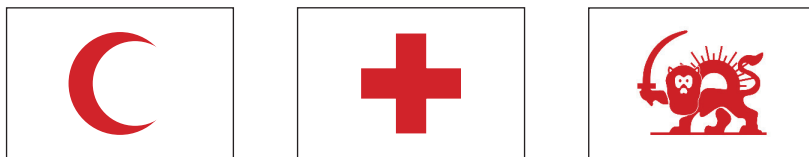

Рис. 2. Розпізнавальні емблеми (червоні на білому тлі)

Стаття 4. Використання

1. Розпізнавальні емблеми, коли це можливо, наносяться на плоску поверхню або на прапори, видимі з усіх можливих напрямків і з можливо більшої відстані.

2. Залежно від указівок, одержаних від компетентних властей, медичний і духовний персонал, що виконує обов'язки на полі бою, повинен, за можливості, носити головний убір і одяг з розпізнавальною емблемою.

**Додатковий протокол
до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року,
що стосується захисту жертв збройних конфліктів
неміжнародного характеру (Протокол II)**

Женева, 8 червня 1977 року¹

Витяг

Стаття 12. Розпізнавальна емблема

Під контролем відповідних компетентних властей передбачено носіння або розміщення на видному місці розпізнавальної емблеми Червоного Хреста, Червоного Півмісяця або Червоного Лева і Сонця на білому тлі медичним або духовним персоналом, медичними формуваннями й санітарно-транспортними засобами. Емблема користується повагою за всіх обставин.

Вона не повинна використовуватися не за призначенням.

---

¹ https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_200#Text. Дата набуття чинності для України: 25 липня 1990 р.

Заключний акт
Дипломатичної конференції про прийняття
Додаткового протоколу до Женевських конвенцій
від 12 серпня 1949 року, що стосується прийняття
додаткової відмітної емблеми (Протокол III)¹

Женева, 5-8 грудня 2005 року

Витяг
(неофіційний переклад)

1. Дипломатична конференція, скликана Федеральною радою Швейцарії, як депозитарієм Женевських конвенцій 1949 року та Додаткових протоколів до них 1977 року, з метою прийняття Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується прийняття додаткової відмітної емблеми (Протокол III) відбувся у Женеві, Швейцарія, з 5 по 8 грудня 2005 року.

2. У Конференції взяли участь делегації 144 Високих Договірних Сторін Женевських Конвенцій. Перелік Високих Договірних Сторін, що беруть участь, наведено в Додатку 1.2

3. Список спостерігачів, які були присутні на конференції, наведено у додатку 2.

4. У роботі конференції в якості експертів брали участь Міжнародний комітет Червоного Хреста (МКЧХ), Міжнародна федерація товариств Червоного Хреста і Червоного Півмісяця (МФЧХ), Постійна комісія Червоного Хреста і Червоного Півмісяця.

5. На розгляді Конференції був проєкт Протоколу III, підготовлений МКЧХ у консультаціях з МФЧХ після обговорень у Спільній робочій групі, створеній Постійною комісією Червоного Хреста та Червоного Півмісяця згідно з мандатом, наданим їй Резолюцією 3 27-ї Міжнародної конференції Червоного Хреста і

¹ https://international-review.icrc.org/sites/default/files/irrc_861_10.pdf

Червоного Півмісяця та наступних консультацій, і розповсюджено 12 жовтня 2000 року депозитарієм.

[...]

14. Конференція заслухала заяви МКЧХ і МФЧХ щодо назви додаткової емблеми. Незважаючи на те, що в Протоколі III додаткова емблема згадується як «емблема третього Протоколу», МКЧХ і МФЧХ поінформували Конференцію про те, що позначення «червоний кристал» набуло поширення і буде офіційно введено на наступній Міжнародній конференції Червоного Хреста і Червоного Півмісяця.

[...]

18. Відповідно до пункту 10 порядку денного Конференція приступила до прийняття Протоколу III. [...]

23. Отримавши [...] необхідну більшість у дві третини відповідно до статті 37 п. 1 Правил процедури Конференція прийняла 8 грудня 2005 року Третій Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, який стосується прийняття додаткової відмітної емблеми, завірені справжні копії текстів англійською, французькою та іспанською мовами додаються до цього Заключного акта.

[...]

**Додатковий протокол
до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року,
що стосується прийняття додаткової відмітної емблеми
(Протокол III)**

Женева, 8 грудня 2005 року¹

Преамбула

Високі Договірні Сторони,

(параграф 1) підтверджуючи положення Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року (зокрема, статей 26, 38, 42 та 44 Першої Женевської конвенції та, у відповідних випадках, Додаткових протоколів до них від 8 червня 1977 року (зокрема, статей 18 та 38 Додаткового протоколу I та статті 12 Додаткового протоколу II, що стосуються використання відмітних емблем;

(параграф 2) бажаючи доповнити згадані вище положення з метою посилення їхньої захисної цінності й універсального характеру;

(параграф 3) відзначаючи, що цей Протокол не завдає шкоди визнаному праву Високих Договірних Сторін продовжувати використовувати емблеми, які вони використовують відповідно до своїх зобов'язань згідно з Женевськими конвенціями та, у відповідних випадках, Додатковими протоколами до них;

(параграф 4) нагадуючи, що зобов'язання ставитися з повагою до осіб та об'єктів, які знаходяться під захистом Женевських конвенцій та Додаткових протоколів до них, впливає з їхнього статусу, що надає їм захист відповідно до міжнародного права, та не залежить від використання відмітних емблем, знаків або сигналів;

---

¹ https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g74#Text. Дата набрання чинності для України: 19 липня 2010 р.

(параграф 5) наголошуючи на тому, що відмітним емблемам не надається жодного релігійного, етнічного, расового, регіонального або політичного значення;

(параграф 6) особливо відзначаючи важливість забезпечення повного дотримання зобов'язань, що стосуються відмітних емблем, визнаних Женевськими конвенціями та, у відповідних випадках, Додатковими протоколами до них;

(параграф 7) нагадуючи, що в статті 44 Першої Женевської конвенції розрізняється використання емблем із захисною метою та використанням їх для цілей позначення;

(параграф 8) нагадуючи також, що національні товариства, які здійснюють діяльність на території іншої держави, повинні пересвідчитися, що емблеми, які вони мають намір використовувати в рамках такої діяльності, можуть бути використані в країні, де така діяльність здійснюється, а також у країні чи країнах транзиту;

(параграф 9) визнаючи труднощі, на які можуть натрапляти деякі держави та національні товариства під час використання існуючих відмітних емблем;

(параграф 10) відзначаючи рішучість Міжнародного комітету Червоного Хреста, Міжнародної федерації товариств Червоного Хреста та Червоного Півмісяця та Міжнародного руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця зберегти найменування та емблеми, які вони використовують зараз;

домовилися про таке:

Стаття 1

Дотримання та сфера застосування цього Протоколу

1. Високі Договірні Сторони зобов'язуються дотримуватися цього Протоколу та забезпечувати його дотримання за будь-яких обставин.

2. Цей Протокол підтверджує та доповнює положення чотирьох Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року («Женевські конвенції») та, у відповідних випадках, двох Додаткових протоколів до них від 8 червня 1977 року («Додаткові протоколи 1977 року»), що стосуються відмітних емблем, а саме: червоного хреста, чер-

воного півмісяця, червоного лева й сонця, та застосовується у тих самих випадках, що й ці положення.

Стаття 2 Відмітні емблеми

1. Цей Протокол визнає додаткову відмітну емблему поряд з відмітними емблемами Женевських конвенцій та з тими самими цілями. Відмітні емблеми користуються однаковою статусом.

2. Ця додаткова відмітна емблема, яка складається із червоної рамки у формі квадрата, що стоїть на одній зі своїх вершин на білому тлі, відповідає зображенню, що міститься в додатку до цього Протоколу. У цьому Протоколі така відмітна емблема має назву «емблема третього Протоколу».

3. Умови використання та поваги до емблеми третього Протоколу є ідентичними умовам, що застосовуються до відмітних емблем, які визначаються Женевськими конвенціями та, у відповідних випадках, Додатковими протоколами 1977 року.

4. Медичні служби та духовний персонал збройних сил Високих Договірних Сторін можуть, без шкоди емблемам, які вони використовують зараз, тимчасово користуватися будь-якою з відмітних емблем, зазначених у пункті 1 цієї статті, у випадках, коли це може посилити захист.

Стаття 3 Використання емблеми третього Протоколу для цілей позначення

1. Національні товариства тих Високих Договірних Сторін, які приймуть рішення використовувати емблему третього Протоколу, можуть, використовуючи емблему згідно з відповідним національним законодавством, включити до неї для цілей позначення:

а) одну з відмітних емблем, визнаних Женевськими конвенціями, чи комбінацію цих емблем або

б) іншу емблему, яка вже фактично використовується тією чи тією Високою Договірною Стороною та про яку було повідомлено іншим Високим Договірним Сторонам та Міжнародному коміте-

тові Червоного Хреста через депозитарій до прийняття цього Протоколу.

Таке включення повинно відповідати зображенню, розміщеному в додатку до цього Протоколу.

2. Національне товариство, яке прийме рішення включити до емблеми третього Протоколу іншу емблему на підставі пункту 1 цієї статті, може відповідно до національного законодавства використовувати цю емблему та її найменування на території своєї держави.

3. Національні товариства можуть відповідно до національного законодавства у виключних випадках та для полегшення своєї роботи, тимчасово використовувати відмітну емблему, згадану в статті 2 цього Протоколу.

4. Ця стаття не зачіпає правового статусу відмітних емблем, визнаних Женевськими конвенціями та цим Протоколом, а також не зачіпає правового статусу будь-якої конкретної емблеми, уключеної до емблеми третього Протоколу для цілей позначення відповідно до пункту 1 цієї статті.

Стаття 4

Міжнародний комітет Червоного Хреста й Міжнародна федерація товариств Червоного Хреста та Червоного Півмісяця

Міжнародний комітет Червоного Хреста й Міжнародна федерація товариств Червоного Хреста та Червоного Півмісяця, а також їхні належним чином уповноважені працівники можуть у виключних випадках та для полегшення своєї роботи використовувати відмітну емблему, згадану в статті 2 цього Протоколу.

Стаття 5

Операції, що проводяться під егідою Організації Об'єднаних Націй

Медичні служби та духовний персонал, які беруть участь в операціях, що проводяться під егідою Організації Об'єднаних Націй, можуть за згодою держав, які беруть у них участь, використовувати одну з відмітних емблем, згаданих у статтях 1 та 2.

Стаття 6

Запобігання неправомірному використанню емблем та припинення його

1. Положення Женевських конвенцій та, у відповідних випадках, Додаткових протоколів 1977 року, що стосуються запобігання неправомірному використанню відмітних емблем та припинення його, застосовуються так само й до емблеми третього Протоколу. Зокрема, Високі Договірні Сторони вживають заходів, необхідних для запобігання неправомірному використанню відмітних емблем, згаданих у статтях 1 і 2, та їхніх найменувань, а також для припинення такого використання будь-коли, у тому числі віроломному використанню та використанню будь-яких знаків і найменувань, які їх відтворюють, а також припинення такого використання.

2. Незалежно від положень пункту 1 цієї статті, Високі Договірні Сторони можуть дозволити тим, хто раніше використовував емблему третього Протоколу чи будь-який інший знак, який є її імітацією, продовжувати використовувати цю емблему за умови, що використання цієї емблеми під час збройного конфлікту не складе враження, що воно надає захист, передбачений Женевськими конвенціями та, у відповідних випадках, Додатковими протоколами 1977, та за умови, що право на таке використання було набуто до прийняття цього Протоколу.

Стаття 7

Розповсюдження

Високі Договірні Сторони зобов'язуються розповсюджувати якнайширше цей Протокол у своїх країнах як у мирний час, так і під час збройних конфліктів та, зокрема, уключати його вивчення до програми військової підготовки й заохочувати його вивчення цивільним населенням для того, щоб цей документ міг стати відомим збройним силам та цивільному населенню.

Стаття 8 Підписання

Цей Протокол буде відкритий до підписання учасниками Женевських конвенцій у день його прийняття й залишатиметься відкритим протягом дванадцяти місяців.

Стаття 9 Ратифікація

Цей Протокол повинен бути ратифікований якнайшвидше. Ратифікаційні грамоти здаються на зберігання Швейцарській Федеральній Раді – депозитарієві Женевських конвенцій та Додаткових протоколів 1977 року.

Стаття 10 Приєднання

Цей Протокол відкритий для приєднання будь-якого учасника Женевських конвенцій, який не підписав його. Документи про приєднання здаються на зберігання депозитарієві.

Стаття 11 Набрання чинності

1. Цей Протокол набирає чинності через шість місяців після здачі на зберігання двох ратифікаційних грамот або документів про приєднання.

2. Для кожного учасника Женевських конвенцій, який ратифікує цей протокол або приєднується до нього в подальшому, він набирає чинності через шість місяців з дня здачі таким учасником ратифікаційної грамоти або документа про приєднання.

Стаття 12

Договірні відносини після набрання чинності цим Протоколом

1. Якщо учасники Женевських конвенцій є також учасниками цього Протоколу, Конвенції застосовуються з доповненнями, унесеними до них цим Протоколом.

2. Якщо одна зі сторін конфлікту не має зобов'язань за цим Протоколом, то він залишається обов'язковим для сторін – учасниць Протоколу в їхніх взаємовідносинах. Крім того, цей Протокол є обов'язковим для них стосовно кожної зі сторін, що не мають зобов'язань за ним, якщо остання визнає та застосовує його положення.

Стаття 13 Поправки

1. Будь-яка з Високих Договірних Сторін може запропонувати поправки до цього Протоколу. Текст будь-якої запропонованої поправки надсилається депозитарієві, який після консультації з усіма Високими Договірними Сторонами, Міжнародним комітетом Червоного Хреста й Міжнародною федерацією товариств Червоного Хреста та Червоного Півмісяця вирішує, чи потрібно скликати конференцію для розгляду запропонованої поправки.

2. Депозитарій запрошує на цю конференцію всі Високі Договірні Сторони, а також учасників Женевських конвенцій незалежно від того, підписали вони цей Протокол чи не підписали його.

Стаття 14 Денонсація

1. Якщо Висока Договірна Сторона денонсує цей Протокол, то денонсація набирає чинності лише після закінчення року після отримання документа про денонсацію. Однак, якщо після закінчення одного року сторона, що заявила про денонсацію, опиниться в ситуації збройного конфлікту або окупації, денонсація не набирає чинності до закінчення збройного конфлікту або окупації.

2. Повідомлення про денонсацію надсилається в письмовій формі депозитарієві, який розсилає його всім Високим Договірним Сторонам.

3. Денонсація є чинною лише стосовно сторони, яка заявила про денонсацію.

4. Жодна денонсація, що здійснюється на підставі пункту 1, у зв'язку зі збройним конфліктом чи окупацією не зачіпає

зобов'язань, уже взятих відповідно до цього Протоколу стороною, яка заявила про денонсацію, стосовно будь-якої дії, учиненої до набрання чинності такою денонсацією.

Стаття 15 Повідомлення

Депозитарій повідомляє Високим Договірним Сторонам, а також учасникам Женевських конвенцій незалежно від того, підписали вони цей Протокол чи не підписали його:

- a) про підписи, поставлені під цим Протоколом, та здачу на зберігання ратифікаційних грамот і документів про приєднання відповідно до статей 8, 9 й 10;
- b) про дату набрання чинності цим Протоколом відповідно до статті 11 протягом 10 днів з моменту набрання ним чинності;
- c) про запропоновані поправки відповідно до статті 13;
- d) про заяви про денонсацію відповідно до статті 14.

Стаття 16 Реєстрація

1. Після набрання чинності цей Протокол надсилається депозитарієм до Секретаріату Організації Об'єднаних Націй для реєстрації та опублікування відповідно до статті 102 Статуту Організації Об'єднаних Націй.

2. Депозитарій також повідомляє Секретаріатові Організації Об'єднаних Націй про всі отримані ним ратифікаційні грамоти, документи про приєднання та заяви про денонсацію стосовно цього Протоколу.

Стаття 17 Автентичні тексти

Оригінал цього Протоколу, англійський, арабський, іспанський, китайський, російський та французький тексти якого є рівноавтентичними, здається на зберігання депозитарієві, який надсилає його засвідчені копії всім учасникам Женевських конвенцій.

**Римський статут
Міжнародного кримінального суду
Рим, 17 липня 1998 року¹**

Витяг

Стаття 8
Воєнні злочини

1. Суд має юрисдикцію стосовно воєнних злочинів, зокрема у випадках, коли їх вчинено в рамках плану чи політики або в рамках широкомасштабного вчинення таких злочинів.

2. Для цілей цього Статуту «воєнні злочини» означає:

[...] b) інші серйозні порушення законів і звичаїв, що застосовуються в міжнародних збройних конфліктах у встановлених рамках міжнародного права, а саме будь-яке з таких діянь:

(2)(b)(vii) неналежне використання прапора парламентаря, прапора чи військових знаків розрізнення та форми ворога або Організації Об'єднаних Націй, а також розпізнавальних емблем, встановлених Женевськими конвенціями, наслідком чого є смерть або заповідання особі серйозних ушкоджень;

(2)(b) (xi) віроломне вбивство або поранення осіб, що належать до ворожої нації чи армії;

(2)(e)(ii) умисне спрямування нападів на будівлі, матеріали, медичні установи й транспортні засоби, а також персонал, що використовує згідно з міжнародним правом розпізнавальні емблеми, передбачені Женевськими конвенціями;

(2)(e)(ix) віроломне вбивство або поранення комбатанта ворога.

---

¹ https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#top. Дата підписання для України: 20 січня 2000 р.

Елементи злочину

Гаага, 2011 рік¹

Опубліковано Міжнародним Кримінальним Судом

Витяг (неофіційний переклад)

Стаття 8 (2) (b) (vii)-4

Воєнний злочин у вигляді неправомірного використання розпізнавальних емблем, встановлених Женевськими конвенціями

Елементи

1. Злочинець використовував розпізнавальні емблеми, встановлені Женевськими конвенціями.

2. Злочинець здійснив таке використання у бойових цілях у спосіб, заборонений міжнародним правом збройних конфліктів.

3. Злочинець знав або мав знати про недозволений характер такого використання.

4. Дії призвели до смерті або завдання тяжких тілесних ушкоджень.

5. Злочинець знав, що такі дії можуть призвести до смерті чи завдання тяжких тілесних ушкоджень.

6. Дії мали місце у контексті збройного конфлікту та були пов'язана з ним.

7. Злочинцю були відомі фактичні обставини, які встановлювали наявність збройного конфлікту.

Стаття 8 (2) (b) (xi)

Воєнний злочин у вигляді віроломного вбивства або поранення

Елементи

1. Злочинець викликав впевненість або переконання однієї чи кількох осіб у тому, що вони мають право або зобов'язані нада-

¹ <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/ElementsOfCrimesEng.pdf>

ти захист відповідно до норм міжнародного права збройних конфліктів.

2. Злочинець мав намір зрадити цю впевненість або переконання.
3. Злочинець убив або поранив таку особу чи осіб.
4. Злочинець скористався цією впевненістю чи переконанням, щоб убити або завдати поранень такій особі або особам.
5. Така особа або особи належали до протилежної сторони.
6. Дії мали місце у контексті міжнародного збройного конфлікту та були пов'язані з ним.
7. Злочинцю були відомі фактичні обставини, які встановлювали наявність збройного конфлікту.

Стаття 8 (2) (е) (ii)

Воєнний злочин у вигляді нападу на об'єкти або осіб, що використовують розпізнавальні емблеми, передбачені Женевськими конвенціями

Елементи

1. Злочинець напав на одну або більше осіб, будівлі, медичні установи, транспортні засоби чи інші об'єкти, що використовують згідно з міжнародним правом розпізнавальний знак або інший спосіб ідентифікації, що вказує на захист, передбачений Женевськими конвенціями.
2. Злочинець умисно спрямував напад на такі особи, будівлі, установи, транспортні засоби чи інші об'єкти, які використовують такі розпізнавальні знаки.
3. Дії мали місце в контексті збройного конфлікту неміжнародного характеру та були пов'язані з ним.
4. Злочинцю були відомі фактичні обставини, які встановлюють наявність збройного конфлікту.

Стаття 8 (2) (е) (ix)

Воєнний злочин у вигляді віроломного вбивства або поранення комбатанта ворога

Елементи

1. Злочинець викликав довіру чи переконання одного чи кількох бійців сторони супротивника, у тому, що вони мають право

або зобов'язані надати захист згідно з нормами міжнародного права збройних конфліктів.

2. Злочинець мав намір зрадити цю впевненість або переконання.

3. Злочинець убив або поранив таку особу чи осіб.

4. Злочинець скористався цією впевненістю чи переконанням, щоб убити або завдати поранень такій особі або особам.

5. Така особа або особи належали до сторони супротивника.

6. Дії мали місце у контексті збройного конфлікту неміжнародного характеру та були пов'язані з ним.

Звичаєві норми міжнародного гуманітарного права¹

Витяг

Норма 30. Забороняються напади, спрямовані проти медичного та духовного персоналу та об'єктів, які у відповідності з міжнародним правом використовують розпізнавальні емблеми, що передбачені Женевськими конвенціями. [МЗК/НМЗК]

Норма 59. Використання передбачених Женевськими конвенціями розпізнавальних емблем не за призначенням заборонено. [МЗК/НМЗК]

---

¹ <https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/customary-international-humanitarian-law-i-icrc-eng.pdf>

**ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ
ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ТА ЗАХИСТУ
ВІДМІТНИХ ЕМБЛЕМ**

Про символіку Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала в Україні

Закон України № 862-XIV, 8 липня 1999 року¹

Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 36, ст. 316

{Із змінами, внесеними згідно із Законом № 1675-VI від 22.10.2009, ВВР, 2010, № 4, ст.28 – набуває чинності з дня набрання чинності для України Додатковим протоколом до Женевських Конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується прийняття додаткової відмітної емблеми (Протокол III)}

Цей Закон визначає порядок та умови використання і захисту символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала на території України відповідно до вимог Женевських Конвенцій про захист жертв війни від 12 серпня 1949 року та Додаткових протоколів до них від 8 червня 1977 року та 8 грудня 2005 року, а також Правил по використанню емблем червоного хреста або червоного півмісяця національними Товариствами, ухвалених XX Віденською Міжнародною конференцією Червоного Хреста 1965 року та переглянутих Радою делегатів у Будапешті у 1991 році, і Резолюції 1, прийнятої на XXIX Міжнародній конференції Червоного Хреста і Червоного Півмісяця у 2006 році.

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

У цьому Законі терміни вживаються в такому значенні:
символіка Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала (у тому числі Міжнародного руху Червоного Хреста та

---

¹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/862-14#Text>

Червоного Півмісяця) – це емблеми Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала (зображення відповідно червоного хреста на білому тлі; червоного півмісяця на білому тлі; червоної рамки у формі квадрата на білому тлі, що стоїть на одній із своїх вершин), назви (слова «Червоний Хрест», «Червоний Півмісяць», «Червоний Кристал») і розпізнавальні сигнали (спеціальні міжнародно визнані допоміжні сигнали (світлові, радіо-, електронні), що використовуються як захисні та розпізнавальні знаки для позначення осіб, рухомого та нерухомого майна відповідно до Женевських Конвенцій про захист жертв війни від 12 серпня 1949 року (далі – Женевські Конвенції), Додаткових протоколів до них та цього Закону;

поранені і хворі – особи (військовослужбовці і цивільні), які через травми, хвороби або інші фізичні або психічні розлади чи інвалідність потребують медичної допомоги або догляду і які утримуються на той момент від будь-яких ворожих дій; це стосується також породіль, немовлят та інших осіб, які потребують на даний час медичної допомоги або догляду, наприклад, вагітні або немічні, які утримуються на той момент від будь-яких ворожих дій;

особи, які потерпіли від аварії судна, – особи (військовослужбовці і цивільні), які потрапили в небезпечну для їх життя ситуацію на морі або в інших водах внаслідок аварії судна чи літака, де вони перебували, і які утримуються на той момент від ворожих дій;

цивільні особи (населення) – будь-яка особа, яка не належить до жодної з категорій осіб, зазначених у статті 4 (А.1, А.2, А.3, А.6) Третьої Женевської Конвенції та у статті 43 Додаткового протоколу 1 до Женевських Конвенцій. У разі виникнення сумнівів щодо належності будь-якої особи до цивільних цю особу вважають цивільною. Цивільне населення складається зі всіх осіб, які є цивільними особами;

медичні формування – визнані законами країн, що перебувають у конфлікті, або надані конфліктуючим сторонам нейтральною державою або міжнародною гуманітарною організацією формування стаціонарного типу, які розміщені та використовують

будівлі, стаціонарні споруди (госпіталі та інші заклади охорони здоров'я, центри переливання крові і профілактики захворювань, склади медичного майна, медико-фармацевтичні склади), і рухомі формування (карантинні станції, намети, установки під відкритим небом, транспортні засоби, що використовуються в медичних цілях); формування, покликані розшукувати поранених, хворих або осіб, які потерпіли від аварії судна чи літака, для їх евакуації, транспортування, діагностики розладів здоров'я або лікування, а також покликані здійснювати діяльність, пов'язану з профілактикою захворювань;

духовний персонал (інших держав) – особи як військові, так і цивільні, наприклад, священики, капелани тощо, які зайняті виключно виконанням своїх духовних функцій та належать до: збройних сил сторони (іншої держави), що перебуває у конфлікті; медичних формувань або санітарно-транспортних засобів сторони (іншої держави), що перебуває у конфлікті; медичних формувань або санітарно-транспортних засобів сторони (іншої держави), зазначених у пункті 2 статті 9 Додаткового протоколу 1; організацій цивільної оборони сторони (іншої держави), що перебуває у конфлікті;

санітарне перевезення – транспортування (наземними, повітряними або водними засобами) поранених, хворих, осіб, які потерпіли від аварії судна, медичного, духовного персоналу, а також медичного обладнання, що перебуває під захистом Женевських Конвенцій і Додаткових протоколів до них;

санітарно-транспортні засоби – санітарні наземні, водні і повітряні засоби (військові і цивільні), які постійно або тимчасово призначені виключно для санітарних перевезень і знаходяться під контролем сторони, що перебуває в конфлікті;

наземні санітарно-транспортні засоби – санітарний наземний транспорт, який використовується виключно для санітарних перевезень по суші;

санітарні перевезення по воді – перевезення, які здійснюються госпітальними суднами або іншими санітарними суднами і плавучими засобами, що використовуються для зазначеної мети. Всі

судна для таких перевезень перебувають під захистом Женевських Конвенцій та Додаткових протоколів до них за умови, що про їх назви та інші ідентифікаційні ознаки поінформовано конфліктуючі сторони;

водні санітарно-транспортні засоби – до таких належать:

1) військові госпітальні судна, що належать конфліктуючим сторонам;

2) госпітальні судна, що використовуються виключно для гуманітарних завдань національними Товариствами Червоного Хреста або іншими офіційно визнаними товариствами допомоги або приватними особами, включаючи громадян нейтральних держав;

3) госпітальні судна, надані стороні, що перебуває у конфлікті, нейтральною державою або міжнародною гуманітарною організацією;

повітряні санітарно-транспортні засоби – літальні апарати, призначені для перевезення поранених, хворих, потерпілих від аварій, катастроф і стихійного лиха, медичного обладнання, засобів і персоналу;

медичний персонал – лікарі, медсестри, санітари, інші особи, задіяні на постійних або тимчасових засадах виключно в медичних формуваннях або в санітарних перевезеннях.

Стаття 2. Захисна та розпізнавальна функції емблем

Під час війни або збройного конфлікту зображення емблем Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала як захисного знака є видимим позначенням захисту, передбаченого Женевськими Конвенціями та Додатковими протоколами до них для медичного персоналу, медичних формувань та санітарно-транспортних засобів. Емблеми повинні мати якомога більші розміри, щоб забезпечити можливість їх розпізнавання на великих відстанях.

Емблеми Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала використовуються як розпізнавальний знак для позначення належності людини або об'єкта до Міжнародного руху Червоного Хреста та Червоного Півмісяця. У цьому разі емблеми повинні бути меншими за розмірами порівняно з емблемами, що

використовуються як захисний знак, та не можуть наноситися на пов'язки або на дахи будівель.

Із захисною та розпізнавальною функціями емблеми Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала можуть використовуватися самостійно або у комбінації цих емблем.

Порядок зображення та використання емблем визначається цим Законом, Женевськими конвенціями, Додатковими протоколами до них, а також Правилами по використанню емблем червоного хреста або червоного півмісяця національними Товариствами, ухваленими ХХ Віденською Міжнародною конференцією Червоного Хреста 1965 року та переглянутими Радою делегатів у Будапешті у 1991 році (далі – Правила).

Стаття 2-1. Використання назв

Назви «Червоний Хрест», «Червоний Півмісяць», «Червоний Кристал», комбінації цих назв використовуються виключно для позначення персоналу і майна організацій, що входять до Міжнародного руху Червоного Хреста та Червоного Півмісяця, під час здійснення ними своєї діяльності відповідно до принципів, визначених міжнародними конференціями Червоного Хреста та Червоного Півмісяця.

Назви «Червоний Хрест», «Червоний Півмісяць», «Червоний Кристал» можуть використовуватися самостійно або у поєднанні з емблемами Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала.

Порядок використання назв визначається цим Законом, Женевськими Конвенціями, Додатковими протоколами до них, а також Правилами і Резолюцією 1, прийнятою на ХХІХ Міжнародній конференції Червоного Хреста та Червоного Півмісяця у 2006 році.

Стаття 3. Використання розпізнавальних сигналів конфліктуючими сторонами

Конфліктуючі сторони для розпізнавання медичних формувань та санітарно-транспортних засобів мають право використо-

вувати розпізнавальні сигнали: світлові, радіосигнали і вторинного радіолокаційного розпізнавання поряд із загальноновизнаними міжнародними кодами та сигналами згідно з Додатком 1 до Додаткового протоколу 1 до Женевських Конвенцій.

Розділ II

ВИКОРИСТАННЯ ЕМБЛЕМ ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА, ЧЕРВОНОГО ПІВМІСЯЦЯ, ЧЕРВОНОГО КРИСТАЛА ЯК ЗАХИСНОГО ЗНАКА

Стаття 4. Використання емблеми Червоного Хреста Міністерством оборони України

Емблема Червоного Хреста використовується медичною службою Збройних Сил України під час збройних конфліктів для позначення власного медичного персоналу, медичних формувань і санітарно-транспортних засобів на суші, на морі та в повітрі.

Контроль за використанням емблеми зазначеною службою здійснюється Міністерством оборони України.

Медичний персонал зобов'язаний носити на рукавні пов'язки з емблемою Червоного Хреста та мати при собі посвідчення з зображенням емблеми Червоного Хреста і з фотографією, які розроблені відповідно до вимог, що містяться у Женевських Конвенціях та Додатковому протоколі 1 до них. Ці пов'язки та посвідчення видаються в установленому порядку Міністерством оборони України.

Стаття 5. Використання емблеми Червоного Хреста цивільними медичними формуваннями та медичним персоналом

Під час збройного конфлікту емблемою Червоного Хреста, що використовується із захисною метою за спеціальним дозволом Міністерства охорони здоров'я України та під його контролем, позначаються цивільний медичний персонал, цивільні лікарні та інші цивільні медичні формування, будівлі, обладнання, медичні матеріали, а також цивільні санітарно-транспортні засоби, заклади охорони здоров'я, призначені, зокрема, для перевезення та розміщення поранених, хворих і потерпілих від аварій судна та догляду за ними.

Цивільний медичний персонал зобов'язаний носити наруканні пов'язки з емблемою Червоного Хреста та мати при собі посвідчення з зображенням емблеми Червоного Хреста і з фотографією, які розроблені відповідно до вимог, що містяться у Женевських Конвенціях та Додатковому протоколі 1 до них.

Ці пов'язки та посвідчення видаються Міністерством охорони здоров'я України.

Стаття 6. Використання емблеми Червоного Хреста Товариством Червоного Хреста України

Товариство Червоного Хреста України уповноважене надавати в розпорядження медичної служби Збройних Сил України свій медичний персонал, а також свої медичні формування та санітарно-транспортні засоби, створювати групи з надання першої медичної допомоги.

Такий персонал повинен носити наруканні пов'язки з емблемою Червоного Хреста та мати при собі посвідчення з зображенням емблеми Червоного Хреста і з фотографією, які розроблені відповідно до вимог, що містяться у Женевських Конвенціях та Додатковому протоколі 1 до них.

Товариство Червоного Хреста України використовує емблему як захисний знак для позначення власного медичного персоналу та власних медичних формувань, які надаються в розпорядження медичної служби Збройних Сил України.

Іменні посвідчення, передбачені у статтях 4, 5, 6 цього Закону, виготовляються та видаються у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Стаття 7. Використання емблем Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала для позначення іноземних медичних формувань та інших міжнародних організацій з подання допомоги

Під час збройних конфліктів емблеми Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала як захисний знак можуть використовуватися для позначення медичних формувань, сані-

тарно-транспортних засобів і медичного персоналу іноземних Товариств Червоного Хреста і Червоного Півмісяця та інших міжнародних організацій з подання допомоги, присутніх на території України, за наявності відповідного погодження з Товариством Червоного Хреста України та офіційного дозволу Кабінету Міністрів України щодо такого перебування та діяльності згідно з чинним законодавством України.

Стаття 8. Використання емблеми Червоного Хреста для захисту нейтральних медичних зон і територій

Емблема Червоного Хреста як захисний знак використовується під час збройних конфліктів для позначення нейтральних медичних зон і територій на місцевості, призначеній для захисту розташованих на ній поранених, хворих, цивільних осіб і медичного персоналу.

Місця розташування таких медичних зон і територій визначаються відповідними органами виконавчої влади.

Стаття 9. Порядок нанесення емблем Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала як захисних знаків

Наземні санітарно-транспортні засоби під час збройного конфлікту перебувають під захистом відповідних Женевських Конвенцій та Додаткових протоколів до них.

Ці засоби позначаються захисним знаком Червоного Хреста, який наноситься на верхні, бокові, передню та задню площини транспортного засобу.

Зазначені засоби можуть позначатися будь-якими іншими захисними знаками, встановленими для такої мети згідно із домовленостями між конфліктуючими сторонами.

Повітряні санітарно-транспортні засоби під час збройних конфліктів також перебувають під захистом Женевських Конвенцій та Додаткових протоколів до них. Для їх позначення як захисний знак використовується емблема Червоного Хреста, що наноситься поряд з національними кольорами на верхній та нижній площинах крил та бокових поверхнях фюзеляжу.

Крім того, для їх позначення можуть використовуватися будь-які інші захисні знаки, встановлені згідно із домовленостями між конфліктуючими сторонами.

При проведенні бойових дій на морі госпітальні судна і плавучі засоби перебувають під захистом Женевських Конвенцій і Додаткових протоколів до них за умови, що про їх назви та інші ідентифікаційні ознаки поінформовано конфліктуючі сторони, і вони повинні позначатися таким чином:

1) вся зовнішня поверхня судна має бути білою;

2) один або декілька темно-червоних хрестів повинні наноситися на кожен корпус на горизонтальну поверхню з тим, щоб забезпечити найкращу видимість їх у морі і з повітря. Білий прапор з червоним хрестом має підніматися на верхню точку грот-щогли.

Ці транспортні засоби можуть позначатися будь-якими іншими захисними знаками, встановленими згідно із домовленостями між конфліктуючими сторонами.

Усі медичні формування, медичний персонал, які використовують емблеми Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала як захисний знак, зобов'язані наносити емблему Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала на прапори, будівлі, установи і майно рухомих медичних формувань, на нарукавні пов'язки, одяг і головні убори медичного персоналу.

Розділ III

ВИКОРИСТАННЯ ЕМБЛЕМ ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА, ЧЕРВОНОГО ПІВМІСЯЦЯ, ЧЕРВОНОГО КРИСТАЛА ЯК РОЗПІЗНАВАЛЬНОГО ЗНАКА

Стаття 10. Використання емблем Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала Товариством Червоного Хреста України та Товариствами інших держав

Товариство Червоного Хреста України – єдина українська організація, яка має право на використання символіки Червоного Хреста з розпізнавальною функцією для цілей та видів своєї ді-

яльності, що відповідають принципам, визначеним міжнародними конференціями Червоного Хреста і Червоного Півмісяця.

Товариство має право використовувати емблему Червоного Хреста як розпізнавальний знак для позначення свого зв'язку з Міжнародним рухом Червоного Хреста та Червоного Півмісяця, а також належності тієї чи іншої особи або об'єкта до Товариства шляхом дотримання умов, визначених Правилами.

Розміри емблеми як розпізнавального знака мають бути відносно невеликими, щоб її не можна було сплутати з емблемою, яка використовується як захисний знак.

У мирний час дозволяється застосування емблеми великих розмірів, зокрема під час надзвичайних ситуацій, коли потрібно, щоб працівники Товариства Червоного Хреста України, які здійснюють подання допомоги, легко розпізнавалися.

Національні Товариства Червоного Хреста і Червоного Півмісяця інших держав, персонал яких присутній на території України з дозволу Кабінету Міністрів України та Товариства Червоного Хреста України, використовують емблеми Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала на умовах, передбачених цією статтею.

Стаття 11. Використання емблеми Червоного Хреста в інших випадках

Як розпізнавальний знак в умовах мирного часу емблема Червоного Хреста може використовуватися для позначення:

- 1) будівель, споруд, медичних матеріалів і санітарно-транспортних засобів закладів охорони здоров'я, призначених для осіб, які потребують постійного медичного догляду;
- 2) транспортних засобів, що використовуються для транспортування поранених і хворих;
- 3) спеціально відведених місць або зон для подання першої медичної допомоги в населених пунктах, на дорогах, на підприємствах і в інших місцях, призначених для подання медичної допомоги;
- 4) зон дислокації біженців під час збройних конфліктів і стихійного лиха.

Дозвіл на використання емблеми на території України у випадках, визначених цією статтею, надається Національним комітетом Товариства Червоного Хреста України за умови безкоштовного надання послуг.

Стаття 12. Використання емблем Червоного Півмісяця, Червоного Кристала

У мирний час емблеми Червоного Півмісяця, Червоного Кристала, назви «Червоний Півмісяць», «Червоний Кристал» використовуються виключно для позначення медичного, духовного персоналу іноземних організацій, що входять до Міжнародного руху Червоного Хреста та Червоного Півмісяця, під час їх перебування в офіційному відрядженні в Україні, а також майна таких організацій і не можуть бути використані для жодних інших цілей та в інших випадках.

Розділ IV

ВИКОРИСТАННЯ ЕМБЛЕМ ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА, ЧЕРВОНОГО ПІВМІСЯЦЯ, ЧЕРВОНОГО КРИСТАЛА МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНАМИ МІЖНАРОДНОГО РУХУ ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА ТА ЧЕРВОНОГО ПІВМІСЯЦЯ

Стаття 13. Використання емблем Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала міжнародними органами Міжнародного руху Червоного Хреста та Червоного Півмісяця

Міжнародним органам Червоного Хреста і Червоного Півмісяця та їх уповноваженим представникам дозволяється користуватися у будь-який час емблемами Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала при здійсненні всіх видів своєї діяльності.

Розділ V

КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОРИСТАННЯМ ЕМБЛЕМ ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА, ЧЕРВОНОГО ПІВМІСЯЦЯ, ЧЕРВОНОГО КРИСТАЛА

Стаття 14. Порядок отримання та реєстрації особистих іменних посвідчень

Особи, які зазначені в статтях 4, 5, 6, 7, 8 цього Закону і користуються захистом емблеми Червоного Хреста, повинні мати

при собі відповідні особисті посвідчення з фотографією на весь період збройного конфлікту. У посвідченні має бути зазначена належність особи до певного закладу охорони здоров'я, організації з подання допомоги, формування або іншої структури, визначених цим Законом.

Під час перебування таких осіб у місцях збройних конфліктів вони повинні носити особисті іменні посвідчення або жетони на одязі.

Видачу та реєстрацію зазначених посвідчень здійснюють Товариство Червоного Хреста України та уповноважені органи виконавчої влади України в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Стаття 15. Заборона незаконного використання емблем Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала

Забороняється використання емблем Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала, комбінацій цих емблем; слів «Червоний Хрест», «Червоний Півмісяць», «Червоний Кристал», комбінацій цих слів; розпізнавального знака чи будь-якого іншого знака, найменування або сигналу, які являють собою імітацію (використання подібних кольорів або зображень) або можуть призвести до змішування, незалежно від мети такого використання, з порушенням положень цього Закону і Правил.

Забороняється використання зазначених емблем або слів на вівісках, плакатах, оголошеннях, листівках, або розміщення їх на товарах чи упаковках, або продаж цих товарів чи спроба продажу; спроба введення в обіг товарів, помічених таким чином; або використання зазначених емблем або слів як елемента знака для інших емблем або найменувань, з порушенням положень цього Закону і Правил.

Забороняється використання слів «Червоний Хрест», «Червоний Півмісяць», «Червоний Кристал», комбінацій цих слів у найменуваннях підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності; зображення емблем Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала на знаках для товарів і послуг,

промислових зразках; використання цих слів або зображень як елемента знака для товарів і послуг, промислових зразків чи найменувань згідно з чинним законодавством України.

Порядок використання зображень емблеми Червоного Хреста або слів «Червоний Хрест» як складових частин логотипів або найменувань підприємств, установ та організацій, заснованих Товариством Червоного Хреста України з метою виконання статутних завдань, визначається Правилами.

Рішення про порядок використання емблем у випадках, передбачених частиною четвертою цієї статті, приймається з'їздом Товариства Червоного Хреста України, а в період між з'їздами – на засіданні Президії Товариства з наступним затвердженням його на засіданні Правління Товариства.

Стаття 16. Обов'язки Товариства Червоного Хреста України щодо контролю за використанням символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала

Товариство Червоного Хреста України зобов'язане сприяти органам державної влади в їх зусиллях щодо запобігання будь-яким зловживанням у використанні символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала та їх припинення.

Товариство має також сповіщати правоохоронні органи та суди про будь-які зловживання, пов'язані з порушеннями у використанні символіки.

Розділ VI

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕЗАКОННЕ ВИКОРИСТАННЯ СИМВОЛІКИ ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА, ЧЕРВОНОГО ПІВМІСЯЦЯ, ЧЕРВОНОГО КРИСТАЛА

Стаття 17. Відповідальність за незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала

Особи, винні у порушенні законодавства України про використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала, несуть відповідальність згідно з законами України.

Розділ VII
ПОРЯДОК І УМОВИ ВИКОРИСТАННЯ СИМВОЛІКИ
ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА, ЧЕРВОНОГО ПІВМІСЯЦЯ,
ЧЕРВОНОГО КРИСТАЛА У РАЗІ ЇЇ ЗМІНИ

Стаття 18. Порядок і умови використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала у разі її зміни

У разі реорганізації Міжнародної Федерації Товариств Червоного Хреста і Червоного Півмісяця або внесення змін до Женевських Конвенцій, Додаткових протоколів до них чи до інших міжнародних актів, якими визначається порядок застосування символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця і Червоного Кристала, нова символіка на території України використовується на умовах та у порядку, передбачених цим Законом для символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця і Червоного Кристала.

Якщо міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, передбачені інші положення, які стосуються зміни символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала та порядку її використання, ніж ті, що містяться у цьому Законі, то застосовуються положення міжнародних договорів.

У разі зміни зазначеної символіки під час збройного конфлікту інформація про цю зміну доводиться оперативнo до відома усіх заінтересованих осіб конфліктуючих сторін як представниками Товариства Червоного Хреста України, так і відповідними центральними органами виконавчої влади (Міністерством охорони здоров'я України, Міністерством оборони України, Міністерством закордонних справ України).

Розділ VIII
КОНТРОЛЬ ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ЦЬОГО ЗАКОНУ ТА
РОЗВ'ЯЗАННЯ СПОРІВ

Стаття 19. Контроль за додержанням цього Закону

Контроль за додержанням цього Закону здійснюють Міністерство оборони України, Міністерство охорони здоров'я України,

Товариство Червоного Хреста України в межах їх компетенції, а також інші органи виконавчої влади відповідно до чинного законодавства.

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування повинні вживати необхідних заходів, передбачених законодавством, з метою запобігання зловживанням символікою Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала, зокрема шляхом поширення інформації про символіку Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала.

Стаття 20. Розв'язання спорів

Спори, пов'язані з використанням символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала, розглядаються у судовому порядку відповідно до законів України.

Розділ IX

ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування.
2. До приведення законодавства України у відповідність із Законом України «Про символіку Червоного Хреста і Червоного Півмісяця в Україні» нормативно-правові акти України застосовуються у частині, що не суперечить цьому Закону.
3. Кабінету Міністрів України у двомісячний термін:
  - подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо внесення змін до законів України, що впливають з цього Закону;
  - привести свої рішення у відповідність з цим Законом;
  - відповідно до своєї компетенції забезпечити прийняття нормативно-правових актів, передбачених цим Законом;
  - забезпечити перегляд і скасування органами виконавчої влади прийнятих ними нормативно-правових актів, що не відповідають цьому Закону.

Про Товариство Червоного Хреста України

Закон України № 330-IV, 28 листопада 2002 року¹

Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 5, ст.47

Витяг

Стаття 8. Товариство використовує емблему Червоного Хреста у порядку, визначеному Законом України «Про символіку Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала в Україні».

Стаття 12. Для досягнення цілей, передбачених Статутом Товариства, та виконання завдань відповідно до принципів Міжнародного червонохресного руху і цього Закону Товариство має право:

представляти і захищати законні права та інтереси свої, а також своїх членів в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, органах судової влади;

використовувати символіку (емблему) Червоного Хреста у порядку, визначеному законом;

поширювати інформацію про Міжнародний червонохресний рух, про міжнародне гуманітарне право та про свою діяльність, пропагувати ідеї та завдання Товариства;

одержувати від органів державної влади та органів місцевого самоврядування підтримку, необхідну для реалізації цілей і завдань, передбачених Статутом Товариства та цим Законом;

брати участь в організації та проведенні масових заходів гуманітарного та добродійного характеру;

самостійно вирішувати питання, пов'язані з одержанням і наданням Товариством гуманітарної та добродійної допомоги;

---

¹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/330-15#Text>

засновувати медіа, видавати друковану та поліграфічну продукцію, створювати фільми, влаштовувати виставки тощо;

створювати організації, фонди, а також засновувати підприємства з метою фінансового забезпечення виконання статутних завдань Товариства згідно з законодавством і міжнародними зобов'язаннями України;

створювати лікарні, аптеки, притулки, їдальні для бідних;

проводити роботу по розшуку могил військовополонених та громадян, які пропали безвісти внаслідок надзвичайних ситуацій.

Кримінальний кодекс України

№ 2341-III, 5 квітня 2001 року¹

Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131

Витяг

Стаття 435. Незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала та зловживання нею

1. Носіння в районі воєнних дій символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала особами, які не мають на те права, а також зловживання в умовах особливого періоду, крім воєнного стану, прапорами чи знаками Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала або пофарбуванням, присвоєним санітарно-транспортним засобам, – караються обмеженням волі на строк до двох років.

2. Носіння в районі воєнних дій символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала особами, які не мають на те права, а також зловживання в умовах воєнного стану прапорами чи знаками Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала або пофарбуванням, присвоєним санітарно-транспортним засобам, – караються позбавленням волі на строк до двох років.

Стаття 438. Порушення законів та звичаїв війни

1. Жорстоке поводження з військовополоненими або цивільним населенням, вигнання цивільного населення для примусових робіт, розграбування національних цінностей на окупованій території, застосування засобів ведення війни, заборонених міжнародним правом, інші порушення законів та звичаїв війни, що передбачені міжнародними договорами, згода на обов'язковість

¹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

яких надана Верховною Радою України, а також віддання наказу про вчинення таких дій –

караються позбавленням волі на строк від восьми до дванадцяти років.

2. Ті самі діяння, якщо вони поєднані з умисним вбивством, - караються позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі.

Стаття 445. Незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала

Незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала, крім випадків, передбачених цим Кодексом, –

карається штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців.

Про Товариство Червоного Хреста України
Указ Президента України № 548/92, 28 жовтня 1992 року¹

Витяг

3. Товариство Червоного Хреста України має виключне право на використання емблеми, передбаченої його Статутом, для цілей, визначених міжнародними конференціями Червоного Хреста і Червоного Півмісяця, відповідно до Женевських конвенцій 1949 року.

---

¹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/548/92#Text>

Порядок виготовлення, видачі та реєстрації особистих іменних посвідчень медичного персоналу, що використовувє емблему Червоного Хреста¹

Затверджено постановою Кабінету Міністрів України
від 12 червня 2000 р. N 939

1. Цей Порядок регулює питання виготовлення, видачі та реєстрації особистих іменних посвідчень медичного персоналу Збройних Сил, цивільного медичного персоналу та медичного персоналу Товариства Червоного Хреста України, що використовують емблему Червоного Хреста як розпізнавальний та захисний знак (далі – посвідчення).

2. Посвідчення є документом, що підтверджує статус особи, яка перебуває під захистом і заступництвом відповідно до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р. та Додаткових протоколів до них.

3. Бланки посвідчень медичного персоналу Збройних Сил та медичного персоналу Товариства Червоного Хреста України, який під час збройного конфлікту надається у розпорядження медичної служби Збройних Сил, виготовляються Міноборони за рахунок асигнувань та в межах видатків, передбачених у державному бюджеті на утримання Збройних Сил, за зразком згідно з додатком 1.

4. Бланки посвідчень цивільного медичного персоналу виготовляються МОЗ за рахунок асигнувань та в межах видатків, передбачених у державному бюджеті на охорону здоров'я, за зразком згідно з додатком 2.

5. Бланки посвідчень медичного персоналу Товариства Червоного Хреста України виготовляються цим Товариством за рахунок власних коштів.

---

¹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/939-2000-%D0%BF>

6. Бланки посвідчень виготовляються із стійких до вологи матеріалів з метою запобігання їх псуванню розміром 74 x 105 міліметрів і нумеруються друкарським способом.

7. На лицьовому боці посвідчення у лівому і правому верхніх кутках містяться зображення червоного хреста на білому тлі, у центрі між ними надруковано слова:

а) для медичного персоналу Збройних Сил та медичного персоналу Товариства Червоного Хреста України, який під час збройного конфлікту надається у розпорядження медичної надається у розпорядження медичної служби Збройних Сил –

«УКРАЇНА
Міністерство оборони України
ПОСВІДЧЕННЯ ОСОБИ
члена медичного персоналу
Збройних Сил України».

Далі зазначаються прізвище, ім'я та по батькові, дата народження, звання, військовий номер власника і окремо надруковано текст: «Власник цього посвідчення перебуває під заступництвом Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року як» і вказуються підстави, що дають на це право власникові посвідчення.

Внизу проставляється дата видачі та номер посвідчення.

На зворотному боці посвідчення міститься фотокартка власника, розміром 30 x 40 міліметрів, правий нижній куток якої скріплюється гербовою печаткою Міноборони. Праворуч від фотокартки ставиться особистий підпис власника посвідчення або відбиток великого пальця правої руки, або і те, й інше.

Нижче зазначаються дані про зріст, колір очей і волосся та інші особливі прикмети власника посвідчення:

б) для цивільного медичного персоналу –

«УКРАЇНА
Міністерство охорони здоров'я України
ПОСВІДЧЕННЯ ОСОБИ
члена цивільного медичного персоналу».

Далі зазначаються прізвище, ім'я та по батькові, дата народження, особистий номер власника (якщо такий є) і окремо надруковано текст: «Власник цього посвідчення перебуває під захистом Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року та Додаткового протоколу 1 до них як» і вказуються підстави, що дають на це право власникові посвідчення.

Внизу проставляється дата видачі та номер посвідчення, а також зазначається термін, до якого воно дійсне.

Записи у посвідченні завіряються підписом Міністра охорони здоров'я.

На зворотному боці посвідчення зазначаються дані про зріст, колір очей і волосся та інші особливі прикмети власника посвідчення.

Нижче міститься фотокартка власника посвідчення розміром 30 x 40 міліметрів, лівий нижній куток якої скріплюється гербовою печаткою МОЗ. Праворуч від печатки ставиться особистий підпис власника посвідчення або відбиток великого пальця правої руки, або і те, й інше;

в) для медичного персоналу Товариства Червоного Хреста України:

посвідчення виготовляються за таким само зразком, як і посвідчення для працівників Товариства Червоного Хреста України, з урахуванням вимог Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р. та Додаткового протоколу 1 до них і Закону України «Про символіку Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала в Україні».

8. Записи у посвідченнях робляться без скорочень. Дата видачі зазначається цифрами та словами.

9. Посвідчення медичного персоналу Збройних Сил видаються:

особам офіцерського складу кадрової військової служби, військовослужбовцям, які проходять військову службу за контрактом, військовослужбовцям строкової військової служби – штабами військових частин за місцем проходження служби (роботи);

військовослужбовцям запасу – першими відділами (відділеннями) військкоматів за місцем перебування на військовому обліку;

медичному персоналу Товариства Червоного Хреста України, який під час збройного конфлікту надається в розпорядження медичної служби Збройних Сил, – першими відділами (відділеннями) військкоматів за місцем перебування особи на військовому обліку.

10. Посвідчення цивільному медичному персоналу видаються Міністерством охорони здоров'я Автономної Республіки Крим, управліннями охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій.

11. Посвідчення медичному персоналу Товариства Червоного Хреста України видаються організаціями Товариства Червоного Хреста Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя.

12. Бланки посвідчень виготовляються і зберігаються у порядку, який встановлюється відповідно Міноборони, МОЗ і Товариством Червоного Хреста України.

13. Номер, дата видачі посвідчення вносяться до спеціального журналу реєстрації посвідчень, в якому зазначаються прізвище, ім'я та по батькові особи, якій видано посвідчення, дата народження, посада власника посвідчення у медичному формуванні, звання, військовий або особистий номер (якщо такі є), а також міститься підпис власника про одержання посвідчення.

14. Якщо посвідчення стало не придатним для користування або було втрачене, власник посвідчення має право отримати його дублікат за відповідною заявою.

15. Посвідчення видаються безплатно і є дійсними на період збройного конфлікту. Після закінчення збройного конфлікту власник зобов'язаний здати посвідчення органу чи установі, що його видали.

Додаток 1
до Порядку виготовлення, видачі та реєстрації особистих
іменних посвідчень медичного персоналу,
що використовує емблему Червоного Хреста

Зразок

Лицьовий бік

УКРАЇНА
Міністерство оборони України
Посвідчення особи
члена медичного персоналу
Збройних Сил України

Прізвище _____

Ім'я та по батькові _____

Дата народження _____

Звання _____

Військовий номер _____

Власник цього посвідчення перебуває під заступництвом Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року як _____

Дата видачі

«___» _____ 20__ р.

Посвідчення N _____

Зворотний бік

Фотокартка власника М. П.

Підпис власника посвідчення або
відбиток великого пальця правої
руки, або і те, й інше

Зріст	Очі	Волосся

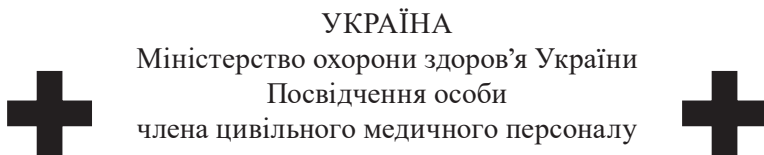
Інші особливі прикмети:

Додаток 2
до Порядку виготовлення, видачі та реєстрації
особистих іменних посвідчень цивільного медичного персоналу,
що використовує емблему Червоного Хреста

Зразок

Лицьовий бік

Прізвище _____

Ім'я та по батькові _____

Дата народження _____

Особистий номер (якщо такий є) _____
Власник цього посвідчення перебуває під захистом Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року та Додаткового протоколу 1 до них як

Дата видачі

«__» _____ 20__ р.

Посвідчення N _____

Дійсне до «__» _____ 20__ р.

_____
Підпис Міністра охорони
здоров'я України

Зворотний бік

Зріст	Очі	Волосся

Інші особливі прикмети:

Фотокартка
власника
М. П.

Підпис власника посвідчення або
відбиток великого пальця правої
руки, або і те, й інше

**Порядок маркування в особливий період
будівель та споруд, транспортних засобів,
які підпадають під дію норм міжнародного
гуманітарного права, відповідними
розпізнавальними знаками (емблемами) ¹**

Затверджено постановою Кабінету Міністрів України
від 21 жовтня 2022 р. № 1199

1. Цей Порядок визначає механізм маркування в особливий період будівель та споруд, транспортних засобів, пошуково-рятувальних суден, які підпадають під дію норм міжнародного гуманітарного права (далі – об'єкти міжнародного гуманітарного права), відповідними розпізнавальними знаками (емблемами).

2. Дія цього Порядку поширюється на:

культурні цінності;

медичні формування;

санітарно-транспортні засоби;

об'єкти суб'єктів господарювання у сфері водо-, тепло-, газо- та електропостачання, які віднесені до відповідних категорій цивільного захисту (особливої важливості, першої чи другої) згідно з Порядком віднесення суб'єктів господарювання до категорій цивільного захисту, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 2 березня 2010 р. № 227, – в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 545;

об'єкти критичної інфраструктури секторів енергозабезпечення (у тому числі постачання теплової енергії), водопостачання та водовідведення, продовольчого забезпечення, які внесено до Реєстру об'єктів критичної інфраструктури;

об'єкти цивільного захисту;

пошуково-рятувальні судна;

¹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1199-2022-%D0%BF#Text>

атомні електричні станції; атомні станції тепlopостачання; дослідницькі ядерні реактори; сховища, призначені для зберігання відпрацьованого ядерного палива або високоактивних радіоактивних відходів із проектним строком зберігання понад 30 років (крім установок, включених до технологічного циклу ядерної установки); геологічні сховища для захоронення радіоактивних відходів та/або відпрацьованого ядерного палива;

гідротехнічні споруди напірного фронту, що затримують воду та створюють перепад рівнів води (греблі, дамби), руйнація (пошкодження) яких може спричинити затоплення територій населених пунктів та призвести до великих втрат серед цивільного населення;

об'єкти підвищеної небезпеки.

3. У цьому Порядку терміни вживаються в такому значенні:

культурні цінності – об'єкти матеріальної та духовної культури, що мають художнє, історичне, етнографічне та наукове значення і підлягають збереженню, відтворенню та охороні відповідно до законодавства про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей, а також центри зосередження культурних цінностей, будівлі, головним і дійсним призначенням яких є збереження або експонування рухомих культурних цінностей, сховища архівів, укриття, призначені для збереження в разі збройного конфлікту рухомих культурних цінностей;

об'єкти цивільного захисту – будівлі і споруди, обладнання та транспортні засоби, що призначені для забезпечення діяльності органів управління цивільного захисту та сил цивільного захисту, а також засоби цивільного захисту;

пошуково-рятувальні судна – пошуково-рятувальні одиниці, що використовуються для проведення прибережних рятувальних операцій на морі, згідно із статтею 27 Конвенції про поліпшення долі поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, із складу збройних сил на морі 1949 року.

Терміни “медичні формування” та “санітарно-транспортні засоби” вживаються у значенні, наведеному в Законі України “Про символіку Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного

Кристала в Україні”, а термін “особливий період” – у значенні, наведеному в Законі України “Про оборону України”.

Інші терміни використовуються у значенні, наведеному в Кодексі цивільного захисту України та інших актах законодавства.

4. Маркування об’єктів міжнародного гуманітарного права здійснюється шляхом використання розпізнавальних знаків (емблем), зокрема:

1) розпізнавальних емблем Червоного Хреста, Червоного Півмісяця та Червоного Кристала – для позначення медичних формувань та санітарно-транспортних засобів, у тому числі тих, що належать організаціям цивільного захисту. Порядок та умови використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала на території України визначаються Законом України “Про символіку Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала в Україні”;

2) міжнародного розпізнавального знака цивільної оборони – для розпізнавання об’єктів цивільного захисту, у тому числі об’єктів фонду захисних споруд цивільного захисту (сховищ, протирадіаційних укриттів, споруд подвійного призначення та найпростіших укриттів), а також об’єктів, необхідних для виживання цивільного населення.

Зразок та опис міжнародного розпізнавального знака цивільної оборони наведено в додатку 1.

3) спеціального розпізнавального знака культурних цінностей – для розпізнавання культурний цінностей, який може застосовуватися таким чином:

одноразово – для розпізнавання культурних цінностей, що не перебувають під спеціальним захистом; осіб, на яких покладено функції з контролю; персоналу, призначеного для охорони культурних цінностей та посвідчень відповідних осіб;

триразово – для розпізнавання культурних цінностей, що перебувають під спеціальним або посиленним захистом; транспортних засобів, залучених виключно до переміщення культурних цінностей; укриттів, призначених для збереження рухомих культурних цінностей у разі збройного конфлікту.

Розпізнавальний знак може бути нанесений на об'єкт нерухо-
мої культурної спадщини без надання одночасного дозволу відпо-
відного органу охорони культурної спадщини.

Зразок спеціального розпізнавального знака культурних цін-
ностей та опис варіантів його застосування наведено в додатку 2;

4) міжнародного спеціального знака установок чи споруд, що
містять небезпечні сили, – для розпізнавання установок чи спо-
руд, що містять небезпечні сили.

Зразок та опис міжнародного спеціального знака установок чи
споруд, що містять небезпечні сили, наведено в додатку 3;

5) розпізнавальної емблеми пошуково-рятувальних одиниць –
для розпізнавання пошуково-рятувальних суден.

Зразок та опис розпізнавальної емблеми пошуково-рятуваль-
них одиниць наведено в додатку 4.

5. Розпізнавальний знак (емблема) за можливості наноситься
на плоску поверхню або на прапори та повинен мати розміри, що
забезпечують можливість їх розпізнавання на великих відстанях.

У нічний час або в умовах обмеженої видимості розпізнаваль-
ний знак (емблема) повинен освітлюватися або світитися, чи ви-
готовлятися з матеріалів, які дають змогу його розрізнити за до-
помогою технічних засобів виявлення.

Рекомендовані розміри розпізнавального знака (емблеми) на-
ведено в додатку 5.

6. Переліки об'єктів міжнародного гуманітарного права визна-
чаються органами державної влади, органами місцевого самовря-
дування та суб'єктами господарювання на підставі методик, які
розробляються та затверджуються:

МОЗ – щодо медичних формувань та санітарно-транспортних
засобів;

МВС – щодо установок чи споруд, що містять небезпечні сили,
а також об'єктів цивільного захисту;

Мінрегіоном – щодо об'єктів, необхідних для виживання ци-
вільного населення;

МКІП – щодо культурних цінностей;

Мінінфраструктури – щодо пошуково-рятувальних суден.

7. Переліки об'єктів міжнародного гуманітарного права підлягають періодичному уточненню, але не рідше ніж один раз на рік станом на 1 січня поточного року.

8. Інформація про заходи щодо маркування об'єктів міжнародного гуманітарного права відображається у планах цивільного захисту на особливий період, які розробляються органами державної влади, органами місцевого самоврядування та суб'єктами господарювання відповідно до вимог пункту 4 Порядку розроблення планів діяльності єдиної державної системи цивільного захисту, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 9 серпня 2017 р. № 626 (Офіційний вісник України, 2017 р., № 70, ст. 2101).

9. Маркування об'єктів міжнародного гуманітарного права здійснюється органами державної влади, органами місцевого самоврядування та суб'єктами господарювання, у власності чи користуванні яких перебувають такі об'єкти, з моменту настання особливого періоду.

10. Роботи з відновлення (утримання і обслуговування) елементів маркування об'єктів міжнародного гуманітарного права забезпечуються та проводяться органами державної влади, органами місцевого самоврядування та суб'єктами господарювання, у власності чи користуванні яких перебувають такі об'єкти.

11. Фінансування заходів із маркування об'єктів міжнародного гуманітарного права здійснюється за рахунок коштів державного, місцевих бюджетів, коштів суб'єктів господарювання та інших не заборонених законодавством джерел.

Додаток 1 до Порядку ЗРАЗОК ТА ОПИС

міжнародного розпізнавального знака цивільної оборони

1. Міжнародним розпізнавальним знаком цивільної оборони є блакитний рівнобічний трикутник на помаранчевому тлі, один із кутів трикутника спрямований вертикально вгору, жоден із кутів трикутника не торкається краю тла.

**Додаток 2 до Порядку
ЗРАЗОК ТА ОПИС**

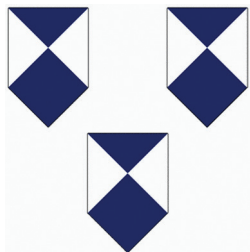
**варіантів застосування спеціального розпізнавального знака
культурних цінностей**

1. Спеціальний розпізнавальний знак культурних цінностей має вигляд щита, загостреного знизу, розділеного на чотири частини синього та білого кольору. Щит складається з квадрата синього кольору, один з кутів якого вписаний у загострену частину щита, і синього трикутника над квадратом. Квадрат і трикутник розмежовуються з обох боків трикутниками білого кольору.

2. Знак використовується одноразово, що означає посилений захист, і може розміщуватися на прапорах чи бути намальований на певному предметі. Зразок знака зображений на рисунку.

3. Знак використовується триразово, що означає посилений захист, і може розміщуватися на прапорах чи бути намальований на певному предметі. Зразок знака зображений на рисунку.

Додаток 3 до Порядку ЗРАЗОК ТА ОПИС

міжнародного спеціального знака для об'єктів, установок і споруд, що містять небезпечні сили

1. Міжнародним спеціальним знаком для об'єктів, установок і споруд, що містять небезпечні сили, є група трьох кіл яскраво помаранчевого кольору, однакового розміру, розміщених на одній і тій самій осі. При цьому відстань між кожним із кіл повинна становити один радіус, зображений на рисунку.

2. Якщо знак наноситься на прапор, прапор повинен бути білого кольору. На прапорі відстань між зовнішніми межами знака і прилеглими сторонами прапора дорівнює одному радіусу кола.

Додаток 4 до Порядку ЗРАЗОК ТА ОПИС

спеціального розпізнавального знака пошуково-рятувальних одиниць

1. Розпізнавальна емблема, якою за міжнародним звичаєм маркуються пошуково-рятувальні одиниці (морські та повітряні судна, які укомплектовані навченим персоналом і оснащені обладнанням, придатним для швидкого проведення операцій з пошуку і рятування людей), складається з абрєвіатури англomовного визначення пошуку і рятування (Search and Rescue):

“SAR”.

2. Розпізнавальна емблема наноситься на обох бортах або надбудові судна.

Колір розпізнавальної емблеми повинен бути контрастним відносно кольору борту, надбудови, палуби.

Розмір розпізнавальної емблеми обирається залежно від розміру поверхні, на яку він наноситься, з урахуванням необхідності максимальної видимості.

**Додаток 5 до Порядку
РОЗМІРИ
розпізнавальних емблем (знаків)***

Об'єкти розпізнавання та захисту	Розміри, сантиметрів			Дальність виявлення неозброєним оком, метрів
	щита (полотнища)	емблеми (знака, літери)	ширина лінії емблеми (знака, літери)	
Окремі об'єкти, які перебувають під захистом міжнародного гуманітарного права	500×500	335	100	2500
Прапор для позначення медичних формувань, інших об'єктів захисту	100×160	83	25	500
Транспортні засоби				
у верхній напівсфері	120×120	100	35	1000
у бокових, задній та передній напівсфері	60×60	50	15	400

* У разі використання на розпізнавальній емблемі (знака) геометричних фігур їх розміри повинні бути не більше розмірів, зазначених у графі 3.

Порядок проведення моніторингу стану дотримання норм міжнародного гуманітарного права у зв'язку із збройною агресією проти України¹

Затверджено постановою Кабінету Міністрів України
від 15 березня 2024 року № 301

Витяг

10. Об'єктом моніторингу може бути інформація про порушення норм міжнародного гуманітарного права, зокрема про серйозні порушення, передбачені Женевськими конвенціями про захист жертв війни від 12 серпня 1949 р., про порушення законів та звичаїв війни, серед яких є:

нелегальні ув'язнення;

захоплення полонених з числа цивільних осіб;

руйнування, не виправдане воєнною необхідністю;

примушення особи до служби в збройних силах ворожої держави;

нелегальна депортація осіб, що перебувають під захистом, зокрема дітей;

неналежне використання прапора, військових емблем, захисних емблем, військових відзнак або форменого одягу супротивних сторін;

застосування заборонених методів і засобів ведення війни.

Перелік зазначених порушень норм міжнародного гуманітарного права не є вичерпним.

---

¹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/301-2024-%D0%BF#Text>

Інструкція про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України¹

Затверджено Наказом Міністерства оборони України від 23 березня 2017 року № 164. Зареєстровано у Міністерстві юстиції України 09.06.2017 р. за № 704/30572.

Витяг

1. Основні положення міжнародного гуманітарного права, що застосовуються у збройних конфліктах

2. Основні терміни і поняття міжнародного гуманітарного права

9. Віроломство – дії, спрямовані на те, щоб викликати довіру противника, примусити його повірити, що він має право на захист і зобов'язаний надати такий захист згідно з нормами міжнародного права, які застосовуються в період збройних конфліктів, з метою його обману. Заборонено вбивати, завдавати поранення або брати в полон противника, вдаючись до віроломства.

Прикладами віроломства є симулювання:

наміру вести переговори під прапором перемир'я;

капітуляції;

виходу із ладу (небоездатності) внаслідок поранення або хвороби;

володіння статусом цивільної особи або некомбатанта;

володіння статусом, який надає захист, шляхом використання розпізнавальних емблем (знаків) чи форми одягу Організації Об'єднаних Націй або нейтральних держав та держав, які не беруть участі в міжнародному збройному конфлікті.

57. Розпізнавання об'єктів і персоналу медичного, духовного, цивільної оборони, особливо небезпечних об'єктів та культурних

---

¹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0704-17#Text>

цінностей здійснюється шляхом використання розпізнавальних емблем (знаків), а медичних формувань та санітарно-транспортних засобів – і розпізнавальних сигналів.

Персонал медичний, духовний, цивільної оборони та персонал, призначений для охорони культурних цінностей, повинен мати посвідчення особи, що підтверджує їхній статус.

3. Заборонені методи і засоби ведення воєнних дій

1. З метою запобігання зайвим стражданням та невинуватим жертвам серед цивільного населення, заподіяння великого і довгострокового збитку природному середовищу, пов'язаним із воєнними діями, для сторін, що воюють, встановлюються заборони та обмеження у виборі методів і засобів ведення воєнних дій:

убивати або завдавати поранення цивільним особам;

убивати або завдавати поранення особам, яких визнано чи яких за даних обставин належить визнати особами, які вибули зі строю (*hors de combat*). Особою, що вибула зі строю, вважається будь-яка особа, яка: перебуває під владою супротивної сторони; зрозуміло виражає намір здатися в полон; неприємна чи яким-небудь іншим чином виведена зі строю внаслідок поранення чи хвороби й тому не здатна оборонятися, за умови, що в будь-якому разі ця особа утримується від ворожих дій і не намагається втекти;

убивати парламентаря і осіб, які його супроводжують;

нападати на осіб, які зазнають корабельної аварії або покидають на парашуті літальний апарат, що терпить лихо, і які не чинять ворожих дій (за винятком осіб, які десантуються у складі повітряних десантів);

застосовувати силу, що допускається стосовно осіб, які не мають права на захист від прямих нападів, але у конкретних обставинах перевищує необхідну для досягнення законної військової мети;

примушувати осіб, які знаходяться під захистом МГП, брати участь у воєнних діях;

віддавати наказ “нікого не залишати в живих” або загрожувати ним;

брати заручників;
вводити противника в оману шляхом віроломства;
використовувати не за призначенням розпізнавальні емблеми Червоного Хреста, Червоного Півмісяця чи Червоного Кристала, міжнародні розпізнавальні знаки цивільної оборони та розпізнавальні знаки культурних цінностей, міжнародний спеціальний знак особливо небезпечних об'єктів, білий прапор парламентаря, інші міжнародно визнані знаки і сигнали;

незаконно використовувати розпізнавальну емблему Організації Об'єднаних Націй;

вдаватися до нападів невибіркового характеру, до яких належать напади:

не спрямовані на конкретні військові об'єкти;

при яких застосовуються методи або засоби ведення воєнних дій, які не можуть бути спрямовані на конкретні військові об'єкти; або

при яких застосовуються методи або засоби ведення воєнних дій, наслідки яких не можуть бути обмежені, як це вимагається згідно з Додатковими протоколами до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, і які у кожному такому випадку вражають військові об'єкти й цивільних осіб або цивільні об'єкти, не розрізняючи їх;

здійснювати напад невибіркового характеру, який може спричинити такі втрати серед цивільного населення та такий збиток цивільним об'єктам, що будуть непорівнянними з досягненням необхідної військової переваги над противником;

здійснювати терор щодо цивільного населення;

використовувати голод серед цивільного населення з метою досягнення воєнних цілей;

знищувати, вивозити або приводити в несправність об'єкти, необхідні для виживання цивільного населення;

нападати на медичні формування та санітарно-транспортні засоби, які мають належні відмітні емблеми (знаки) і сигнали, хоча відсутність емблем не означає відсутність захисту, що надається таким об'єктам, але ускладнює ідентифікацію таких об'єктів;

здійснювати вогневе ураження населених пунктів, портів, осель, храмів та госпіталів (за умови, коли вони не використовуються у воєнних цілях);

знищувати культурні цінності, історичні пам'ятники, місця відправлень культових обрядів та об'єкти, які складають культурну чи духовну спадщину народів, а також використовувати їх з метою досягнення успіху в бойових діях;

знищувати або захоплювати власність противника та власність цивільного населення, крім випадків, коли такі дії викликані абсолютною військовою необхідністю;

віддавати на розграбування населені пункти або місцевості.

2. У ході воєнних дій забороняється застосовувати такі засоби: розривні кулі та кулі, що легко розвертаються або сплющуються в тілі людини (кулі з твердою оболонкою, яка не повністю покриває осердя або має надрізи);

отрути, отруйні речовини та сильнодіючі отруйні речовини; бактеріологічну (біологічну) і токсичну зброю;

будь-яку зброю, дія якої полягає у завданні ураження осколками, що не виявляються в людському тілі рентгенівськими променями;

міни, призначені для вибуху від присутності, близькості або безпосереднього впливу людини, які виводять з ладу, калічать або вбивають одного або кількох людей;

будь-які міни, що самодеактивуються, оснащені елементом невилучення, який може функціонувати після того, як міна втратила спроможність до спрацювання;

міни-пастки (будь-які пристрої чи матеріали, інші ніж проти-піхотні міни, які спроектовані, сконструйовані чи пристосовані для того, щоб убивати чи завдавати ушкоджень, і які спрацьовують раптово, коли людина торкається чи наближається до начебто нешкідливого предмета або здійснює, здавалося б, безпечну дію), що якимось чином сполучені або асоціюються з міжнародно визнаними захисними емблемами, знаками чи сигналами, а також з іншими предметами (об'єктами), які не становлять небезпеки для людини (пораненими або померлими, медичним обладнанням, дитячими іграшками тощо);

дистанційні міни, встановлення яких не відповідає визначеним технічним вимогам (додаток 3);

торпеди без пристрою самоліквідації;

автоматичні підводні контактні міни, які закріплені на мінрепах, коли вони перестають бути безпечними, якщо зриваються з якоря;

лазерну зброю, що призначена для заподіяння постійної сліпоти органам зору людини, яка не використовує оптичні прилади;

засоби впливу на природне середовище, що має довгострокові серйозні наслідки руйнації;

запалювальні засоби проти цивільного населення і цивільних об'єктів, а також для знищення лісів та іншого виду рослинного покриву, за винятком випадків, зазначених в Основних вимогах Протоколу III "Про заборону або обмеження застосування запалювальної зброї" до Конвенції ООН 1980 року про заборону або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що завдають надмірних ушкоджень або мають невідбіркову дію" (розділ VII).

8. Відповідальність за порушення норм МГП

1. МГП передбачає індивідуальну відповідальність фізичних осіб і зобов'язує держави, які беруть участь у збройному конфлікті, вживати заходів щодо припинення будь-яких порушень його вимог.

2. Військовослужбовці та працівники Збройних Сил України за порушення норм МГП можуть бути притягнуті як до дисциплінарної, так і до кримінальної відповідальності. Відповідальність військовослужбовців (громадян) України за злочини, пов'язані з порушенням норм МГП, передбачена у розділі XIX Кримінального кодексу України.

3. Застосування заборонених методів і засобів ведення війни (збройного конфлікту) може бути вчинено як навмисно, так і з необережності.

4. До кримінальної відповідальності притягуються особи, які вчинили серйозні порушення МГП.

Серйозні порушення норм МГП є воєнними злочинами.

Серйозними порушеннями МГП є:

серйозні порушення, направлені проти людей;

серйозні порушення, направлені проти майна;

серйозні порушення, вчинені шляхом віроломного використання міжнародно-визнаних розпізнавальних емблем (знаків) і сигналів.

7. Як серйозне порушення розглядається віроломне використання розпізнавальних емблем (знаків, сигналів), якими позначаються особи і об'єкти, що користуються захистом МГП.

II. Врахування норм МГП у ході підготовки та ведення воєнних дій

3. Особливості організації та ведення воєнних дій

3. Перевіряється позначення об'єктів, які користуються особливим захистом, розпізнавальними емблемами (знаками) відповідно до обстановки, що склалась.

10. Особливості координації і здійснення вогневого ураження противника

7. З метою недопущення ураження об'єктів, що знаходяться під захистом МГП, екіпаж літального апарата під час повітряного патрулювання або виконання завдання щодо самостійного пошуку і знищення цілей має точно знати (визначати) статус об'єктів (цілей), у тому числі наявність на них розпізнавальних емблем і знаків.

18. Медичні (санітарні) перевезення

2. У разі евакуації поранених і хворих із районів воєнних дій санітарним транспортом, а також транспортними засобами загального призначення використовуються розпізнавальні емблеми і сигнали.

5. Медичні (санітарні) перевезення організують так, щоб не давати сторонам, що воюють, підстав для взаємних підозр у зловживанні міжнародними розпізнавальними емблемами, знаками

і сигналами санітарного транспорту у віроломних цілях (наприклад, для перевезення боєздатних військовослужбовців або інших озброєних осіб, боєприпасів чи майна немедичного характеру).

III. Врахування норм МГП під час організації бойового забезпечення

3. Тактичне маскування

1. Під час організації та проведення заходів щодо маскування військових об'єктів, озброєння, військової техніки та визначених районів від розвідки противника забороняється використовувати:

міжнародні розпізнавальні емблеми, знаки і сигнали;

прапори, військові емблеми і форму одягу противника, нейтральних держав, а також розпізнавальну емблему Організації Об'єднаних Націй;

медичні формування, санітарний транспорт, військовополонених і цивільних осіб.

6. Особливості ведення воєнних дій з'єднаннями, військовими частинами та підрозділами Військово-Морських Сил Збройних Сил України

16. Військовим кораблям і допоміжним суднам забороняється нападати під чужим прапором та симулювати володіння статусом:

госпітальних суден, невеликих суден, які використовуються для прибережних рятувальних операцій чи санітарних перевезень;

суден, які виконують гуманітарні місії;

пасажирських суден, які перевозять цивільних пасажирів;

суден, які захищені прапором Організації Об'єднаних Націй;

суден, які одержали охоронні грамоти відповідно до колишніх угод між сторонами, включаючи картельні судна;

суден, які володіють правом використання розпізнавальної емблеми Червоного Хреста або Червоного Півмісяця;

суден, які перевозять культурні цінності, що користуються особливим захистом.

VI. Порядок застосування норм міжнародного гуманітарного права щодо розпізнавання осіб і об'єктів

2. Розпізнавання (позначення) зазначених осіб і об'єктів здійснюється шляхом використання:

посвідчення особи та особистого знака (розпізнавального медальйона);

розпізнавальних емблем;

міжнародного розпізнавального знака цивільної оборони;

розпізнавального знака культурних цінностей;

міжнародного спеціального знака особливо небезпечних об'єктів;

білого прапора парламентаря (прапора перемир'я, який використовується для переговорів);

міжнародного знака для позначення наземних мінних полів;

інших розпізнавальних знаків та сигналів.

4. Посвідчення особи видаються також постійному та тимчасовому цивільному медичному і духовному персоналу, персоналу цивільної оборони, персоналу, призначеному для охорони культурних цінностей, а також особам, які на законних підставах працюють за збройними силами, але не входять до їхнього складу.

Посвідчення особи мають:

бути заповнені державною (офіційною) мовою;

містити прізвище, ім'я, по батькові, дату народження та особистий номер (якщо він є), фотографію власника, а також його підпис, або відбиток його великого пальця, або те й інше;

вказувати право на захист, наданий МГП;

містити відбиток печатки, підпис уповноваженої особи органу влади, який видав таке посвідчення, а також дати видачі та закінчення терміну їх дії;

мати розпізнавальну емблему (міжнародні розпізнавальні знаки медичного і духовного персоналу, цивільної оборони, культурних цінностей).

Бланки посвідчень розміром 74 x 105 мм виготовляються зі стійких до вологи матеріалів з метою запобігання їх псуванню і нумеруються друкарським способом.

Записи у посвідченнях робляться без скорочень. Дата видачі зазначається цифрами та словами.

10. Розпізнавальні емблеми Червоного Хреста та Червоного Півмісяця призначені для розпізнавання медичного і духовного персоналу, медичних формувань та санітарно-транспортних засобів (емблема Червоного Хреста на білому тлі, крім того, – для розпізнавання міжнародних організацій Червоного Хреста).

Розпізнавальна емблема в разі можливості наноситься на плоску поверхню або на прапори, які видно з усіх можливих напрямків і з якомога довшої відстані. Для кращого розпізнавання осіб і об'єктів, які знаходяться під захистом МГП, міжнародні розпізнавальні емблеми (знаки) повинні мати за можливості рекомендовані розміри і форму (додаток 7).

У нічний час або в умовах обмеженої видимості розпізнавальна емблема має освітлюватись або світитись, виготовляється з матеріалів, які дають змогу її розрізнити за допомогою технічних засобів виявлення.

Військово-медичний та військово-духовний персонал, який виконує свої обов'язки в районі воєнних дій, має за можливості носити головний убір та одяг із розпізнавальною емблемою.

16. Санітарні (безпечні) зони або місцевості можуть позначатись знаком, встановленим у Додатку I до Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 року.

Знак має вигляд прямокутника із зображенням скісних червоних смуг на білому тлі і розташовується по периметру санітарної (безпечної) зони чи місцевості. Зони, призначені винятково для розташування поранених і хворих, можуть бути позначені розпізнавальною емблемою, що зазначена у пункті 10 цього розділу.

Позначення здійснюється стороною, під контролем якої знаходиться така зона (місцевість). Інші знаки можуть використовуватися за згодою сторін, які перебувають у збройному конфлікті.

Додаток 7 до Інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України (пункт 10 розділу VI)

РЕКОМЕНДОВАНІ РОЗМІРИ розпізнавальних емблем (знаків)*

Об'єкти розпізнавання та захисту	Розміри (см)			Дальність виявлення неозброєним оком (м)
	щита (полотнища)	емблеми (знака, літери)	ширина лінії емблеми (знака, літери)	
1	2	3	4	5
Райони розташування медичних частин (підрозділів), місцевості (райони), які знаходяться під захистом МГП	1000 x 1000	750	200	5000
Окремі об'єкти, які знаходяться під захистом МГП	500 x 500	335	100	2500
Прапор для позначення медичних формувань	100x160	83	25	500
Транспортні засоби: у верхній напівсфері;	120x120	100	35	1000
у бокових, задній та передній напівсфері	60x60	50	15	400
Особовий склад: накидки;	40x40	34	10	400
головний убір	—	20	6	300

* У разі використання на розпізнавальній емблемі (знаку) геометричних фігур їх розміри мають бути не більше розмірів, вказаних у графі 3.

**НОРМАТИВНІ ДЖЕРЕЛА
МІЖНАРОДНОГО РУХУ ЧЕРВОНОГО
ХРЕСТА І ЧЕРВОНОГО ПІВМІСЯЦЯ
ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ
ТА ЗАХИСТУ ВІДМІТНИХ ЕМБЛЕМ**

Статут Міжнародного руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця¹

Прийнятий 25-ю Міжнародною конференцією Червоного Хреста,
Женева, 1986 рік, змінено в 1995 і 2006 роках

Витяг (неофіційний переклад)

Стаття 3

Національні товариства Червоного Хреста і Червоного Півмісяця

[...]

2. [...] Національні товариства поширюють і допомагають своїм урядам у поширенні міжнародного гуманітарного права; проявляють ініціативу щодо такого поширення. Національні товариства поширюють принципи та ідеали Руху та допомагають урядам у їхньому поширенні. Національні товариства також співпрацюють зі своїми урядами, щоб забезпечити дотримання міжнародного гуманітарного права та захистити відмітні емблеми, визнані Женевськими конвенціями та Додатковими протоколами до них.

[...]

Стаття 4

Умови визнання Національних товариств

5. Використовувати назву та відмітну емблему відповідно до Женевських конвенцій та Додаткові протоколи до них.

---

¹ <https://www.ifrc.org/sites/default/files/2021-07/statutes-en-a5.pdf>

Правила по використанню емблем Червоного Хреста або Червоного Півмісяця Національними товариствами¹

Прийняті 20-ю Міжнародною конференцією
Червоного Хреста і Червоного Півмісяця (Відень, 1965)
і переглянуті Радою делегатів (Будапешт, 1991)

(неофіційний переклад)

Преамбула

Правила використання емблем Червоного Хреста і Червоного Півмісяця Національними товариствами, прийняті 20-ю Міжнародною конференцією у Відні в 1965 році, були переглянуті Радою делегатів у Будапешті в листопаді 1991 року. Після перенесення 26-ї Міжнародної конференції Червоного Хреста і Червоного Півмісяця МКЧХ надіслав текст цих Правил усім державам-учасницям Женевських конвенцій, запропонувавши їм протягом шести місяців повідомити його про будь-які заперечення, які вони можуть мати. Без жодних поправок Правила набули чинності після закінчення цього терміну.

Основні правила, що регулюють використання емблем, містяться у Женевських конвенціях, і багато країн зробили їх частиною свого національного законодавства, передусім для того, щоб мати можливість присікати будь-яке неправомірне використання емблеми. Правила більш детально визначають різні умови, що регулюють використання емблеми Національними товариствами та їхніми членами.

Однією з цілей перегляду Правил у 1991 році було надання можливості Національним товариствам диверсифікувати і розширити джерела своїх доходів без шкоди для поваги до емблеми і найменування Червоного Хреста і Червоного Півмісяця.

---

¹ <https://international-review.icrc.org/sites/default/files/S0020860400070753a.pdf>

МКЧХ підкреслив, що Правила відповідають закону. Хоча МКЧХ вважає, що сфера використання, дозволена переглянутою версією, є настільки широкою, наскільки це можливо у рамках Женевських конвенцій, він, тим не менш, вважає таке широке тлумачення прийнятним. Однак ніщо не заважає Національним товариствам встановлювати вужчі межі за власним бажанням.

Правила по використанню емблем Червоного Хреста або Червоного Півмісяця Національними товариствами

ЗМІСТ

ВСТУП

1. Мета Правил
2. Правова основа
3. Сфера застосування
4. Зміст Правил

РОЗДІЛ I: ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА

- Стаття 1 Призначення емблеми
- Стаття 2 Повноваження Національного товариства
- Стаття 3 Репутація і повага до емблеми
- Стаття 4 Відмінність між двома видами використання
- Стаття 5 Зовнішній вигляд емблеми
- Стаття 6 Видимість емблеми, що використовується як захисний знак
- Стаття 7 Правила внутрішнього розпорядку Національного товариства

РОЗДІЛ II: ВИКОРИСТАННЯ ЕМБЛЕМИ У ЗАХИСНІЙ ФУНКЦІЇ

РОЗДІЛ I ЗАГАЛЬНИЙ ПРИНЦИП

- Стаття 8 Згода Органу влади та умови, що регулюють використання емблеми

РОЗДІЛ 2 ОСОБИ

- Стаття 9 Медичний персонал Національного товариства

РОЗДІЛ 3 ОБ'ЄКТИ

Стаття 10 Медичні підрозділи та транспорт Національного товариства

Стаття 11 Особливі правила маркування

Стаття 12 Додаткові розпізнавальні сигнали

Стаття 13 Маркування у мирний час

РОЗДІЛ 4 СПЕЦІАЛЬНІ ПРАВИЛА

Стаття 14 Одночасне використання емблеми як захисного та розпізнавального знаків

Стаття 15 Національне товариство нейтральної або іншої держави, яка не є стороною конфлікту

РОЗДІЛ III: ВИКОРИСТАННЯ ЕМБЛЕМИ У РОЗПІЗНАВАЛЬНІЙ ФУНКЦІЇ

РОЗДІЛ 1 ОСОБИ

Стаття 16 Члени та працівники Національного товариства

Стаття 17 Члени молодіжних організацій Червоного Хреста або Червоного Півмісяця

Стаття 18 Інші особи, уповноважені Національним товариством використовувати емблему

РОЗДІЛ 2 ОБ'ЄКТИ

Стаття 19 Будинки та приміщення, якими користується Національне товариство

Стаття 20 Будинки і приміщення, що належать Національному товариству і не зайняті ним

Стаття 21 Лікарні, пункти допомоги та транспортні засоби Національного товариства

Стаття 22 Станції допомоги та амбулаторії, якими керують або які використовуються третіми особами

РОЗДІЛ 3 ПОШИРЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ ТА ЗБІР КОШТІВ

Стаття 23 Кампанії та заходи, організовані Національним товариством

Стаття 24 Запити третіх осіб щодо використання емблеми

РОЗДІЛ 4 СПЕЦІАЛЬНІ ПРАВИЛА

Стаття 25 Співпраця з іншими організаціями

Стаття 26 Медалі та інші відзнаки

Стаття 27 Гуманітарні вантажі

ВСТУП

1. Мета Правил

Ці Правила (далі – «Правила») визначає різні способи використання Національними товариствами емблем червоного хреста або червоного півмісяця на білому тлі відповідно до положень міжнародного гуманітарного права та основоположних принципів Міжнародного руху Червоного Хреста та Червоного Півмісяця (далі – «Рух»).

2. Правова основа

Правила базуються на Женевських конвенціях від 12 серпня 1949 року, передусім на Першій конвенції (Конвенція про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях) і, щодо деяких положень, на Додатковому протоколі до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I).

Стаття 44 Першої Женевської конвенції від 12 серпня 1949 року розрізняє захисне та розпізнавальне використання емблеми та окреслює загальні правила, що регулюють обидва види використання.

Протокол I розширює захисне використання емблеми, надаючи компетентному державному органу (далі – «Орган влади») можливість надавати право на таке використання категоріям осіб та об'єктів, на які не поширюється дія Конвенцій 1949 року. Він також надає можливість використання чітких візуальних, акустичних або електронних сигналів.

3. Сфера застосування

Правила застосовуються до всіх національних товариств Червоного Хреста і Червоного Півмісяця. Вони розширюють статтю 44 Першої Конвенції, яка встановлює зобов'язання національних товариств щодо емблеми. Таким чином, обмеження, які вони накладають на правомірне використання емблеми, повинні поважатися, але це не заважає національним товариствам встановлювати більш суворі правила.

Коли застосовується Протокол I, певні положення Правил набувають ширшого значення, яке стосується Національного товариства держави, в якій діє Протокол I; воно не стосується Національного товариства держави, яка не є учасницею Протоколу I, за винятком випадків, коли на це є згода Органу влади.

4. Зміст Правил

Правила містить одну главу, присвячену використанню емблеми у захисній функції, та іншу, присвячену розпізнавальній функції. Обом главам передують загальні правила, які мають слугувати орієнтиром для випадків, не зазначених у жодній з них.

Статті Правил зазвичай супроводжуються коментарем, виділеним курсивом, який, за необхідності, відсилає до відповідних статей Женевських конвенцій і Протоколу I.

РОЗДІЛ I: ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА

Стаття 1

Призначення емблеми

Захисне використання емблеми має на меті позначити медичний і духовний персонал та обладнання, які повинні мати належну повагу і бути захищеними під час збройних конфліктів.

Розпізнавальне використання емблеми слугує для того, щоб показати, що особи чи об'єкти пов'язані з Рухом.

Існує лише одна емблема, але вона може використовуватися з двома різними функціями: перше використання емблеми – як видимий захисний знак, що надається міжнародним гуманітарним правом певним особам і об'єктам, зокрема тим, що належать або надаються медичній службі збройних сил і медичному персоналу національних товариств Червоного Хреста і Червоного Півмісяця та організаціям цивільної оборони (статті 38 і 44 Першої конвенції; стаття 8 [с] Протоколу I). Розпізнавальне використання емблеми вказує лише на те, що особи або предмети, на який вона зображена, пов'язані з Рухом.

Стаття 2 Повноваження Національного товариства

Національне товариство може використовувати емблему як захисний знак лише за згодою та відповідно до умов, встановлених Органом влади.

Національне товариство може використовувати емблему як розпізнавальний знак у мирний час і під час збройних конфліктів у межах, передбачених національним законодавством, цими Правилами та своїм статутом.

Щодо пункту 1: Отже, Національне товариство не має права використовувати емблему як захисний знак лише тому, що воно є Національним товариством. Держави повинні вжити необхідних заходів, щоб дозволити і контролювати використання емблеми у захисній функції Щоб уникнути ситуації, коли Національне Товариство виявиться невідготовленим у випадку збройного конфлікту, Орган влади має визначити вже в мирний час роль Національного Товариства як допоміжного органу медичних служб збройних сил та його право використовувати емблему для свого персоналу та обладання.

Стаття 3 Репутація і повага до емблеми

Національне Товариство може використовувати емблему тільки для діяльності, що відповідає принципам, встановленим Міжнародними конференціями Червоного Хреста і Червоного Півмісяця. Воно повинно постійно стежити за тим, щоб ніщо не могло запламувати його репутацію або зменшити повагу до емблеми.

Згадані принципи, зокрема Основоположні принципи, визначають цілі Руху і є основою його конкретної діяльності: добровільна допомога тим, хто страждає, прямим і непрямим жертвам збройних конфліктів, стихійних лих і соціальних катастроф. Мета існування Червоного Хреста/Червоного Півмісяця викладена в Преамбулі до Статуту Руху.

Національні товариства повинні утримуватися від використання емблеми при здійсненні діяльності, яка має слабкий зв'язок з їхньою основною місією.

Стаття 4

Відмінність між двома способами використання

Необхідно уникати будь-якої плутанини між захисним та розпізнавальним використаннями емблеми. Під час збройних конфліктів Національне товариство, яке продовжує свою діяльність у мирний час, вживає всіх необхідних заходів для забезпечення того, щоб емблема, яка використовується особами або на предметах з розпізнавальною функцією, сприймалася лише як така, що вказує на їхній зв'язок з Національним товариством, а не як така, що надає право на захист відповідно до міжнародного гуманітарного права. Зокрема, емблема повинна бути відносно невеликого розміру і не повинна розміщуватися на нарукавних пов'язках або дахах. Національне товариство намагатиметься дотримуватися останнього правила в мирний час, щоб уникнути з самого початку збройного конфлікту будь-якої плутанини з емблемою, яка використовується як захисний знак.

До плутанини може призвести не стільки зонішній вигляд емблеми, скільки обставини, за яких вона використовується. Тому саме в ситуаціях, коли емблема може також використовуватися як захисний знак, тобто під час збройних конфліктів, необхідно уникати будь-якої плутанини. Для того, щоб уникнути цього ризику, рекомендується, щоб Національні товариства вже в мирний час використовували в якості розпізнавального знаку емблему відносно невеликих розмірів. З тієї ж причини рекомендується також утримуватися від розміщення емблеми на нарукавних знаках, дахах і навіть прапорах у мирний час. Однак використання емблеми великого розміру не виключається в певних випадках, наприклад, під час подій, коли важливо, щоб працівники першої допомоги були легко ідентифіковані.

Стаття 5

Зовнішній вигляд емблеми

Емблема, що використовується як захисний знак, повинна завжди зберігати свою первісну форму, тобто нічого не повинно додаватися ні до хреста, ні до півмісяця, ні до білої фону. Викор-

ристовується хрест, утворений двома перекладинами, одна з яких вертикальна, а інша горизонтальна, що перетинаються посередині. Форма і напрямок півмісяця не регламентуються. Ні хрест, ні півмісяць не повинні торкатися країв прапора або щита. Відтінок червоного кольору не визначений. Фон завжди повинен бути білого кольору.

Емблема, що використовується з розпізнавальною функцією, повинна супроводжуватися назвою або ініціалами Національного товариства. На хресті або півмісяці, які завжди є домінуючим елементом емблеми, не повинно бути жодних малюнків або написів. Фон завжди повинен бути білого кольору.

Використання емблеми в декоративних цілях дозволяється, в межах статті 3, з нагоди публічних заходів або на матеріалах, призначених для популяризації Національного Товариства та Руху, таких як фільми, публікації, медалі або інші знаки визнання. Для такого використання дозволяється більш вільний дизайн, за умови, що національне законодавство не забороняє цього. При цьому, емблема, що використовується для розпізнання, повинна, наскільки це можливо, відображатися разом з декоративним оформленням.

Щодо пункту 1: Зовнішній вигляд емблеми повинен бути чітким, щоб особи та об'єкти, які мають право на її використання, могли бути легко ідентифіковані і, таким чином, ефективно захищені. Захист, однак, не залежить від емблеми: захищена особа, яка не позначена або позначена погано, очевидно, не втрачає через це свого права на захист.

Щодо пунктів 2 і 3: Необхідно розрізняти розпізнавальне використання, яке вказує на зв'язок особи чи об'єкта з Товариством, і в цьому випадку необхідно суворо дотримуватися дозволеного вигляду, і позначення з метою популяризації Національного товариства і Руху, в цьому випадку дозволяється більш вільний зовнішній вигляд, якщо це не шкодить репутації емблеми. Що стосується останнього випадку, то Національне товариство вирішує, залежно від національного законодавства та національного контексту, чи можливо або доцільно дозволити таке використання. Більш

вільний зовнішній вигляд може складатися, наприклад, з червоного хреста із золотом, півмісяця з градуйованими відтінками червоного, вирізаного хреста або емблеми з мотивом. Товариство не повинно розміщувати такий дизайн на будівлях, які воно використовує, або на своїх бланках, оскільки це типові випадки розпізнавального використання.

Стаття 6

Видимість емблеми, що використовується як захисний знак

Емблема, що використовується як захисний знак, повинна бути доступною для ідентифікації з якомога більшої відстані. Вона повинна бути настільки великою, наскільки це необхідно за певних обставин. Вночі або в умовах обмеженої видимості вона може освітлюватися або підсвічуватися. Вона повинна бути, наскільки це можливо, виготовлена з матеріалів, що дозволяють розпізнавати її за допомогою технічних засобів виявлення, і розміщена на прапорах або плоских поверхнях, видимих з якомога більшої кількості напрямків, у тому числі з повітря.

Стаття 7

Правильна внутрішнього розпорядку Національного товариства

Національне товариство встановлює умови, що регулюють використання емблеми, у положеннях або внутрішніх директивах.

Регламенти або директиви можуть складатися, наприклад, з А. Щодо захисного використання емблеми:

- посилання на національне законодавство з цього питання та на Правила;*
- зазначення компетентних органів, які можуть надати дозвіл на використання емблеми;*
- перелік кроків, які необхідно зробити на початку конфлікту, щоб уникнути плутанини з розпізнавальних використанням емблеми;*
- умови використання емблеми для осіб та об'єктів Національного товариства.*

В. Щодо розпізнавального використання емблеми:

– посилання на національне законодавство з цього питання та на Правила;

– умови, що регулюють використання емблеми членами Національного Товариства та членами молодіжних організацій Червоного Хреста або Червоного Півмісяця;

– згадка інших осіб, які не є членами Національного товариства, але пройшли його навчання і мають право носити емблему;

– перелік пунктів надання допомоги та машин швидкої допомоги, якими керують треті особи, що мають право використовувати емблему.

– розміри та пропорції емблеми;

– деталі щодо використання емблеми для збору коштів та поширення інформації, а також на медалях чи інших знаках визнання;

– правила, що регулюють документи, які мають при собі особи, що підтверджують дозвіл на використання ними емблеми, або особи, відповідальні за об'єкти, позначені емблемою.

РОЗДІЛ II: ВИКОРИСТАННЯ ЕМБЛЕМИ У ЗАХИСНІЙ ФУНКЦІЇ

РОЗДІЛ I: ЗАГАЛЬНИЙ ПРИНЦИП

Стаття 8

Згода Органу влади та умови, що регулюють використання емблеми

Перш ніж використовувати емблему як захисний знак, Національне товариство повинно отримати дозвіл від Органу влади і разом з ним встановити правила, що регулюють її використання. Національне товариство вживає необхідних заходів для того, щоб його члени поважали ці правила і щоб уникнути будь-якої плутанини з розпізнавальним використанням емблеми.

Національне товариство вже в мирний час повинно докласти зусиль для встановлення з Органом влади правил, що регулюють захисне використання емблеми в разі збройного конфлікту його

медичним персоналом та на його медичному обладнанні. Щодо ризику плутанини, див. статтю 4 вище.

У випадках, коли Орган влади практично не може надати свій дозвіл (наприклад, у разі серйозних заворушень), і коли існує очевидна і нагальна потреба в гуманітарних заходах, Національне товариство може діяти, виходячи з припущення, що такий дозвіл було надано. Це пов'язано з тим, що принцип гуманності вимагає вжиття заходів. Крім того, Національне товариство не повинно боятися покарання за міжнародним правом, оскільки основною метою міжнародного права є служіння людству; перед обличчям очевидної потреби в гуманітарних діях не можна допустити, щоб формальна перешкода, подібна до згаданої вище, заблокувала ініціативу, яка так явно відповідає духу закону. Ці пункти стосуються статей 8-10 цих Правил.

РОЗДІЛ 2: ОСОБИ

Стаття 9

Медичний персонал Національного товариства

Медичний персонал Національного товариства, який має право використовувати емблему як захисний знак, повинен використовувати її під час виконання своїх обов'язків у спосіб, що забезпечує оптимальну видимість.

На підтвердження свого статусу такий персонал повинен мати при собі посвідчення особи, видані Органом влади.

Щодо пункту 1: Статус медичного персоналу надається персоналу Національного товариства, коли він передається в розпорядження медичної служби збройних сил (стаття 26 Першої конвенції) і коли, виконуючи свої завдання, він «регулярно і виключно бере участь в експлуатації та управлінні цивільними шпиталями» (стаття 20 Четвертої конвенції).

Протокол I надає Органу влади можливість надавати право використовувати емблему як захисний знак усьому цивільному медичному персоналу, який, таким чином, може включати медичний персонал національних товариств, на який не поширюється дія

Конвенції 1949 року. Визначення медичного персоналу міститься в підпункті (с) статті 8 Протоколу I.

Особливу увагу слід приділяти видимості емблеми, особливо коли її використовують на окупованих територіях і у районах, де вже розпочалися або можуть розпочатися бойові дії. Див. також статтю 6 вище.

Щодо пункту 2: див. статті 40 і 41 та Додаток II до Першої конвенції, а також пункт 3 статті 18 Протоколу I і статті I і 2 Додатка I до Протоколу I. Національне товариство, за необхідності, нагадує Органу влади про його обов'язок видавати такі посвідчення особи медичному персоналу Товариства.

РОЗДІЛ 3: ОБ'ЄКТИ

Стаття 10

Медичні підрозділи та транспорт Національного товариства

Медичні підрозділи та транспортні засоби Національного товариства, уповноважені Органом влади розміщувати емблему як захисний знак, повинні робити це таким чином, щоб забезпечити оптимальну видимість.

У Конвенціях медичні частини і транспорт включають медичні частини і заклади, медичні будівлі, медичне обладнання і транспорт (див. глави III, V і VI Першої конвенції). Що стосується Національного товариства, то до них відносяться лікарні, машини швидкої допомоги, госпітальні судна, літаки і склади медичних матеріалів, коли вони перебувають у розпорядженні військово-медичної служби, а також цивільні лікарні, що належать до неї, коли вони визнані такими і уповноважені Органом влади на розміщення емблеми (див. статтю 18 Четвертої конвенції).

Протокол I надає Органу влади можливість надавати право використовувати емблему як захисний знак усім цивільним медичним підрозділам і медичним транспортним засобам, які, таким чином, можуть включати медичні підрозділи і медичні транспортні засоби Національного товариства, на які не поширюється дія Женевських конвенцій 1949 року. Визначення

медичних підрозділів, медичного транспорту та засобів медичного транспорту викладено в підпунктах (e), (f) і (g) статті 8 Протоколу I.

Детальні коментарі щодо видимості емблеми містяться у статті 42 Першої конвенції та главі II Додатку I до Протоколу I. Див. також статтю 6 вище.

Стаття 11

Особливі правила маркування

Госпітальні судна і берегові рятувальні судна Національного товариства повинні бути позначені емблемою, як це передбачено статтею 43 Другої Женевської конвенції 1949 року.

Медичні повітряні судна Національного товариства повинні мати маркування відповідно до статті 36 Першої конвенції.

Щодо пункту 1: Госпітальні судна і прибережні рятувальні судна (або рятувальні судна, як їх називають сьогодні, оскільки вони часто мають велику тоннажність і велику дальність плавання і можуть знаходитися далеко від узбережжя) повинні мати документ, виданий Органом влади, про те, що вони перебували під його контролем під час їхнього оснащення або виходу в море. Їхні назви і характеристики повинні бути доведені до відома всіх сторін конфлікту. Ці госпітальні судна і рятувальні судна не підлягають захопленню. Більш детальні правила маркування викладені в статті 43 Другої конвенції. Див. також статті 22-35 Другої конвенції і статті 3-11 Додатка I до Протоколу I.

Крім того, відповідно до статті 23 Протоколу I, інші кораблі та судна Національного товариства, що використовуються тимчасово або постійно в медичних цілях, повинні бути позначені відповідно до положень пункту 2 статті 43 Другої конвенції. Ці кораблі та судна не звільняються від захоплення.

Щодо пункту 2: Відповідні положення містяться у статтях 36 Першої конвенції, 39 Другої конвенції, 22 Четвертої конвенції, статтях 24-31 Протоколу I та 5-13 Додатку I до Протоколу I.

Стаття 12

Додаткові розпізнавальні сигнали

За згодою Органу влади, на додаток до емблеми, Національне товариство може ідентифікувати свої медичні підрозділи та транспортні засоби за допомогою визнаних факультативних розпізнавальних сигналів, а саме: синього світлового сигналу, радіосигналу та електронних засобів ідентифікації.

Норми про розпізнавальні сигнали можна знайти тут:

- *Додаток I до Протоколу I, статті 5-8;*
- *Документ 9051 (сині ліхтарі) Технічного керівництва з льотної придатності, виданий Міжнародною організацією цивільної авіації (ІКАО);*
- *Розділ II статті 40 та Розділ III статті N 40 (медичний транспорт) Регламенту радіозв'язку, виданого Міжнародним союзом електрозв'язку (МСЕ);*
- *Глава XIV Міжнародного кодексу сигналів, виданого Міжнародною морською організацією (ІМО).*

Стаття 13

Маркування у мирний час

За згодою Органу влади, Національне товариство може уже у мирний час використовувати емблему і додаткові розпізнавальні сигнали для ідентифікації підрозділів і транспортних засобів, призначення яких для медичних цілей у разі збройного конфлікту є остаточно визначеним.

РОЗДІЛ 4: СПЕЦІАЛЬНІ ПРАВИЛА

Стаття 14

Одночасне використання емблеми як захисного та розпізнавального знаків

Якщо Орган влади не розпорядився інакше, Національне товариство може дозволити своїм членам розміщувати емблему як розпізнавальний знак зі своєю назвою одночасно з емблемою, що використовується як захисний знак.

На тих же умовах об'єкти, передані в розпорядження Органу влади, також можуть мати емблему з назвою Товариства.

У таких випадках емблема, що використовується як розпізнавальний знак, і назва національного товариства повинні бути невеликих розмірів.

Стаття 15

Національне товариство нейтральної або іншої держави, що не є стороною конфлікту

Національне товариство нейтральної або іншої держави, що не є стороною конфлікту, яке має намір надати медичний персонал або об'єкти будь-якій стороні збройного конфлікту, повинно отримати попередню згоду від цієї сторони та від власних державних органів. Правила, що регулюють використання емблеми у захисних цілях, повинні бути встановлені зазначеною стороною конфлікту. Зазначені особи та об'єкти можуть використовувати емблему з моменту їхнього від'їзду на місію.

Див. з цього приводу статтю 27 Першої конвенції.

РОЗДІЛ III: ВИКОРИСТАННЯ ЕМБЛЕМИ У РОЗПІЗНАВАЛЬНІЙ ФУНКЦІЇ

РОЗДІЛ I: ОСОБИ

Стаття 16

Члени та працівники Національного товариства

Члени та працівники Національного товариства можуть використовувати емблему, зазвичай невеликого розміру, під час виконання службових обов'язків.

У вільний від виконання службових обов'язків час члени організації можуть використовувати емблему лише дуже малих розмірів, наприклад, у вигляді брошки або значка.

За винятком виняткових обставин, емблема повинна супроводжуватися назвою або ініціалами Національного товариства.

Щодо пункту 1: Хоча під час використання у розпізнавальній функції емблема зазвичай має невеликі розміри, іноді вона може бути великих розмірів, особливо якщо вона призначена для легкої ідентифікації працівників першої медичної допомоги (див. статтю 4 вище та коментар до неї).

Щодо пункту 2: У цьому випадку емблема повинна бути дуже маленького розміру, оскільки її використання не пов'язане з будь-якою конкретною діяльністю, що здійснюється від імені Товариства.

Щодо пункту 3: Як правило, волонтери повинні бути ідентифіковані як члени Національного товариства. Однак у деяких випадках їм слід дозволити відмовитися від використання назви або ініціалів Товариства поряд з емблемою, наприклад, під час внутрішніх заворушень, коли таке маркування може перешкоджати їхній роботі.

Стаття 17

Члени молодіжних організацій Червоного Хреста або Червоного Півмісяця

До них застосовується стаття 16, зазначена вище. Емблема супроводжується словами «Молодіжна організація Червоного Хреста» або «Молодіжна організація Червоного Півмісяця» або ініціалами «RCY».

Стаття 18

Інші особи, уповноважені Національним товариством використовувати емблему

Національне товариство може дозволити особам, які не є членами Національного товариства, але пройшли його курси або склали його іспити, на умовах, викладених у його правилах внутрішнього розпорядку, використовувати емблему дуже малих розмірів з назвою або ініціалами Національного товариства, наприклад, у вигляді брошки або значка.

Зазвичай це працівники першої медичної допомоги або медсестри, які таким чином привертають увагу громадськості.

РОЗДІЛ 2: ОБ'ЄКТИ

Стаття 19

Будівлі та приміщення, якими користується Національне товариство

Емблема разом з назвою Національного товариства може бути розміщена на будівлях і приміщеннях, що використовуються Товариством, незалежно від того, належать вони йому чи ні.

Якщо Національне товариство використовує лише частину будівлі, емблема може бути розміщена лише на тій частині, яку воно займає.

Емблема повинна бути відносно невеликих розмірів і не повинна розміщуватися на даху, щоб у разі збройного конфлікту уникнути плутанини з емблемою, яка використовується як захисний знак.

Щодо пункту 2: Коли Національне товариство ділить будівлю з іншими особами або товариствами, воно повинно забезпечити, щоб діяльність його сусідів не завдавала опосередкованої шкоди репутації емблеми.

Щодо пункту 3: Щодо ризику плутанини, див. статтю 4 вище.

Стаття 20

Будівлі та приміщення, що належать Національному товариству, але не зайняті ним

Національне товариство не може позначати своєю емблемою будівлі або приміщення, що належать йому, але не зайняті ним, але які воно здає в оренду або позичає третім особам.

Стаття 21

Шпиталі, пункти допомоги [1] та транспортні засоби
Національного товариства

Емблема разом з назвою Національного товариства може бути розміщена на шпиталях і пунктах надання допомоги, які належать Товариству, а також на транспортних засобах, особливо на машинах швидкої допомоги, якими користуються його члени та працівники. За умови дотримання статті 13, емблема, що використовується таким чином, повинна мати відносно невеликі розміри, щоб уникнути у випадку збройного конфлікту плутанини з емблемою, що використовується як захисний знак.

Що стосується шпиталів, слід зазначити, що розпізнавальне використання емблеми передбачене виключно для лікарень Національного товариства, не забуваючи, однак, що ті лікарні, яким Орган влади має намір дозволити використовувати емблему як

захисний знак під час збройного конфлікту, можуть за згодою Органу влади бути позначені відповідним чином вже у мирний час (див. статті 10 і 13 вище).

Щоб запобігти будь-якому неправомірному використанню, Національне товариство повинно зняти або прикрити емблему та свою назву, якщо воно надає транспортний засіб іншим організаціям.

Щодо ризику плутанини, див. статтю 4 вище.

Стаття 22

Пункти допомоги [2] та машини швидкої допомоги, якими керують або користуються треті особи

Національне товариство може дозволити третім особам використовувати емблему в мирний час і відповідно до національного законодавства для позначення станцій допомоги, що використовуються виключно для надання безкоштовного лікування та швидкої допомоги.

Національне товариство надає цей дозвіл лише в обмін на право регулярно контролювати використання емблеми. Воно залишає за собою право відкликати цей дозвіл у будь-який час і з негайним набранням ним чинності.

Стаття 44, пункт 4 Першої конвенції дозволяє позначати, окрім машин швидкої допомоги, пункти допомоги, «призначені виключно для надання безоплатної допомоги». Досвід показує, що це правило про безкоштовне лікування тлумачиться з певною мірою гнучко. Така практика є прийнятною і відповідає духу Конвенції лише в тому випадку, якщо лікування у жодному разі не залежить від оплати і якщо підтримується ідея добровільного служіння, пов'язана з Рухом.

РОЗДІЛ 3: ПОШИРЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ ТА ЗБІР КОШТІВ

Стаття 23

Кампанії та заходи, організовані Національним товариством

Національне товариство може використовувати емблему для підтримки кампаній і заходів, які воно організовує, щоб зробити свою діяльність відомою, поширювати знання про міжнародне гу-

манітарне право та Основоположні принципи Руху, або для збору коштів, в межах статей 2-5 Правил.

При відображенні на друкованій продукції, об'єктах або інших рекламних матеріалах таких кампаній емблема повинна супроводжуватися, наскільки це практично можливо, назвою Товариства або текстом чи презентаційним малюнком. Об'єкти жодним чином не повинні вказувати на захист міжнародного гуманітарного права або членство в Русі, а також не давати привід для зловживань у майбутньому. Об'єкт повинен бути зменшеного розміру або виготовлений з матеріалу, що швидко псується.

Національне товариство, яке співпрацює з комерційною компанією або іншою організацією з метою збору коштів або поширення своєї діяльності, може розміщувати торговельну марку, логотип або назву компанії на предметах, що використовуються товариством, на своїх рекламних матеріалах або товарах, які воно продає, за умови дотримання таких умов:

(а) у свідомості громадськості не повинно виникати плутанини між діяльністю компанії або якістю її продукції та емблемою або самим Національним товариством,

(б) Національне товариство повинно зберігати контроль над усією кампанією, зокрема над вибором товарів, на яких буде розміщено торговельну марку, логотип або назву компанії, а також над розташуванням, формою та розміром такого маркування;

(с) кампанія повинна бути пов'язана з однією конкретною діяльністю і, як правило, обмежена в часі та географічно;

(д) відповідна компанія жодним чином не повинна бути залучена до діяльності, що суперечить цілям і принципам Руху або може бути розцінена громадськістю як суперечлива;

(е) Національне товариство повинно залишити за собою право розірвати контракт з відповідною компанією в будь-який час і зробити це в найкоротші терміни, якщо діяльність компанії підриває повагу або репутацію емблеми;

(ф) матеріальна або фінансова вигода, яку Національне товариство отримує від кампанії, повинна бути суттєвою, але не ставити під загрозу незалежність Товариства;

(g) договір між Національним товариством та його партнером повинен бути укладений у письмовій формі;

(h) договір має бути затверджений центральним керівництвом Національного товариства.

Національне товариство може дозволити комерційним компаніям або іншим організаціям згадувати у своїх рекламних матеріалах, що вони зробили пожертву або іншим чином сприяли роботі Національного товариства. Така згадка також може бути дозволена на продуктах для продажу, доходи від яких будуть повністю або частково передані Національному товариству. Такий дозвіл, однак, надається за умови суворого дотримання умов, викладених у підпунктах (a), (c), (d), (e), (f), (g) і (h) попереднього пункту. Під час рекламної кампанії Національне товариство залишає за собою право перевіряти рахунки компанії, що стосуються цієї кампанії. Крім того, Національне товариство ретельно стежить за тим, як допомога описується в рекламних матеріалах або на згаданих вище продуктах. Те саме стосується будь-яких фотографій або інших візуальних матеріалів, що використовуються в контексті кампанії. Воно не дає дозволу на розміщення своєї емблеми на предметах, що продаються, і може дозволити її розміщення на рекламних матеріалах лише з максимальною стриманістю і за умови, що емблема буде невеликого розміру і супроводжуватиметься чітким поясненням допомоги, яку отримує Товариство. Національне товариство гарантує, що умови, які регулюють використання емблеми, є невід'ємною частиною його контракту з компанією, і що навмисне порушення цих умов дає право Товариству розірвати контракт з негайним вступом в силу, не несучи при цьому відповідальності за будь-яку компенсацію.

Щодо пункту 1: Посилання на статтю 3 вище дозволяє зробити висновок, що назва та емблема можуть бути використані з метою збору коштів для продажу об'єкта або надання миттєвої послуги, але не, наприклад, для продажу тривалої або довгострокової послуги, особливо якщо ця послуга не пов'язана з традиційною діяльністю Руху або конкурує з іншими аналогічними послугами, що надаються на комерційній основі. Мета полягає в

тому, щоб запобігти тому, щоб продаж об'єктів або послуг Національного товариства та заходів, які воно організує, став більш репрезентативним для його роботи, ніж його гуманітарна та соціальна діяльність.

Щодо пункту 2: Такі рекламні матеріали, що розповсюджуються або продаються населенню, можуть складатися з друкованої продукції та предметів усіх видів: листівок, публікацій, плакатів, філателістичних сувенірів, фільмів, олівців тощо. Що стосується одягу, прапорів або банерів – з огляду на ризик плутанини, яку можуть створити такі об'єкти у випадку збройного конфлікту з емблемою, що використовується як захисний знак – необхідно забезпечити, щоб емблема супроводжувалася назвою Національного товариства, текстом або рекламним малюнком.

Щодо пункту 3: Загальні положення, викладені в перших двох пунктах, очевидно, застосовуються до конкретних ситуацій, описаних у пункті 3. Використання емблеми або назви Червоного Хреста чи Червоного Півмісяця «окремими особами, товариствами, фірмами або компаніями, як державними, так і приватними» заборонено міжнародним гуманітарним правом (Перша Женевська конвенція, стаття 53). Тим не менш, для Національного Товариства є прийнятним згадати, що воно отримало певну допомогу від комерційної компанії або іншої організації. Наполягання на тому, щоб донори такої допомоги залишалися анонімними, може означати, що Національне товариство втратить основні джерела фінансування або інші вигоди. Тим не менш, важливо, щоб Національні товариства уважно стежили за тим, яким чином оприлюднюється інформація про допомогу, щоб уникнути будь-яких зловживань або ризику плутанини у свідомості громадськості. Умови, викладені в параграфі 3, надають чіткі вказівки в цьому відношенні.

Підпункти (а) і (б)

Це необхідно насамперед для того, щоб у свідомості громадськості не виникало плутанини між комерційними компаніями та емблемою або самим Національним товариством. Таким чином, коли Національне товариство оголошує про те, що воно отри-

мує підтримку від комерційної компанії в тій чи іншій кампанії (наприклад, у виробництві друкованої продукції або інших предметів), воно повинно переконатися, що роль, яку відіграє компанія, чітко визначена і що емблема жодним чином не може бути витлумачена як гарантія якості продукції. Воно також повинно забезпечити, щоб торговельна марка, логотип або назва компанії залишалися в розумних пропорціях порівняно з рештою зображення.

Підпункт (с)

Національне товариство не може залучати комерційну компанію до своєї діяльності в цілому, а лише до окремих програм. Тривалість співпраці з компанією має бути визначена заздалегідь і не повинна перевищувати трьох років. Крім того, вона повинна бути обмежена територією країни, якщо тільки не існує угоди з Національним товариством (або товариствами) будь-якої іншої держави, на території якої також проводиться кампанія.

Підпункт (d)

Деякі компанії займаються діяльністю, яка сама по собі прямо суперечить цілям Руху (наприклад, виробництвом або продажем зброї, тютюну, алкоголю або продуктів, які явно шкодять навколишньому середовищу). Тому слід уникати поєднання назв чи логотипів таких компаній з назвами чи логотипами національних товариств.

Підпункт (e)

Асоціація з комерційною компанією, діяльність якої не суперечить цілям Руху, може становити ризики, які не відомі Національному товариству на момент укладення угоди (наприклад, серйозне забруднення навколишнього середовища відповідною компанією). Тому важливо, щоб Національне товариство могло швидко розірвати свою асоціацію з компанією.

Підпункт (f)

Спонсорство є важливим і серйозним питанням, яке слід розглядати лише тоді, коли йдеться про великі контракти і коли відповідне національне товариство отримує суттєві переваги. Однак Товариство повинно переконатися, що отримані переваги не

ставлять його в залежність від відповідної компанії. Наприклад, фінансова вигода не повинна перевищувати певний відсоток від загальних ресурсів товариства (максимум 20%).

Підпункт (g)

Важливо також, щоб усі умови угоди між Національним товариством і компанією чи організацією-підрядником були зафіксовані у письмовому договорі.

Підпункт (h)

Пери ніж укласти угоду між Національним товариством та компанією або організацією, що укладає контракт, її має обговорити орган, який зазвичай відповідає за ухвалення рішень, що стосуються управління Національним товариством.

Щодо пункту 4: Щоб уникнути втрати основних джерел фінансування, Національне товариство може дозволити комерційній компанії або іншій організації, яка зробила внесок у його роботу, згадувати про цю допомогу у своїх рекламних матеріалах або на продуктах для продажу, виручка від яких буде повністю або частково передана Національному товариству. Однак, оскільки це тягне за собою значний ризик зловживань, умови, викладені в підпунктах (a), (c), (d), (e), (f), (g) і (h) пункту 3, повинні суворо дотримуватися. Крім того, Національне товариство повинно забезпечити, щоб таке згадування залишалось непомітним і не призводило до плутанини. Емблема може бути відтворена в рекламних матеріалах компанії. Однак заборонено розміщувати емблему на продуктах або предметах, призначених для продажу, оскільки вони часто призначені для тривалого використання, а Національне товариство не може контролювати їхнє використання.

Якщо таке відтворення в рекламних матеріалах дозволено, емблема повинна бути невеликих розмірів і супроводжуватися поясненням, що дозволяє громадськості чітко розуміти відносини між Національним товариством і компанією або організацією, що уклала договір з ним.

Крім того, Національне товариство залишає за собою право перевіряти рахунки компанії, що стосуються діяльності,

пов'язаної з рекламною кампанією. Товариство може здійснювати це право самостійно або через спеціалізовану установу, наприклад, аудиторську фірму.

Нарешті, на додаток до права розірвання договору, передбаченого підпунктом (е) пункту 3 статті 23, Національне товариство залишає за собою право розірвати договір з негайним набранням ним чинності, не несучи відповідальності за будь-яку компенсацію, якщо умови, що регулюють використання емблеми, навмисно порушуються компанією або організацією, що уклала договір.

Стаття 24

Запити третіх осіб щодо використання емблеми

За винятком випадків, зазначених у статтях 18, 22 і 23 вище, а також випадків, передбачених цією статтею з метою популяризації діяльності Товариства та Руху, Національне товариство не може надавати дозвіл на використання емблеми третім особам.

Національне товариство може задовольнити запит щодо нанесення емблеми на предмети, що реалізуються на ринку, якщо такі предмети представляють осіб або об'єкти, які можуть демонструвати емблему у реальності відповідно до Женевських конвенцій, як захисний або розпізнавальний знак, і якщо емблема не розміщується поряд з торговельною маркою відповідної компанії. Дозвіл обмежується певним часом або кількістю об'єктів. Він може бути платним, але його основною метою залишається поширення міжнародного гуманітарного права або діяльності Національного товариства та Руху.

Національне товариство може дозволити використання емблеми установам, метою яких не є комерційна діяльність, а виключно популяризація або просування діяльності Товариства та Руху.

Національне товариство зобов'язане вимагати від третіх осіб надання всіх можливостей, необхідних для здійснення контролю за використанням емблеми у будь-який час, з можливістю негайного відкликання дозволу на її використання.

Щодо пункту 1: Зрозуміло, що за винятком вищезазначених випадків, Національне товариство не може надавати дозвіл тре-

тім особам на використання емблеми. Таке використання вимагає дуже суворого контролю з боку Національного товариства і тому має залишатися винятком.

Щодо пункту 2: Це можуть бути, наприклад, мініатюрні військові машини швидкої допомоги або фігурки, що представляють членів медичної служби збройних сил або національного товариства. Дозвіл буде дійсним лише в країні, де знаходиться Національне товариство, яке його видало, за винятком випадків, коли існує угода з Національним(и) товариством(ами) однієї або декількох інших країн. Крім того, Національне товариство повинно буде подбати про те, щоб, надаючи такий дозвіл, воно не надавало перевагу одній компанії на шкоду іншій. Навіть якщо дозвіл на використання емблеми не надається в обмін на фінансовий внесок, правила, викладені у статті 23 щодо поваги до емблеми, застосовуються до випадків, передбачених цією статтею. Так само компанії, які бажають використовувати емблему, навіть для цілей, не пов'язаних з отриманням фінансової вигоди, повинні звернутися до Національного товариства за дозволом і виконати загальні умови, викладені в статті 23.

Щодо пункту 3: Національне товариство може надати дозвіл таким установам, як асоціації або фонди, метою яких є сприяння діяльності Товариства та Руху, але які з міркувань доцільності або з якихось юридичних причин (наприклад, фіскальних) є юридичними особами, незалежними від Національного товариства. Слід зазначити, що ці установи мають право на емблему лише в тій мірі, в якій вона використовується для популяризації або просування діяльності Товариства та Руху, а не їх членами як такими. Тому важливо, щоб використання емблеми суворо контролювалося Національним товариством (див. пункт 4 вище).

РОЗДІЛ 4: СПЕЦІАЛЬНІ ПРАВИЛА

Стаття 25

Співпраця з іншими організаціями

Крім випадків, зазначених у статтях 23 і 24, Національне товариство може у виняткових випадках використовувати емблему

спільно з емблемою іншої гуманітарної організації, у разі проведення конкретного заходу і за умови, що таке використання є стриманим і не призводить до плутанини серед громадян між Національним товариством та іншою організацією.

В принципі, Національне товариство не повинно використовувати свою емблему спільно з емблемами інших організацій. Воно повинно намагатися знайти спосіб уникнути такої процедури і вдаватися до спільного використання лише у виняткових випадках, у зв'язку з гуманітарною діяльністю або кампаніями з розповсюдження інформації (наприклад, у спільній публікації). У таких випадках емблема може бути використана лише для ознайомлення.

Стаття 26

Медалі та інші відзнаки

Емблема може бути зображена на медалях та інших відзнаках, що надаються Національним товариством, за умови, що вона зображена разом з його назвою і, якщо можливо, кількома словами, що описують призначення медалі або визначають надані послуги. Її дизайн може мати оздоблення, відповідно до умов, викладених у пункті 3 статті 5 вище.

Стаття 27

Гуманітарні вантажі

Національне товариство може використовувати емблему разом зі своєю назвою або своїми ініціалами для маркування вантажів допомоги, що відправляються залізничним, автомобільним, морським або повітряним транспортом і призначені для жертв збройних конфліктів або стихійних лих. Національне товариство вживає необхідних заходів для запобігання будь-якому неправомірному використанню.

Важливо зазначити, що це право поширюється лише на самі гуманітарні вантажі, щоб можна було ідентифікувати їхнє походження, а не на транспортні засоби, що використовуються.

Примітки

1. Віденська конвенція про дорожні знаки і сигнали, прийнята у Відні 8 листопада 1968 року, та Європейська угода, що доповнює її, прийнята в Женеві 1 травня 1971 року, передбачають два дорожні знаки із зображенням емблеми:

(a) знак «Станції швидкої допомоги» (F, 1a), що складається з червоного хреста або червоного півмісяця на білому тлі, обрамленого синім кольором. Оскільки це розпізнавальне використання емблеми, Національне товариство звертається до органів влади з проханням використовувати цей знак для позначення лише тих пунктів надання допомоги, якими воно керує або які воно уповноважило;

(b) знак «лікарня» (E, 12b), що складається з червоного хреста або червоного півмісяця на синьому тлі з білим ліжком. Оскільки це є неправомірним використанням емблеми, Національне товариство просить владу використовувати лише інший знак «лікарня» (E, 12a). Цей знак також передбачений цими угодами і складається з літери H білого кольору на синьому тлі.

2. Див. пункт (1) статті 21.

Проект типового закону про визнання

(назва Товариства Червоного Хреста або Червоного Півмісяця)¹

Додаток до Резолюції 1, прийнятої на 27-й Міжнародній конференції,
Женева, 1999 рік

Витяг (неофіційний переклад)

Стаття 6

6.1 Товариство має право використовувати як емблему червоний хрест (червоний півмісяць) на білому тлі для всіх цілей, передбачених Міжнародною конференцією Червоного Хреста і Червоного Півмісяця, відповідно до Женевських конвенцій 1949 року, чинного закону і Правил по використанню емблем Червоного Хреста Національними товариствами, прийнятими Міжнародною конференцією Червоного Хреста і Червоного Півмісяця.

6.2 Будь-яке використання емблеми Червоного Хреста (Червоного Півмісяця), крім передбаченого Женевськими конвенціями 1949 року або пунктом 1, заборонено та каратиметься (покаранням) (згідно з відповідним положенням кримінального кодексу або спеціального закону, що забороняє зловживання емблемою).

Коментар

У країнах, де діє окремий закон щодо припинення зловживань емблемами та позначеннями червоного хреста та червоного півмісяця, знаку цивільної оборони та електронних сигналів, передбачених Додатковим протоколом I, посилання на цей окремий закон може бути включено до пункту 6.1. За відсутності такого спеціального закону це положення слід розглядати як мінімальний правовий захист емблеми Червоного Хреста або Червоного Пів-

¹ https://preparecenter.org/wp-content/sites/default/files/model_law_english-gdpc.pdf

місяця. Проте рекомендовано, щоб уряди ухвалили належне та детальне законодавство щодо використання емблем Женевських конвенцій.

МКЧХ опублікував типовий закон для цієї мети (Міжнародний огляд Червоного Хреста, липень-серпень 1996 р., № 313, стор. 482-495), а Консультативна служба МКЧХ з питань МГП має приклади законодавства про емблеми, прийнятого приблизно у 80-ти державах.

Правила по використанню емблем Червоного Хреста або Червоного Півмісяця національними Товариствами були прийняті Міжнародною конференцією в 1965 році (і переглянуті Радою делегатів 1991 року після схвалення державами-учасницями Женевських конвенцій письмовою процедурою).

У деяких країнах кошти, отримані від санкцій, згаданих у параграфі 2, передаються Товариству для внесення до його власних фінансових ресурсів.

**Резолюція 1,
прийнята 29-ю Міжнародною конференцією
Червоного Хреста і Червоного Півмісяця¹**

Женева, 20-21 червня 2006 року

*Витяг
(неофіційний переклад)*

29-а Міжнародна конференція Червоного Хреста і Червоного Півмісяця,

беручи до уваги доповідь Постійної комісії Червоного Хреста і Червоного Півмісяця про виконання Резолюції 3 28-ї Міжнародної конференції,

беручи до уваги Третій Додатковий протокол до Женевських конвенцій, ухвалений 8 грудня 2005 року в Женеві, та Заключний акт Дипломатичної конференції щодо емблеми,

визнаючи, що Меморандум про взаєморозуміння, підписаний 28 листопада 2005 року та згаданий у пункті 15 Заключного акту Дипломатичної конференції, був укладений з метою сприяння прийняттю Третього протоколу та прокладання шляху для членства у Міжнародному русі Червоного Хреста і Червоного Півмісяця обох Національних товариств-підписантів,

[...]

керуючись Основоположними принципами Червоного Хреста та Червоного Півмісяця, зокрема Принципом універсальності,

1. приймає проект змін і доповнень до Статуту Міжнародного руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця, що додається до Резолюції;

2. постановляє, що емблема Третього протоколу відтепер позначатиметься як «червоний кристал»,

[...]

---

¹ <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-203155/>

Додаток до Резолюції 1

Запропоновані зміни до Статуту Міжнародного руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця

Статут Міжнародного руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця

Назва

Заповнити дужки під назвою (прийнято 25-ю Міжнародною конференцією Червоного Хреста в Женеві в 1986 році, змінено в 1995 і 2006 роках)

Стаття 3

Замінити останнє речення пункту 2 статті 3 таким чином: «Вони також співпрацюють зі своїми урядами для забезпечення поваги до міжнародного гуманітарного права та захисту відмітних емблем, визнаних Женевськими конвенціями та Додатковими протоколами до них».

Стаття 4

Замінити пункт 5 статті 4 таким чином: «5. Використовувати назву та відмітну емблему відповідно до Женевських конвенцій та Додаткових протоколів до них».

Стаття 21

Замінити пункт 2 статті 21 таким чином: «2. Статут із змінами набирає чинності 22 червня 2006 року».

**Типовий закон
про використання та захист емблеми
Червоного Хреста або Червоного Півмісяця¹**

Міжнародний огляд Червоного Хреста № 313, с. 486-495,
31 серпня 1996 року

(неофіційний переклад)

I. ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА

СТАТТЯ 1. Обсяг охорони

Беручи до уваги:

Женевські конвенції від 12 серпня 1949 р., Додаткові протоколи I та II до них від 8 червня 1977 р. [3], включаючи Додаток I до Додаткового протоколу I щодо правил розпізнавання медичних формувань і транспортних засобів [4], а також Додатковий протокол III від 8 грудня 2005; [5]

Правила по використанню емблем Червоного Хреста або Червоного Півмісяця національними Товариствами, прийняті на 20-й Міжнародній конференції Червоного Хреста, і наступні поправки;[6]

Резолюцію 1 29-ї Міжнародної конференції Червоного Хреста і Червоного Півмісяця (Женева, 20-21 червня 2006 р.);[7]

закон (декрет чи інший акт) від [дата] про визнання [Національного товариства ...];[8]

Цим законом охороняються:

емблеми Червоного Хреста, Червоного Півмісяця та Червоного Кристала на білому тлі;[9]

найменування «Червоний Хрест», «Червоний Півмісяць» і «Червоний Кристал»;[10]

розпізнавальні сигнали для розпізнавання медичних формувань і транспорту.

---

¹ <https://casebook.icrc.org/case-study/icrc-model-law-concerning-emblem>

СТАТТЯ 2. Захисне та розпізнавальне використання

Під час збройного конфлікту емблема, яка використовується як позначення захисту, є видимим позначенням захисту, який надається Женевськими конвенціями та Додатковими протоколами до них для медичного персоналу, медичних формувань і транспорту. Саме тому розміри емблеми повинні бути якомога більшими.

Емблема, яка використовується як розпізнавальний знак, показує, що особа або об'єкт належить до Міжнародного руху Червоного Хреста та Червоного Півмісяця. Емблема має бути невеликого розміру.

II. ПРАВИЛА ВИКОРИСТАННЯ ЕМБЛЕМИ

A. Захисне використання емблеми [11]

СТАТТЯ 3. Використання медичною службою Збройних Сил

Під контролем Міністерства оборони медична служба збройних сил [назва держави] як у мирний час, так і під час збройного конфлікту використовує емблему [назва емблеми, яка буде використовуватися], щоб позначати свій медичний персонал, медичні частини та транспорт на землі, на морі та в повітрі.

Медичний персонал повинен носити нарукавні пов'язки та посвідчення особи, позначені емблемою. Нарукавні пов'язки та посвідчення особи видаються ... [напр. Міністерством оборони].[12]

Духовному персоналу, що входить до складу до збройних сил, надається такий самий захист, як і медичному персоналу, і він ідентифікується таким же чином.

Якщо це може посилити захист, медичні служби та духовний персонал, що входить до збройних сил, можуть, без шкоди для емблеми, тимчасово використовувати будь-яку з інших відмітних емблем, які визнані Женевськими конвенціями та Додатковими протоколами до них та мають рівний статус.

СТАТТЯ 4. Використання цивільними лікарями та іншими цивільними медичними формуваннями

З прямого дозволу Міністерства охорони здоров'я [13] та під його контролем цивільний медичний персонал, цивільні лікарні

та інші цивільні медичні формування, а також цивільні медичні транспортні засоби, призначені, зокрема, для транспортування та лікування поранених, хворих і потерпілих корабельну аварію, позначаються емблемою, яка використовується як позначення захисту під час збройного конфлікту.[14]

Цивільний медичний персонал повинен носити нарукавні пов'язки та посвідчення особи, позначені емблемою. Нарукавні пов'язки та посвідчення особи видає ... [Міністерство охорони здоров'я]. [15]

Цивільний духовний персонал у цивільних лікарнях та інших медичних формуваннях, позначається таким же чином.

СТАТТЯ 5. Використання [Національним товариством ...] [16]

[Національне товариство ...] уповноважене надавати медичний персонал, медичні формування та транспорт у розпорядження медичної служби збройних сил.

Такий персонал, формування та транспорт підпорядковуються законам і військовим статутам і можуть мати дозвіл Міністерства оборони демонструвати як позначення захисту емблему Червоного Хреста [Червоного Півмісяця чи Червоного Кристала] або, якщо це може посилити захист, тимчасово використовувати будь-яку з інших відмітних емблем, які визнані Женевськими конвенціями та Додатковими протоколами до них та мають рівний статус [17].

Такий персонал повинен носити нарукавні пов'язки та посвідчення особи відповідно до частини 2 статті 3 цього закону.

Національному товариству може бути дозволено використовувати емблему як позначення захисту для свого медичного персоналу та медичних підрозділів відповідно до статті 4 цього Закону.

В. Розпізнавальне використання емблеми [18]

СТАТТЯ 6. Використання [Національним товариством ...]

[Національне товариство ...] має право використовувати емблему із розпізнавальною функцією, щоб показати, що особа чи об'єкт пов'язані з Національним товариством. Розміри емблеми мають бути невеликими, щоб уникнути будь-якої плутанини з емблемою, яка використовується як позначення захисту.[19]

[Національне товариство ...] може, відповідно до національного законодавства та за виняткових обставин і для полегшення своєї роботи, тимчасово використовувати червоний кристал [20].

[Національне товариство ...] застосовує «Правила по використанню емблем Червоного Хреста або Червоного Півмісяця національними Товариствами». [21]

Національні товариства інших країн, присутні на території [назва держави], за згодою [Національного товариства ...] мають право використовувати емблему на тих же умовах.

С. Міжнародні організації Руху Червоного Хреста та Червоного Півмісяця

СТАТТЯ 7. Використання міжнародними організаціями Міжнародного руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця

Міжнародний комітет Червоного Хреста і Міжнародна федерація товариств Червоного Хреста і Червоного Півмісяця можуть використовувати емблеми Червоного Хреста і Червоного Півмісяця в будь-який час і для усієї своєї діяльності.[22]

Міжнародний Комітет Червоного Хреста і Міжнародна Федерація Товариств Червоного Хреста і Червоного Півмісяця, а також їх належним чином уповноважений персонал, можуть використовувати емблему Червоного кристала у виняткових обставинах і для полегшення своєї роботи.[23]

ІІІ. КОНТРОЛЬ ТА ШТРАФИ

СТАТТЯ 8. Заходи контролю

Органи влади [назва держави] повинні завжди забезпечувати суворе дотримання правил використання емблем Червоного Хреста, Червоного Півмісяця та Червоного Кристала, найменувань «Червоний Хрест», «Червоний Півмісяць» та «Червоний Кристал», а також розпізнавальні сигнали. Вони здійснюють суворий контроль щодо використання зазначених емблем, найменувань і сигналів уповноваженими на це особами [24].

Вони вживають усіх належних заходів для запобігання зловживанням використання, зокрема:

шляхом якнайширшого поширення відповідних норм серед збройних сил, поліції, органів влади та цивільного населення; [25]

шляхом видання інструкцій національним цивільним і військовим органам влади щодо використання розпізнавальної емблеми відповідно до Женевських конвенцій і Додаткових протоколів до них і шляхом забезпечення необхідних кримінальних, адміністративних і дисциплінарних санкцій у випадках неправомірного використання.

СТАТТЯ 9. Неправомірне використання емблеми як позначення захисту під час збройного конфлікту [26]

Будь-яка особа, яка навмисно вчинила або віддала наказ вчинити дії, що призвели до смерті чи заподіяння тяжкої тілесної шкоди чи шкоди здоров'ю супротивника шляхом віроломного використання емблем Червоного Хреста, Червоного Півмісяця чи розпізнавального сигналу, вчинили воєнний злочин і караються позбавленням волі на строк [...] років.[27] Віроломне використання емблеми Червоного Кристала за тих самих умов підлягає такому ж покаранню.[28] Віроломне використання означає використання добросовісності супротивника з наміром ввести його в оману та змусити повірити, що він мав право отримати або був зобов'язаний надати захист, передбачений нормами міжнародного гуманітарного права.

Будь-яка особа, яка під час збройного конфлікту навмисно і без права використовувала емблем Червоного Хреста, Червоного Півмісяця та Червоного Кристалу, або розпізнавальний сигнал, або будь-який інший знак чи сигнал, що є їх імітацією або може призвести до плутанини, караються позбавленням волі на строк [...] місяців або років].

СТАТТЯ 10. Неправомірне використання емблеми як розпізнавального знаку у мирний час і під час збройного конфлікту [29]

Будь-яка особа, яка навмисно і неправомірно використовує емблему Червоного Хреста, Червоного Півмісяця або Червоного Крис-

тала, найменування «Червоний Хрест», «Червоний Півмісяць» або «Червоний Кристал», розпізнавальний сигнал або будь-який інший знак, позначення чи сигнал, що є його імітацією або може призвести до плутанини, незалежно від мети такого використання;

будь-яка особа, яка, зокрема, розмістила зазначену емблему або найменування на вивісках, плакатах, оголошеннях, листівках чи рекламі, або прикріплювала їх до товарів чи упаковки, або продавала, пропонувала до продажу чи вводила в обіг товари, позначені таким чином;

карається позбавленням волі на строк [... днів або місяців] та/ або сплатою штрафу в [сума в місцевій валюті].[30]

Якщо правопорушення юридичною особою (комерційною фірмою, об'єднанням тощо), покарання застосовуються до осіб, які вчинили правопорушення або дали наказ про його вчинення.

СТАТТЯ 11. Неправомірне використання білого хреста на червоному тлі

Через плутанину, яка може виникнути між гербом Швейцарії та емблемою Червоного Хреста, використання білого хреста на червоному тлі або будь-якого іншого знаку, що є його імітацією на торговельних марках, комерційних марках чи компонентах таких марок, або з метою, що суперечить чесній торгівлі, або за обставин, які можуть завдати шкоди національним інтересам Швейцарії, також забороняється завжди; правопорушники караються сплатою штрафу в розмірі [сума в місцевій валюті].

СТАТТЯ 12. Тимчасові заходи

Влада [назва держави][31] може вживати необхідних тимчасових заходів. Органи влади можуть, зокрема, наказати вилучити об'єкти та матеріали, які позначені у супереч положенням цього закону, вимагати вилучення емблеми Червоного Хреста, Червоного Півмісяця або Червоного Кристала та слів «Червоний Хрест», «Червоний Півмісяць» або «Червоний Кристал» за рахунок учасника злочину, та наказати знищити засоби, які використовувалися для такого відтворення.

СТАТТЯ 13. Реєстрація об'єднань, фірмових найменувань і торговельних марок

1. Реєстрація об'єднань і фірмових найменувань, а також подання заявок на торговельні марки, комерційні марки та промислові моделі та зразки, що використовують емблему Червоного Хреста, Червоного Півмісяця або Червоного Кристала або найменування «Червоний Хрест», «Червоний Півмісяць» або «Червоний Кристал» усупереч положенням цього закону забороняється.

2. Особам, які використовують емблему Червоного кристалу або найменування «Червоний Кристал» або будь-який знак, що є його імітацією, до прийняття Додаткового протоколу III [32], буде дозволено продовжувати таке використання за умови, що таке використання не може бути такими, що асоціюється під час збройного конфлікту із позначенням захисту, передбаченого Женевськими конвенціями та Додатковими протоколами до них, і за умови, що такі права були набуті до набрання чинності цього Акту.

СТАТТЯ 14. Роль [Національного товариства ...]

[Національне товариство ...] має співпрацювати з органами влади щодо запобігання та припинення будь-яких зловживань. [33] Він має право інформувати [компетентний орган] про таке зловживання та брати участь у відповідному кримінальному, цивільному чи адміністративному провадженні.

IV. ЗАСТОСУВАННЯ ТА НАБРАННЯ ЧИННОСТІ

СТАТТЯ 15. Застосування цього Закону

Відповідальність за застосування цього Закону покладається на ... [Міністерство оборони, Міністерство охорони здоров'я]. [34]

СТАТТЯ 16. Набрання чинності

Цей Закон набирає чинності з [дати опублікування тощо].

Примітки

[1] Цей типовий закон пропонується для розгляду державами, які мають систему права континентального типу. Він окреслює положення, які мають бути включені до комплексного правового режиму щодо регулювання використання та захист емблеми відповідно до положень Женевських конвенцій, двох Додаткових протоколів до них 1977 року та Додаткового протоколу III 2005 року. Зазначені вимоги можуть бути виконані шляхом ухвалення окремого законодавства, зразком для якого може служити цей акт. У державах із системою загального права захист емблеми зазвичай регулюється в розділі Акту про імплементацію Женевських конвенцій. Беручи до уваги Додатковий протокол III, такі держави повинні переглянути свої Акти про імплементацію Женевських конвенцій, щоб поширити захисний режим емблем Червоного Хреста та Червоного Півмісяця на нову емблему – Червоний Кристал – і включити до змісту текст Додаткового протоколу III. Консультативна служба МКЧХ з міжнародного гуманітарного права розробила типовий акт Женевських конвенцій, і до неї можна звернутися за технічною допомогою щодо імплементації положень Додаткового протоколу III.

[2] Емблема «Червоного кристала» офіційно не визнається як нова відмітна емблема у тексті Протоколу III Додаткового до Женевських конвенцій, прийнятого 8 грудня 2005 року. Резолюцією 1 29-ї Міжнародної конференції Червоного Хреста і Червоного Півмісяця (Женева, 20-21 червня 2006 р.) було прийнято використовувати найменування «Червоний Кристал» для позначення відмітної емблеми Протоколу III. Відповідно, стаття 1 преамбули наступного типового закону передбачає охорону найменування «Червоний Кристал».

[3] Щоб полегшити пошук цих договорів, бажано вказати їх точне місце розташування в офіційному національному збірнику законів і договорів. Вони також відтворені в *Treaty Series of the United Nations, Vol. 75 (1950), стор. 31-417 і том. 1125 (1979), стор. 3-699 і розміщено на веб-сайті Федерального департаменту закордонних справ Швейцарії (<http://www.eda.admin.ch/eda/fr/home/>*

topics/intla/intrea/chdep/warvic.html). З ними також можна ознайомитися на веб-сайті МКЧХ за посиланням: <http://www.icrc.org/ihl.nsf/CONVPRES>.

[4] Цей Додаток було переглянуто 30 листопада 1993 року, а його змінена версія набула чинності 1 березня 1994 року. Додаток опублікований у Міжнародному огляді Червоного Хреста, № 298, січень-лютий 1994 року, стор. 29-41.

[5] Повний текст Додаткового протоколу III доступний на веб-сайті Федерального департаменту закордонних справ Швейцарії (<http://www.eda.admin.ch/eda/fr/home/topics/intla/intrea/chdep/warvic/gvapr3.html>). Його також можна знайти на веб-сайті МКЧХ за посиланням: <http://www.icrc.org/ihl.nsf/FULL/615>.

[6] Чинні Правила були прийняті 20-ю Міжнародною конференцією Червоного Хреста в 1965 році та переглянуті Радою делегатів у 1991 році. Вони були представлені державам-учасницям Женевських конвенцій і набули чинності 31 липня 1992 року. Правила опубліковані у Міжнародному огляді Червоного Хреста, № 289, липень-серпень 1992 р., стор. 339-362.

[7] Доступно на веб-сайті МКЧХ за адресою <https://www.icrc.org/eng/resources/documents/misc/international-conference-resolution-220606.htm>.

[8] Як добровільна організація з надання допомоги, яка відіграє допоміжну роль щодо органів державної влади у гуманітарній сфері. Там, де у цьому законі йдеться про «Національне товариство ...», слід вставити назву Товариства. Слід використовувати офіційну назву, яка вказана у законі чи документі про визнання.

[9] Важливо, щоб національне законодавство в усіх випадках захищало емблеми Червоного Хреста, Червоного Півмісяця та Червоного Кристала, а також найменування «Червоний Хрест», «Червоний Півмісяць» та «Червоний Кристал».

[10] Коли йдеться про емблему, слова «червоний хрест», «червоний півмісяць» або «червоний кристал» зазвичай пишуться малими літерами, тоді як найменування «Червоний хрест», «Червоний півмісяць» або «Червоний кристал» з початковими велики-

ми літерами стосується організацій Червоного Хреста, Червоного Півмісяця або Червоного Кристалу. Це правило допомагає уникнути плутанини.

[11] Для забезпечення оптимального захисту розміри емблеми, що використовується для позначення медичних формувань і транспортних засобів, повинні бути якомога більшими. Розпізнавальні сигнали, передбачені Додатком I до Протоколу I, також повинні використовуватися.

[12] Згідно зі статтею 40 Першої Женевської конвенції нарукавні пов'язки повинні носитися на лівій руці та бути водонепроникними; на посвідченні особи має бути фотографія власника. Держави можуть моделювати посвідчення особи за зразком, що додається до цієї Конвенції. Повноваження Міністерства оборони, які мають видавати нарукавні пов'язки та посвідчення особи, мають бути чітко визначені.

[13] Важливо чітко вказати орган, який уповноважений надавати такий дозвіл і контролювати використання емблеми. Цей орган співпрацює з Міністерством оборони, яке може, у разі потреби, надавати поради та допомогу.

[14] Див. статті 18–22 Четвертої Женевської конвенції та статті 8 і 18 Протоколу I. Стаття 8, зокрема, визначає вирази «медичний персонал», «медичні формування» та «санітарний транспорт». Лікарні та інші цивільні медичні формування мають позначатися емблемою лише під час збройних конфліктів. Позначення їх у мирний може спричинити їх плутанину з об'єктами, що належать Національному товариству.

[15] Що стосується нарукавних пов'язок та посвідчень особи для цивільного медичного персоналу, стаття 20 Четвертої Женевської конвенції та стаття 18, пункт. 3 Протоколу I передбачає їх використання на окупованій території та у районах, де точаться чи ймовірно відбудуться бойові дії. Рекомендується широко використовувати нарукавні пов'язки та посвідчення особи під час збройних конфліктів. Зразок посвідчення особи для цивільного медичного та релігійного персоналу наведено в Додатку I до Протоколу I. Необхідно вказати орган, який має видавати

нарукавні пов'язки та посвідчення особи (наприклад, департамент Міністерства охорони здоров'я).

[16] Відповідно до статті 27 Першої Женевської конвенції національне товариство нейтральної країни може також надати свій медичний персонал, медичні формування та транспортні засоби у розпорядження медичної служби збройних сил держави, яка є учасницею збройного конфлікту. Статті 26 і 27 Першої Женевської конвенції також передбачають можливість того, що іншим добровільним товариствам допомоги, визнаним своїм урядом, може бути дозволено під час війни надавати медичний персонал, медичні формування та транспортні засоби у розпорядження медичної служби збройних сил своєї країни або держави, яка бере участь у збройному конфлікті. Подібно до персоналу національних товариств, такий персонал підпадає під дію законів і військових статутів і повинні виконувати виключно медичні завдання. Ці товариства допомоги можуть мати дозвіл на використання емблеми. Однак такі випадки трапляються доволі нечасто. Якщо такий дозвіл було надано або буде надано, було б корисно згадати про це у чинному законі. Крім того, п. 9 ст. 2, підпункт с) Протоколу I передбачає можливість надання неупередженою міжнародною гуманітарною організацією медичного персоналу, медичних формувань і транспортних засобів у розпорядження держави, яка є стороною міжнародного збройного конфлікту. Тоді такий персонал переходить під контроль цієї сторони конфлікту та підпорядковується тим самим умовам, що й національні товариства та інші добровільні товариства допомоги. Вони, зокрема, підпадають під дію законів і військових статутів.

[17] Ця емблема, у принципі, має бути такою, яку використовує медична служба збройних сил. За згодою компетентного органу Національне товариство може у мирний час використовувати емблему для позначення формувань і транспортних засобів, медичне призначення яких у разі збройного конфлікту вже вирішено. Див. статтю 13 Правил про використання емблем.

[18] Відповідно до п. 44 ст. 4 Першої Женевської конвенції, емблема може використовуватися, як виняток і лише в мирний

час, як розпізнавальний знак для маркування транспортних засобів, що використовуються як машини швидкої допомоги третіми сторонами (не входять до складу Міжнародного Руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця), а також пункти допомоги, призначені виключно для безкоштовного надання лікування поранених або хворих. Чітка згода на розміщення емблеми повинна бути надана Національним товариством, яке контролює її використання. Однак таке використання не рекомендується, оскільки це збільшує ризик плутанини та може призвести до неправильного використання. Термін «пункт допомоги» за аналогією також охоплює коробки та набори, що містять засоби першої допомоги та використовуються, наприклад, у магазинах або на фабриках. Конвенція ООН від 8 листопада 1968 року про дорожні знаки та сигнали передбачає дорожні знаки з емблемою для позначення лікарень і пунктів першої допомоги. Оскільки ці знаки не відповідають правилам використання емблеми, рекомендується використовувати альтернативні знаки, наприклад літеру «H (hospital)» на синьому тлі для позначення лікарень.[19] Емблему не можна, наприклад, розміщувати на нарукавній пов'язці або даху будівлі. У мирний час і як виняток емблема може мати великі розміри, зокрема під час заходів, де важливо швидко розпізнати працівників першої допомоги Національного товариства.

[20] Параграф 2 не застосовується до внутрішнього законодавства держав, національні товариства яких вирішили використовувати червоний кристал відповідно до пункту 1 статті 3 Протоколу III.

[21] Ці Правила дозволяють Національному товариству давати згоду, у досить обмежувальний спосіб, третім особам на використання назви Червоного Хреста або Червоного Півмісяця та емблеми у контексті його діяльності зі збору коштів (стаття 23, «спонсорство»).

[22] Стаття 44, частина 3 Першої Женевської конвенції та стаття 1, пункт 4 Внутрішніх правил Міжнародної федерації товариств Червоного Хреста та Червоного Півмісяця.

[23] Стаття 4 Додаткового протоколу III.

[24] Рекомендується, щоб обов'язки були чітко визначені або у чинному законі, або у виконавчому регламенті чи указі.

[25] Зокрема, серед представників медичних та парамедичних професій, а також серед неурядових організацій, яких слід заохочувати до використання інших розпізнавальних знаків.

[26] Це найсерйозніший тип неправомірного використання, оскільки в цьому випадку емблема має великі розміри та використовується для своєї основної мети, яка полягає в захисті людей і об'єктів під час війни. Цю статтю необхідно узгодити із кримінальним законодавством (наприклад, Військово-кримінальним кодексом), яке загалом передбачає кримінальне переслідування за порушення міжнародного гуманітарного права, зокрема Женевських конвенцій та Додаткових протоколів до них.

[27] Згідно зі статтею 85, частина 3, пункт f) Протоколу I, віроломне використання емблеми є серйозним порушенням цього Протоколу та розглядається як військовий злочин (стаття 85, частина 5). Таким чином, таке зловживання є особливо серйозним і повинно підлягати дуже суворим покаранням.

[28] Див. частину 1 статті 6 Додаткового протоколу III.

[29] Незважаючи на те, що неправомірне використання емблеми як розпізнавального знаку є менш серйозним, ніж неправомірне використання, описане в статті 9, його слід сприймати серйозно та суворо запобігати або, якщо це неможливо, попереджати. Дійсно, якщо емблема буде ефективно захищена в мирний час, то буде забезпечена більша повага до емблеми під час збройного конфлікту. Така ефективність впливає, зокрема, із суворості будь-яких застосованих заходів покарання. Отже, рекомендовано, щоб покарання включали ув'язнення та/або великий штраф, що може служити стримуючий фактором.

[30] Щоб зберегти стримуючий ефект штрафу, важливо, щоб його розмір періодично переглядався з урахуванням девальвації місцевої валюти. Це зауваження також стосується статті II. Тому може бути доцільним встановити суми штрафів іншими юридичними документами, ніж чинний закон, наприклад, у виконавчому акті.

[31] Вкажіть компетентний орган (наприклад, суди, адміністративні органи тощо).

[32] Додатковий протокол III було прийнято 8 грудня 2005 року.

[33] Щодо цього Національні товариства відіграють дуже важливу роль. Статут Міжнародного руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця прямо передбачає, що Національні товариства повинні «також співпрацювати зі своїми урядами для забезпечення поваги до міжнародного гуманітарного права та захисту емблем Червоного Хреста і Червоного Півмісяця» (стаття 3, пункт 2).

[34] Особливо важливо вказати, який національний орган несе остаточну відповідальність за застосування цього закону. Була б доцільною тісна співпраця між безпосередньо зацікавленими міністерствами, як правило, Міністерствами оборони та охорони здоров'я. Також корисну роль міг би відіграти національний комітет із імплементації міжнародного гуманітарного права.

Статут Товариства Червоного Хреста України¹

Витяг

2. СИМВОЛІКА ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА

2.1. Символіка Червоного Хреста в Україні включає в себе емблему (в тому числі на прапорі), назву та розпізнавальні сигнали (знаки) Червоного Хреста.

2.2. Емблема Червоного Хреста являє собою зображення геральдичного знаку Червоного Хреста з 5 (п'яти) однакових квадратів на білому тлі. Емблема Червоного Хреста може використовуватися на прапорі. Разом з емблемою Червоного Хреста на прапорі Товариством може використовуватися логотип задля розпізнавальної функції символіки.

2.3. Прапор являє собою прямокутне полотнище білого кольору, у центрі якого зображено Червоний Хрест, який складається з 5 (п'яти) однакових квадратів. Співвідношення довжини прапора до його ширини становить 3:2. Прямокутник, у якому розміщена емблема Червоного Хреста, складає 1/4 площі полотнища.

2.4. Разом із емблемою Червоного Хреста Товариством може використовуватися логотип у вигляді напису «ТОВАРИСТВО ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА УКРАЇНИ» по колу навколо зображення геральдичного знаку Червоного Хреста.

2.5. Назва як один з видів символіки Червоного Хреста в Україні включає в себе слова «Червоний Хрест» або їх комбінацію.

2.6. Розпізнавальними сигналами Червоного Хреста є спеціально міжнародно визнані допоміжні сигнали (світлові, радіо-, електронні), що використовуються відповідно до норм міжнародного гуманітарного права.

---

¹ Статут Товариства Червоного Хреста України затверджено рішенням XXII З'їзду Товариства Червоного Хреста України 9 липня 2021 р. <https://redcross.org.ua/wp-content/uploads/2023/01/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%82-2021-%D1%80%D1%96%D0%BA.pdf>

2.7. Товариство має виключне право на використання символіки (емблеми, прапора, назви, розпізнавальних сигналів) Червоного Хреста згідно з положеннями Указу Президента України від 28 жовтня 1992 року № 548/92 «Про Товариство Червоного Хреста України», Закону України «Про символіку Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала в Україні», Правилами використання національними Товариствами емблеми Червоного Хреста і Червоного Півмісяця 1991 року, прийнятими XX Міжнародною конференцією (Відень, 1965 р.) і переглянутими Радою делегатів (Будапешт, 1991 р.), Додатковим Протоколом III від 8 грудня 2005 року (Женева, 2005), пунктом 2 Резолюції 1 ХХІХ Міжнародної конференції Червоного Хреста і Червоного Півмісяця від 22 червня 2006 року та цим Статутом, для цілей, визначених міжнародними конференціями Червоного Хреста і Червоного Півмісяця, відповідно до Женевських конвенцій про захист жертв війни від 12 серпня 1949 року.

2.8. Усі організації Товариства зобов'язані сприяти органам державної влади в їхніх зусиллях щодо запобігання будь-яким зловживанням у використанні символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця й Червоного Кристала та їх припинення, сповіщати правоохоронні органи та суди про будь-які зловживання, пов'язані з порушенням у використанні символіки.

2.9. Правління Товариства приймає Положення про внутрішні правила використання емблеми Червоного Хреста співробітниками, волонтерами, членами та Організаціями Товариства відповідно до стандартів Міжнародного руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця.

2.10. За незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця та Червоного Кристала винні особи притягуються до відповідальності згідно з законодавством України.

4. МЕТА ТА НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВАРИСТВА

4.2. Основними напрямками діяльності Товариства є:

4.2.12. Забезпечення захисту розпізнавальних емблем відповідно до Закону України «Про символіку Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала в Україні».

4.7. Для досягнення своєї мети та виконання статутних завдань Товариство в установленому чинним законодавством порядку має право:

4.7.2. використовувати символіку (емблему) Червоного Хреста в порядку, визначеному Законом України «Про символіку Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала в Україні», здійснювати моніторинг порушення використання символіки (емблеми) Червоного Хреста, Червоного Півмісяця та Червоного Кристалу...

Довідкове видання

**ЗБІРНИК ОСНОВНИХ ДЖЕРЕЛ
ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ТА ЗАХИСТУ В УКРАЇНІ
ЕМБЛЕМИ ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА**

Укладання, передмова, вступна стаття:

*Максим Доценко, Євгенія Лук'яненко,
Руслана Болкун, Вікторія Полюля*

За редакції

*радника президента ТЧХУ з міжнародного гуманітарного права
Тимура Короткого*

Підписано до друку 12.08.2024.
Формат 60x84/16. Ум-друк. арк. 9,53.
Наклад 100 прим. Зам. № 2408-04.

Видавець ПП «Фенікс»
(Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.02).
Україна, м. Одеса, 65009, вул. Зоопаркова, 25.
e-mail: fenix-izd@ukr.net